JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

TUME YA TAIFA YA UCHAGUZI

TAARIFA YA TUME YA TAIFA YA UCHAGUZI KUHUSU UCHAGUZI WA RAIS, WABUNGE NA MADIWANI, 2015

Posta House
7 Mtaa wa Ghana,
S.L.P. 10923,
11300 Dar Es Salaam,
Tanzania

Simu: +255 22 2114963-6
Nukushi: +255 22 211674
Tovuti: www.nec.go.tz
Barua pepe: uchaguzi@nec.go.tz

Tume ya Taifa ya Uchaguzi
Posta House
7 Mtaa wa Ghana,
S. L. P. 10923,
11300 Dar Es Salaam

© Tume ya Taifa ya Uchaguzi, 2016

ISBN 978 – 9976 – 9957 – 0 – 1

Imepigwa chapa na Mpiga Chapa Mkuu wa Serikali, Dar Es Salaam - Tanzania

Haki zote zimehifadhiwa. Hairuhusiwi kuiga, kunakili au kutoa kitabu hiki kwa njia yoyote ile bila idhini ya maandishi kutoka Tume ya Taifa ya Uchaguzi

YALIYOMO

ORODHA YA MAJEDWALI .... **VII**
ORODHA YA VIAMBATISHO .... **VIII**
ORODHA YA MICHORO .... **IX**
ORODHA YA RAMANI .... **X**
ORODHA YA CHATI .... **XI**
VIFUPISHO VYA MANENO .... **XII**
SHUKRANI .... **XIV**
BARUA YA UWASILISHAJI .... **XV**
DIBAJI XVIII .... **XVIII**
MUHTASARI WA TAARIFA .... **XIX**
SURA YA KWANZA **1**
UTANGULIZI **1**

1.1 Jamhuri ya Muungano wa Tanzania 1

1.2 Mfumo wa Siasa Tanzania 3

1.3 Mfumo wa Uchaguzi Tanzania 3

1.4 Mzunguko wa Uchaguzi Tanzania 4

1.5 Tume ya Taifa ya Uchaguzi 6
1.5.1 Muundo wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi 7
1.5.2 Dira na Dhima ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi 10
1.5.2.1 Dira 10
1.5.2.2 Dhima 10
1.5.3 Majukumu ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi 10
SURA YA PILI **11**
MAANDALIZI YA UCHAGUZI **11**

2.1 Gharama za Uboreshaji wa Daftari la Wapiga Kura na Uchaguzi Mkuu 11
2.1.1 Gharama za Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura 11
2.1.1.1 Ununuzi wa Vifaa vya Uboreshaji wa Daftari la Wapiga Kura 11
2.1.2 Gharama za Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2015. 12
2.1.2.2 Uchapishaji wa Nyaraka za Uchaguzi 13
2.1.3 Mchango wa Washirika wa Maendeleo 13

2.2 Ratiba ya Uchaguzi Mkuu 14
2.3 Marekebisho ya Sheria na Nyaraka nyingine za Uchaguzi 15
2.3.1 Sheria za Uchaguzi 15
2.3.2 Kanuni za Uchaguzi 15
2.3.3 Maadili ya Uchaguzi 16
2.3.4 Maelekezo kwa Watendaji na Wadau wa Uchaguzi 17
2.4 Majimbo ya Uchaguzi 17
2.4.1 Vigezo vya Ugawaji Majimbo 19
2.4.2 Taratibu za Ugawaji wa Majimbo 19
2.4.3 Majimbo Mapya ya Uchaguzi 20
2.4.4 Majimbo yaliyobadilishwa Majina 22
2.5 Kutangazwa kwa Kata za Uchaguzi 23
2.6 Ugawaji na Usambazaji wa Vifaa 23
2.7 Watendaji wa Uchaguzi 24
2.7.1. Watumishi wa Tume 24
2.7.2 Uteuzi wa Watendaji wa Uchaguzi ngazi ya Mkoa, Halmashauri, Jimbo, Kata na Vituo 24
2.8 Mafunzo kwa Watendaji 26
2.8.1 Mafunzo kwa Watumishi wa Tume Makao Makuu 26
2.8.2 Mafunzo kwa Watendaji wa Ngazi ya Mkoa, Halmashauri, Kata na Vituo. 27
2.9 Elimu ya Mpiga Kura 27
2.9.1 Utoaji wa Elimu ya Mpiga Kura katika Uchaguzi wa mwaka 2015 27
2.9.2 Uratibu wa Asasi za kutoa Elimu ya Mpiga Kura 30
SURA YA TATU 31
UBORESHAJI WA DAFTARI LA KUDUMU LA WAPIGA KURA 31
3.1 Daftari la Kudumu la Wapiga Kura 31
3.1.1 Teknolojia iliyotumika Kuandikisha Wapiga Kura 31
3.1.2 Upokeaji wa BVR *Kits* 33
3.2 Uandikishaji wa Majaribio. 34
3.2.1 Matokeo ya Uandikishaji wa Majaribio. 34
3.2.2 Hatua zilizochukuliwa 35

3.3 Uandikishaji wa Wapiga Kura 35
3.4 Uwekaji Wazi Daftari la Awali la Wapiga Kura 36
3.4.1 Matokeo ya Zoezi la Uwekaji Wazi Daftari la Awali la Wapiga Kura 37
3.4.2 Uchapishaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Orodha ya Wapiga Kura 40
3.5 Mafanikio ya Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura 40
SURA YA NNE 41
UTEUZI WA WAGOMBEA NA KAMPENI ZA UCHAGUZI 41
4.1 Uteuzi wa Wagombea 41
4.2 Uteuzi wa Wagombea wa Nafasi ya Kiti cha Rais na Makamu wa Rais 41
4.2.1 Pingamizi kwa Wagombea wa Nafasi ya Kiti cha Rais 44
4.3 Uteuzi wa Wagombea Ubunge 44
4.3.1 Pingamizi dhidi ya Uteuzi wa Wagombea Ubunge 46
4.3.2 Rufaa kwa Tume 46
4.3.3 Mgombea Aliyepita Bila Kupingwa 47
4.4 Uteuzi wa Wagombea Udiwani 47
4.4.1 Pingamizi Dhidi ya Uteuzi wa Wagombea Udiwani 49
4.4.2 Rufaa Dhidi ya Wagombea Udiwani 49
4.4.3 Wagombea wa Nafasi ya Udiwani Waliopita Bila Kupingwa 50
4.5 Mfumo wa Menejimenti ya Wagombea 50
4.6 Kampeni za Uchaguzi 51
4.6.1 Ratiba za Kampeni 51
4.6.1.1 Uratibu wa Kampeni za Nafasi ya Kiti cha Rais 51
4.6.1.2 Uratibu wa Kampeni za Ubunge na Udiwani 52
4.7 Mambo Yaliyozingatiwa Wakati wa Kampeni 52
4.7.1 Sheria ya Gharama za Uchaguzi Na. 6 ya Mwaka 2010 52
4.7.2 Maadili ya Uchaguzi 52
4.7.2.1 Kamati za Maadili ya Uchaguzi 53
4.7.2.2 Ufuatiliaji wa Utekelezaji wa Kamati za Maadili ya Uchaguzi 53
SURA YA TANO 55
KUPIGA NA KUHESABU KURA 55
5.1 Siku ya Uchaguzi 55

5.1.1 Vituo vya Kupigia Kura 55
5.1.3 Wapiga Kura kutambua Vituo vya Kupigia Kura 56
5.1.4 Maamuzi ya Kisera kuhusu Upigaji Kura 56
5.1.5 Mawakala wa Upigaji Kura 57
5.1.6 Usalama wa Vituo vya Kupigia Kura 57
5.1.7 Risala ya Mwenyekiti wa Tume kwa Wapiga Kura 57

5.2 Utaratibu wa Upigaji Kura 57

5.3 Kuahirisha Uchaguzi katika baadhi ya Majimbo na Kata 58

NB: *Kasoro mbalimbali inajumuisha upungufu wa Karatasi za Kupigia Kura, kukosewa kwa jina la mgombea katika Karatasi za Kupigia Kura, kuharibiwa kwa vifaa vya Kupigia Kura na kuchelewa kufika kwa Karatasi za Kupigia Kura.* 60

5.4 Ratiba ya Uteuzi na Uchaguzi kwa Majimbo ambayo Uchaguzi Uliahirishwa ... 60

5.5 Kuhesabu Kura... 60

SURA YA SITA 63

KUJUMLISHA KURA NA KUTANGAZA MATOKEO YA UCHAGUZI 63

6.1 Kujumlisha Kura 63
6.1.1 Utaratibu wa Kujumlisha Kura 63
6.1.2 Mfumo wa Menejimenti ya Matokeo (*Results Management System* – RMS) .. 64

6.2 Kutangaza Matokeo ya Uchaguzi. 64
6.2.1 Matokeo ya Uchaguzi wa Rais 65
6.2.2 Matokeo ya Uchaguzi wa Ubunge 68
6.2.3 Matokeo ya Udiwani. 69

6.3 Uteuzi wa Wabunge na Madiwani Wanawake wa Viti Maalum 70
6.3.1 Uteuzi wa Wabunge Wanawake wa Viti Maalum 70
6.3.1.1 Mgawanyo wa Viti Maalum vya Ubunge kwa Chama 71
6.3.2 Uteuzi wa Madiwani Wanawake Viti Maalum 72
6.3.2.1 Mgawanyo wa Madiwani Wanawake Viti Maalum kwa Vyama 72

6.4 Kesi za Kupinga Matokeo ya Ubunge na Udiwani 73

SURA YA SABA 74

USHIRIKISHWAJI WA WADAU WA UCHAGUZI 74

7.1 Ushirikishwaji wa Wadau 74
7.1.1 Wadau Walioshirikishwa 74

7.1.1.1 Serikali 74
7.1.1.2 Vyama vya Siasa 75
7.1.1.3 Asasi za Kiraia 75
7.1.1.4 Vyombo vya Habari 75
7.1.1.5 Taasisi na Viongozi wa Dini 76
7.1.1.6 Makundi Maalum katika Jamii. 76
7.1.1.7 Taasisi za Ulinzi na Usalama. 76
7.1.1.8 Washirika wa Maendeleo. 76
7.1.1.9 Watazamaji wa Uchaguzi 77
SURA YA NANE 78
WATAZAMAJI WA UCHAGUZI 78
8.1 Utazamaji wa Uchaguzi 78
8.1.1 Kamati ya Watazamaji na Mashirika ya Kimataifa 78
8.1.2 Mialiko kwa Watazamaji wa Uchaguzi 78
8.1.3 Usajili wa Watazamaji wa Uchaguzi 78
8.1.4 Kuongeza Muda wa Utazamaji wa Uchaguzi 79
8.1.5 Mikutano ya Tume na Watazamaji wa Uchaguzi 80
8.2 Maoni na Ushauri wa Watazamaji wa Uchaguzi 80
SURA YA TISA 81
TATHMINI BAADA YA UCHAGUZI MKUU 81
9.1 Tathmini ya Uchaguzi. 81
9.2 Maeneo ya Tathmini 81
9.3 Njia Zilizotumika Kufanya Tathmini 82
9.4 Vigezo Vilivyotumika Kuchagua Maeneo ya Kufanyia Tathmini. 85
9.5 Matokeo ya Awali ya Tathmini 85
SURA YA KUMI 87
MAFANIKIO NA CHANGAMOTO 87
10.1 Mafanikio 87
10.2 Changamoto 87
10.2.1 Changamoto Wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura 88
10.2.2 Changamoto Wakati wa Uchaguzi Mkuu 88
SURA YA KUMI NA MOJA 90

HITIMISHO NA MAPENDEKEZO 90

11.1 Hitimisho 90

11.2 Mapendekezo.. 90

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na. 1: Wajumbe wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi..7

Jedwali Na. 2: Fedha zilizoombwa na zilizopokelewa kwa ajili ya Uboreshaji 11

Jedwali Na. 3: Ratiba ya Uchaguzi Mkuu 2015 14

Jedwali Na. 4: Orodha ya Majimbo yaliyotokana na Ongezeko la Halmashauri 21

Jedwali Na. 5: Orodha ya Majimbo yaliyotokana na kigezo cha idadi ya Watu 21

Jedwali Na. 6: Majimbo yaliyounganishwa kwa Upande wa Tanzania Zanzibar 22

Jedwali Na. 7: Orodha ya Majimbo yaliyobadilishwa Majina kwa Tanzania Bara...... 22

Jedwali Na. 8: Ugawaji wa Vifaa kwa Kanda 23

Jedwali Na. 9: Idadi ya Watendaji wa Uchaguzi Vituoni 26

Jedwali Na. 10: Ratiba ya Upokeaji wa BVR *Kits*.. 33

Jedwali Na. 11: Idadi ya walioandikishwa kwenye zoezi la majaribio 34

Jedwali Na. 12: Ratiba ya Uwekaji Wazi Daftari la Awali la Wapiga Kura 37

Jedwali Na. 13: Idadi ya Wapiga Kura waliokadiriwa na walioandikishwa 38

Jedwali Na. 14: Majina ya Wagombea wa Nafasi ya Kiti cha Rais na Makamu wa Rais 43

Jedwali Na. 15: Wagombea Ubunge kwa Jinsi na kwa Chama 44

Jedwali Na. 16: Mchanganuo wa Rufaa za Ubunge.. 46

Jedwali Na. 17: Wagombea kwa nafasi ya Udiwani kwa Jinsi na kwa Chama.......... 47

Jedwali Na. 18: Mchanganuo wa Rufaa za Wagombea Nafasi ya Udiwani 49

Jedwali Na. 19: Wagombea Waliorejeshwa na Walioondolewa Baada ya Uamuzi wa Tume 50

Jedwali Na. 20: Muhtasari wa Idadi ya Wagombea, Pingamizi na Rufaa katika Uchaguzi wa Mwaka 2015 50

Jedwali Na. 21: Kamati za Maadili Zilizoundwa katika Ngazi mbalimbali 53

Jedwali Na. 22: Orodha ya Majimbo ambayo Uchaguzi wa Wabunge Uliahirishwa .. 58

Jedwali Na. 23: Orodha ya Kata ambazo Uchaguzi Uliahirishwa............................ 59

Jedwali Na. 24: Ratiba ya Uteuzi na Uchaguzi katika Majimbo Yaliyoahirishwa 60

Jedwali Na. 25: Matokeo ya kura alizopata kila Mgombea wa Kiti cha Rais............. 66

Jedwali Na. 26: Matokeo ya Ubunge kwa kila Chama cha Siasa............................. 68

Jedwali Na. 27: Matokeo ya Udiwani kwa kila Chama 69

Jedwali Na. 28: Idadi ya Wabunge Wanawake wa Viti Maalum kwa Chama 71

Jedwali Na. 29: Mgawanyo wa Madiwani Wanawake Viti Maalum kwa Chama........ 72

Jedwali Na. 30: Aina na Idadi ya Waliohojiwa kwa Jinsi 82

Jedwali Na. 31: Mgawanyo wa Waliohojiwa kwa Umri 82

ORODHA YA VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. 1: Orodha ya Vyama vya Siasa vyenye Usajili wa Kudumu 92

Kiambatisho Na. 2: Orodha ya Majimbo ya Uchaguzi 93

Kiambatisho Na. 3: Orodha ya Madiwani Waliopita bila Kupingwa 102

Kiambatisho Na. 4: Risala ya Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi kwa Wapiga Kura 105

Kiambatisho Na. 5: Orodha ya Wabunge walioshinda katika Majimbo 109

ORODHA YA MICHORO

Mchoro Na. 1: Mzunguko wa Uchaguzi 6
Mchoro Na. 2: Muundo wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi 9
Mchoro Na. 3: Biometric Voters Registration Kit 32

ORODHA YA RAMANI

Ramani Na. 1: Ramani ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania 2
Ramani Na. 2: Idadi ya Majimbo ya Uchaguzi Kimkoa. 18
Ramani Na. 3: Asilimia ya Wapiga Kura Walioandikishwa Kimkoa 39
Ramani Na. 4: Halmashauri zilizofanyiwa Tathmini Baada ya Uchaguzi 81

ORODHA YA CHATI

Chati Na. 1: Wagombea Ubunge kwa kila Chama kulingana na Viti vya Ubunge 45

Chati Na. 2: Wagombea Ubunge kwa jinsi 45

Chati Na. 3: Wagombea Udiwani kwa kila Chama Kulingana na Viti vya Udiwani 48

Chati Na. 4: Wagombea Udiwani kwa Jinsi 48

Chati Na. 5: Matokeo ya Kiti cha Rais kwa kila Chama 67

Chati Na. 6: Matokeo ya Ubunge kwa kila Chama.. 68

Chati Na. 7: Matokeo ya Madiwani kwa Chama 69

Chati Na. 8: Wabunge Wanawake wa Viti Maalum kwa Chama 71

Chati Na. 9: Madiwani Wanawake wa Viti Maalum kwa Chama............................. 73

Chati Na. 10: Uelewa kuhusu Elimu ya Mpiga Kura.. 85

Chati Na. 11: Wastani wa muda waliotumia Wapiga Kura kufika katika Kituo cha Kupigia Kura 86

VIFUPISHO VYA MANENO

ACT-Wazalendo	Alliance for Change and Transparency- Wazalendo
ADA – TADEA	African Democratic Alliance - Tanzania Democratic Alliance
ADC	Alliance for Democratic Change
AFP	Alliance for Tanzanian Farmers Party
ANC	African National Congress
APPT – Maendeleo	African Progressive Party of Tanzania- Maendeleo
ARO	Assistant Returning Officer
ASP	Afro Shirazi Party
BVR	Biometric Voters Registration
CCK	Chama Cha Kijamii
CCM	Chama Cha Mapinduzi
CHADEMA	Chama cha Demokrasia na Maendeleo
CHAUMMA	Chama cha Ukombozi wa Umma
CHAUSTA	Chama cha Haki na Ustawi Tanzania
CMS	Candidates Management System
CSO	Civil Society Organizations
CUF	Civic United Front
DEP	Democratic Empowerment Project
DP	Democratic Party
GIS	Geographical Information System
GN	Government Notice
GPS	Global Positioning System
IGP	Inspector General of Police
JNICC	Julius Nyerere International Convention Centre
JWTZ	Jeshi la Wananchi wa Tanzania
Mst.	Mstaafu
NLD	National League for Democracy
NRA	National Reconstruction Alliance
OMR	Optical Mark Recognition
OMS	Observers Management System

REC	Regional Election Coordinator
RMS	Results Management System
RO	Returning Officer
SADC	Southern African Development Community
SMS	Short Message Service
TANU	Tanganyika African National Union
TBC	Tanzania Broadcasting Corporation
TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TCDA	Tanganyika Centre for Development and Advocacy
TLP	Tanzania Labour Party
TLS	Tanganyika Law Society
TOT	Training of Trainers
TPA	Tanzania Ports Authority
TV	Television
UDP	United Democratic Party
UNDP	United Nations Development Programme
UPDP	United People's Democratic Party
UTP	United Tanganyika Party
ZEC	Zanzibar Electoral Commission
ZNP	Zanzibar Nationalist Party
Znz	Zanzibar
ZPPP	Zanzibar and Pemba People's Party

SHUKRANI

Tume ya Taifa ya Uchaguzi licha ya kuwa ni chombo huru kwa mujibu wa Katiba, utendaji kazi wake huilazimu kwa namna moja au nyingine kushirikiana na Serikali na wadau mbalimbali wa Uchaguzi. Uchaguzi wa mwaka 2015, ulikuwa na ushindani mkubwa zaidi wa kisiasa kuliko chaguzi nyingine zote zilizowahi kusimamiwa na Tume tangu kurejeshwa kwa Mfumo wa Vyama vingi vya Siasa nchini mwaka 1992.

Tume kwa kutambua hilo, inatoa shukrani za dhati kwa viongozi wote wa ngazi za juu waliokuwa madarakani wakati wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Viongozi hao ni Mheshimiwa Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete, Rais Mstaafu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Dkt. Mohamed Gharib Bilal, Makamu wa Rais Mstaafu, Mheshimiwa Dkt. Ali Mohamed Shein, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi na Mheshimiwa Mizengo Peter Pinda Waziri Mkuu Mstaafu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Shukrani za pekee, ziende kwa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Mapinduzi Zanzibar kwa kuwezesha kupatikana kwa rasilimali watu na fedha katika kufanikisha zoezi la Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015.

Mafanikio makubwa ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, yalitokana na umakini na umahiri wa Watendaji wote wa Uchaguzi na wadau mbalimbali kuanzia ngazi ya Taifa hadi Kituo cha Kupigia Kura. Miongoni mwa wadau hao, ni pamoja na Vyama vya Siasa na Wagombea, Asasi za Kiraia, Washirika wa Maendeleo, Tume ya Uchaguzi ya Zanzibar (ZEC), Jeshi la Wananchi wa Tanzania (JWTZ), Jeshi la Polisi na Vyombo vingine vya Ulinzi na Usalama. Tume inapenda kuwashukuru kwa dhati kwa ushirikiano wao ulioiwezesha Tume kutimiza majukumu yake.

Aidha, Tume inatoa shukrani kwa Ofisi ya Taifa ya Takwimu, Vyombo vya Habari na Watazamaji wa Uchaguzi kwa ushirikiano waliouonesha.

Mwisho, shukrani za dhati ziwafikie Wapiga Kura na Watanzania wote kwa ujumla wao kwa **amani, utulivu** na **uvumilivu** walioonesha wakati wote wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, Kampeni na Siku ya Uchaguzi hadi kutangazwa kwa Matokeo.

BARUA YA UWASILISHAJI

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

TUME YA TAIFA YA UCHAGUZI

Anwani ya Simu "UCHAGUZI".
Nambari ya Simu: +255 22 2114963-6,
Nambari ya Faksi +255 22 2116740
Barua Pepe: uchaguzi@nec.go.tz
Tovuti: www.nec.go.tz
(Barua zote za kiofisi ziandikwe kwa Mkurugenzi wa Uchaguzi)

POSTA HOUSE,
7 MTAA WA GHANA/OHIO,
S. L. P. 10923,
11300 DAR ES SALAAM.

Unapojibu tafadhali taja:

Kumb. Na. **CEA.74/75/01/158** **23 Juni, 2016**

Mheshimiwa Dkt. John Pombe Joseph Magufuli,

Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania,

Ikulu,

1 Barabara ya Barack Obama,

S. L. P. 9120,

11400 DAR ES SALAAM.

Mheshimiwa Rais,

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ni chombo huru kilichoanzishwa chini ya Ibara ya 74 (1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977. Wajumbe wote saba wa Tume iliyosimamia Uchaguzi wa Rais, Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na wa Madiwani Tanzania Bara mwaka 2015, waliteuliwa na Mheshimiwa Rais kwa nyakati tofauti.

Wajumbe hao ni Waheshimiwa Jaji (Mst.) Damian Z. Lubuva (Mwenyekiti), Jaji Mkuu (Mst-Z) Hamid M. Hamid (Makamu Mwenyekiti), Prof. Amon E. Chaligha (Mjumbe), Mchanga H. Mjaka (Mjumbe), Jaji (Mst.) John J. Mkwawa (Mjumbe), Jaji (Mst.) Mary H. C. S. Longway (Mjumbe) na Asina A. Omari (Mjumbe). Kila Mjumbe wa Tume huteuliwa kwa kipindi cha miaka mitano.

Aidha, katika Utekelezaji wa majukumu yake, Tume husaidiwa na Sekretarieti ya Tume inayoongozwa na Mkurugenzi wa Uchaguzi. Kwa sasa Mkurugenzi wa Uchaguzi ni Ndugu Kailima Ramadhani Kombwey ambaye ndiye Katibu wa Tume. Mkurugenzi wa Uchaguzi huteuliwa kwa mujibu wa Ibara ya 74 (7) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977. Sekretarieti ya Tume huratibu na kusimamia shughuli zote za utendaji wa Tume za kila siku.

Chini ya Ibara za 74 (6) na 78 (1) ya Katiba, na Kifungu cha 4C Sheria ya Taifa ya Uchaguzi Sura ya 343 Majukumu ya Tume ni:-

Kusimamia na kuratibu Uandikishaji wa Wapiga Kura katika Uchaguzi wa Rais na Wabunge, katika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Madiwani kwa Tanzania Bara;

Kusimamia na kuratibu uendeshaji wa Uchaguzi wa Rais na Wabunge katika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Madiwani katika Tanzania Bara;

Kuchunguza Mipaka na Kuigawa Jamhuri ya Muungano katika Majimbo mbalimbali kwa ajili ya Uchaguzi wa Wabunge;

Kutekeleza majukumu mengine yoyote kwa mujibu wa Sheria iliyotungwa na Bunge.

Kuwatangaza wanawake waliotimiza masharti kwamba wamechaguliwa kuwa Wabunge au Madiwani wa Viti Maalum vya Wanawake;

Kutoa Elimu ya Mpiga Kura nchini kote; kuratibu na kusimamia Watu/Taasisi zote zinazoendesha Elimu hiyo; na

Mheshimiwa Rais, Tume imekuwa ikitekeleza majukumu yake wakati wote kwa kuzingatia Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977, Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura 343.

Aidha, Tume huzingatia Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292, Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya), Sura ya 287, Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji), Sura ya 288, Sheria ya Gharama za Uchaguzi Na. 6 ya mwaka 2010, Kanuni za Uchaguzi wa Rais, Wabunge, na wa Madiwani, Maadili ya Uchaguzi wa Rais, Wabunge na Madiwani ambazo hutungwa kila mwaka wa Uchaguzi.

Kabla ya Uchaguzi Mkuu wa Oktoba 2015, Tume ilifanikiwa kufanya Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura kwa kutumia Teknolojia mpya ya "Biometric Voters Registration" (BVR). Katika uboreshaji huo Tume kwa kutumia BVR Kits 8,000 iliandikisha Wapiga Kura 23,161,440 sawa na asilimia 96.9 ya lengo lililokusudiwa la kuandikisha Wapiga Kura 23,901,471.

Mheshimiwa Rais, baada ya kuandikisha Wapiga Kura kwa kutumia BVR Kits kwa mafanikio, Tume imeanzisha utaratibu na imefanikiwa kuwa na Kanzidata itakayotumika katika kuboresha Daftari la Kudumu la Wapiga Kura wa Chaguzi zijazo.

Kwa utaratibu huu wananchi wataweza kufanya marekebisho ya taarifa zao, kuwaondoa waliopoteza sifa, waliosajiliwa zaidi ya mara moja na kuwa na Daftari la Kudumu la Wapiga Kura la uhakika na la kuaminika.

Mheshimiwa Rais, Kwa ujumla, Tume ya Taifa ya Uchaguzi inaamini kwamba Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015 uliendeshwa na Tume kwa mafanikio makubwa ambayo pia yalichangiwa na Ushirikiano mkubwa wa Wadau mbalimbali katika mchakato mzima wa Uchaguzi. Kwa wadau wote, Tume inatoa shukrani zake za dhati.

Mheshimiwa Rais, kwa heshima na taadhima, Tume inaomba kuwasilisha kwako Taarifa ya Uchaguzi Mkuu wa Rais, Wabunge na Madiwani uliofanyika mwaka 2015.

Asante,

....
Jaji (Mst.) Damian Z. Lubuva
Mwenyekiti

....
Jaji Mkuu (Mst. Z) Hamid M. Hamid
Makamu Mwenyekiti

....
Prof. Amon E. Chaligha
Mjumbe

....
Mchanga H. Mjaka
Mjumbe

....
Jaji (Mst.) John J. Mkwawa
Mjumbe

....
Jaji (Mst.) Mary H. C. S. Longway
Mjumbe

....
Asina A. Omari
Mjumbe

....
Kailima Ramadhani Kombwey
Mkurugenzi wa Uchaguzi
na Katibu wa Tume

DIBAJI

Tume ya Taifa ya Uchaguzi iliendesha na kusimamia Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Kwa kuzingatia mzunguko wa Uchaguzi, kazi inayofuatia ni kuandaa Taarifa ya Uchaguzi na kuiwasilisha kwa Mhe. Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Taarifa hii ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, inaelezea kwa undani mchakato wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na namna Uchaguzi wa Rais, Wabunge na Madiwani ulivyoendeshwa. Aidha, Taarifa hii inaelezea mafanikio na changamoto zilizojitokeza na mwisho inatoa mapendekezo ili kuboresha chaguzi zijazo.

Taarifa hii ina Sura 11 kama ifuatavyo:-

1. Utangulizi.
2. Maandalizi ya Uchaguzi.
3. Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura.
4. Uteuzi wa Wagombea na Kampeni za Uchaguzi.
5. Upigaji Kura na Uhesabuji wa Kura Vituoni.
6. Kujumlisha Kura na Kutangaza Matokeo ya Uchaguzi.
7. Ushirikishwaji wa Wadau wa Uchaguzi.
8. Watazamaji wa Uchaguzi.
9. Tathmini Baada ya Uchaguzi Mkuu.
10. Mafanikio na Changamoto.
11. Hitimisho na Mapendekezo.

Ni matumaini yetu kwamba, Taarifa hii itakidhi matarajio ya wasomaji mbalimbali wa ndani na nje ya nchi. Aidha, Tume inaamini kwamba Wadau wa Uchaguzi, Watafiti na wasomaji wengine watanufaika na Taarifa hii.

MUHTASARI WA TAARIFA

Taarifa hii inahusu Uchaguzi Mkuu wa Rais, Wabunge wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Madiwani Tanzania Bara, ambao uliofanyika tarehe 25 Oktoba 2015, na imegawanyika katika Sura 11.

Sura ya Kwanza, inaelezea chimbuko la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na muundo wa kiutawala. Aidha, sehemu hii, inafafanua juu ya Mfumo wa Siasa na Mfumo wa Uchaguzi wa nchi, Mzunguko wa Uchaguzi, Mamlaka na Madaraka ya Tume. Pamoja na hayo, inaelezea muundo na majukumu ya Tume ambayo ndiyo msingi wa utekelezaji wa shughuli za uendeshaji Uchaguzi.

Sura ya Pili, inahusu Maandalizi ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Maandalizi hayo, ni pamoja na gharama zilizotumika katika Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura ambazo zilifikia Shilingi **260,865,285,227/=** na gharama za Uchaguzi Mkuu Shilingi **273,634,130,372/=.** Kwa gharama hizi Serikali ilitoa asilimia **99.72** ya gharama za Uchaguzi. Vilevile, Washirika wa Maendeleo (UNDP) walichangia kiasi cha Shilingi **1,523,886,833** ambayo ni sawa na asilimia **0.28** ya gharama zote za Uchaguzi.

Sura hii, inaelezea kuhusu uandaaji wa Ratiba ya Uchaguzi Mkuu, Sheria, Kanuni na Maadili ya Uchaguzi. Pia, inazungumzia uanzishwaji wa Majimbo Mapya **25** ya Uchaguzi uliofanywa na Tume ya Taifa ya Uchaguzi na hivyo kufanya idadi ya Majimbo ya Uchaguzi kuwa **264** Nchi nzima kutoka Majimbo **239** ya awali.

Aidha, Sura hii inaelezea kuhusu Watendaji wa Tume walioshiriki katika zoezi la Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, pamoja na namna Elimu ya Mpiga Kura ilivyotolewa.

Sura ya Tatu, inaeleza namna zoezi la Uandikishaji na Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura lilivyofanyika Nchi nzima. Aidha, Sura hii inafafanua namna teknolojia ya *Biometric Voter Registration* ilivyotumika wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Changamoto zilizojitokeza.

Sura ya Nne, inazungumzia Uteuzi wa Wagombea na Kampeni za Uchaguzi. Tarehe 21 Agosti, 2015 ilikuwa ndiyo Siku ya Uteuzi wa Wagombea wa nafasi mbalimbali katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Katika nafasi ya kiti cha Rais, Jumla ya Wagombea **11** walijitokeza. Kati ya hao, Wagombea **8** ndiyo walioteuliwa kuwania nafasi hiyo. Kwa nafasi ya Ubunge jumla ya Wagombea **1,237** waliteuliwa. Aidha, kwa nafasi ya Udiwani jumla ya Wagombea **10,152** waliteuliwa.

Sura hii pia, inaelezea tarehe ya kuanza kwa Kampeni za Uchaguzi na namna zilivyofanyika katika hali ya amani na utulivu. Kampeni hizo zilianza tarehe 22 Agosti, 2015 na kumalizika tarehe 24 Oktoba, 2015. Vile vile, Sura hii pia inazungumzia Sheria ya Gharama za Uchaguzi Na. 6 ya mwaka 2010.

Sura ya Tano, inaelezea juu ya zoezi la Kupiga na Kuhesabu Kura, ambapo Tume ilitangaza siku ya Kupiga Kura kuwa ni tarehe 25 Oktoba, 2015. Pamoja na kuzingatiwa kwa Sheria za Uchaguzi, Tume ilifanya maamuzi ya Kisera pale ambapo ilionekana kuna umuhimu wa kufanya hivyo ili kuleta ufanisi katika kutekeleza zoezi la Upigaji Kura. Miongoni mwa maamuzi hayo ya kisera yalihusu Wapiga Kura ambao Namba za Kadi zao zilikuwa zinatofautiana na namba zilizomo kwenye Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, Wapiga Kura ambao waliandikishwa na Tume na kisha kuhamishiwa kwenye maeneo mapya ya Kiutawala na Wapiga Kura ambao walikuwa na Kadi za Kupigia Kura lakini majina yao hayakuonekana kwenye Daftari la Kudumu la Wapiga Kura.

Sura ya Sita, inazungumzia kuhusu Kujumlisha na Kutangaza Matokeo ya Uchaguzi wa Rais na Wabunge wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Madiwani wa Tanzania Bara. Kadhalika, Sura hii inaelezea matumizi ya Mfumo wa Menejimenti ya Matokeo uliotumika katika kuchakata na kujumlisha matokeo. Aidha, imefafanua kuhusu utaratibu wa kuwapata Wabunge na Madiwani Wanawake wa Viti Maalum.

Sura ya Saba, inahusu Ushirikishwaji wa Wadau katika maeneo mbalimbali ya Uchaguzi ambayo ni pamoja na Elimu ya Mpiga Kura, masuala ya ulinzi na Usalama wakati wote wa Uchaguzi na kamati mbalimbali zilizokuwa zinaratibu shughuli za Uchaguzi Mkuu.

Sura ya Nane, inaelezea juu ya Watazamaji wa Uchaguzi wa ndani na wa nje ya nchi, pia inatoa mwongozo kuhusu utaratibu na usajili wao. Tume ilitoa mialiko na kutoa vibali kwa Taasisi mbalimbali za ndani na nje ya nchi ambapo jumla ya Taasisi **124** za ndani na **34** za nje zilipatiwa kibali cha kutazama Uchaguzi. Aidha, Sura hii inaelezea maoni na mapendekezo ya baadhi ya Watazamaji wa Uchaguzi.

Sura ya Tisa, inazungumzia Tathmini Baada ya Uchaguzi Mkuu. Mara baada ya kukamilika kwa zoezi la Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Tume kwa mara ya kwanza, ilifanya tathmini katika mikoa **22** kwa lengo la kutathmini zoezi zima la Uchaguzi Mkuu ulivyoendeshwa. Sura hii, imefafanua kuhusu lengo la kufanya tathmini, vigezo pamoja na matokeo ya tathmini.

Sura ya Kumi, inaainisha Mafanikio na Changamoto zilizojitokeza wakati wa utekelezaji wa zoezi la Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015.

Sura ya Kumi na Moja, inatoa Hitimisho na Mapendekezo ambayo yakizingatiwa yataboresha Chaguzi zijazo.

SURA YA KWANZA

UTANGULIZI

1.1 Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ni Nchi inayojumuisha iliyokuwa Jamhuri ya Tanganyika na Jamhuri ya Watu wa Zanzibar zilizoungana tarehe 26 Aprili, 1964. Tanganyika ilipata uhuru tarehe 9 Desemba, 1961 kutoka kwa Waingereza. Aidha, Zanzibar ilipata uhuru tarehe 10 Desemba, 1963 kutoka kwa Waingereza, na baadae ilijikomboa kutoka Utawala wa Kisultani kwa Mapinduzi ya tarehe 12 Januari, 1964.

Tanzania ipo katika Latitudi 0^0 na 12^0 Kusini mwa Ikweta; na Longitudi 25^0 hadi 45^0 Mashariki mwa Greenwich. Kaskazini Tanzania inapakana na Kenya na Uganda; Magharibi ni Rwanda, Burundi, Kongo (Kinshasa) na Zambia; Kusini ni Msumbiji na Malawi; upande wa Mashariki ni Bahari ya Hindi.

Tanzania ina eneo la ukubwa wa kilometa za mraba **945,203** ikiwemo sehemu ya Maziwa Makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa; pamoja na Mlima Kilimanjaro ambao ni mrefu kuliko yote Afrika. Nchi hii ina vivutio vingi vya kitalii vikiwemo mbuga za wanyama, hifadhi za taifa, fukwe za bahari, milima na Bonde la Ufa. Tanzania pia, ina rasilimali nyingi ambazo ni pamoja na ardhi, madini, gesi asilia, misitu, mazao ya kilimo, mifugo na samaki. Rasilimali hizi ndizo nguzo kuu za Uchumi wa Taifa.

Kwa mujibu wa Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012, Tanzania ilikuwa na watu wapatao Milioni **44.9**. Tanzania Zanzibar ilikuwa na jumla ya watu milioni **1.3** wakati Tanzania Bara ilikuwa na idadi ya watu milioni **43.6.** Kwa mujibu wa Taarifa kutoka Ofisi ya Taifa ya Takwimu makadirio ya Idadi ya Watu kwa mwaka 2015 ni Milioni **48.7**, ambapo Tanzania Bara inakadiriwa kuwa na watu **47.3** Milioni na Tanzania Zanzibar inakadiriwa kuwa na watu Milioni **1.4.** Taifa hili linaundwa na watu wenye makabila zaidi ya **120**, wengi wao wakiwa ni makabila yenye asili ya Kibantu na yale yasiyo ya Kibantu kama vile: Wasandawe, Wamasai, Wachaga, Wahadzabe na Wabarbaig kwa upande wa Tanzania Bara na Watumbatu, Wamakunduchi na Wapemba kwa upande wa Tanzania Zanzibar. Pamoja na wingi wa makabila, kiungo kikuu cha Utaifa ni Lugha ya Kiswahili inayozungumzwa na Watanzania wote.

Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kiutawala, imegawanyika katika Mikoa **30** ambapo Tanzania Bara ina Mikoa **25**, Wilaya **133**, Halmashauri **181**, Kata **3,953**, Mitaa **4,037** na Vijiji **12,545**. Tanzania Zanzibar nayo ina Mikoa **5**, Wilaya **11** na Shehia **361**. Mihimili mikuu ya Dola ni Serikali, Bunge na Mahakama.

Ramani Na. 1: Ramani ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

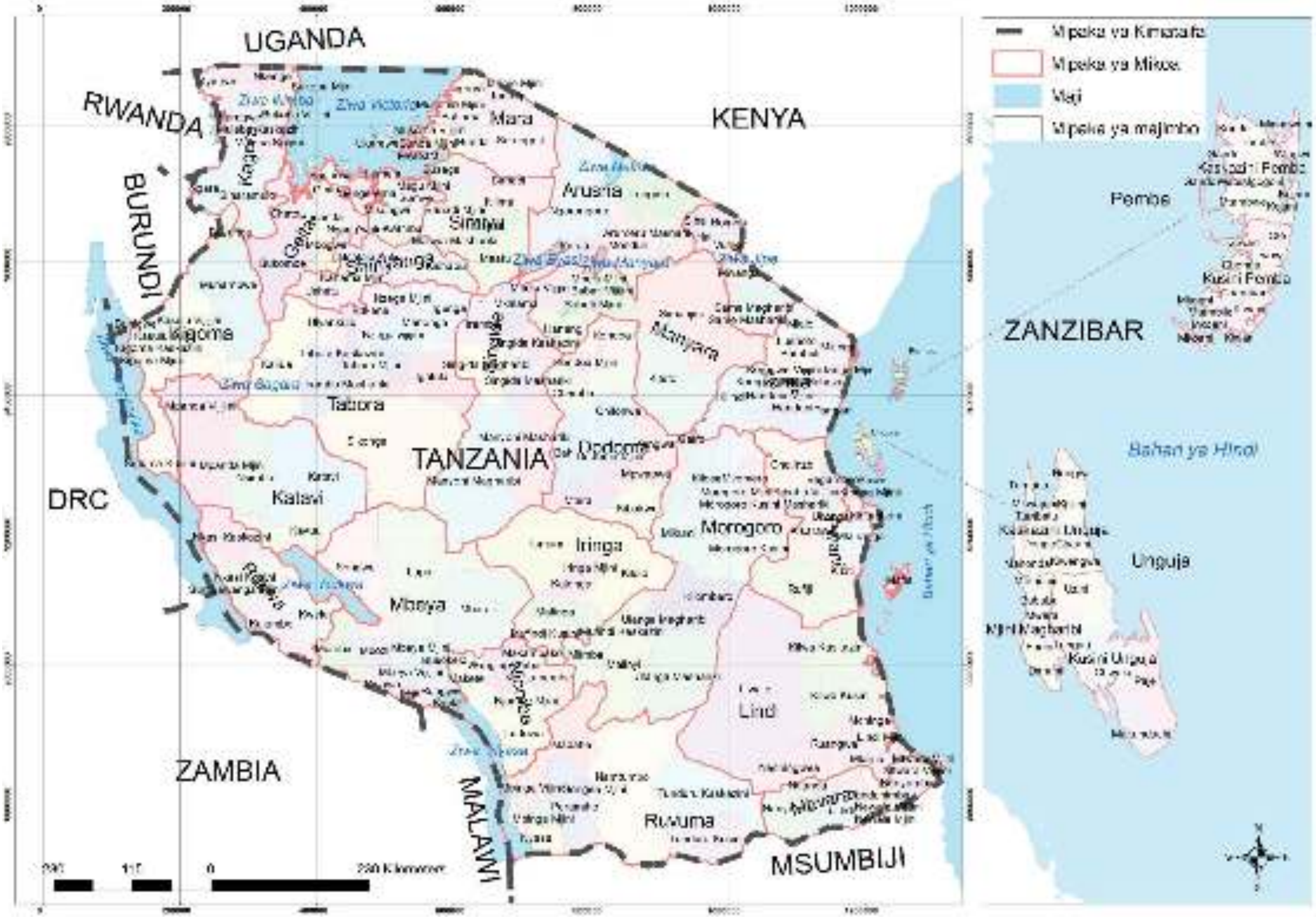

1.2 Mfumo wa Siasa Tanzania

Tanzania ni Nchi ya Kidemokrasia yenye kufuata Mfumo wa Vyama vingi vya Siasa. Kabla ya kupata Uhuru Mwaka 1961, Tanganyika (Tanzania Bara) ilikuwa na Mfumo wa Vyama vingi vya Siasa ambapo Vyama vitatu vya Tanganyika African National Union (TANU), United Tanganyika Party (UTP) na African National Congress (ANC) vilishiriki kwenye Chaguzi zilizofanyika wakati huo. Aidha, kwa Tanzania Zanzibar Vyama vinne vya Afro Shirazi Party (ASP), Zanzibar and Pemba People's Party (ZPPP), UMMA Party na Zanzibar Nationalist Party (ZNP) vilishiriki kwenye Chaguzi kabla ya mwaka 1964. Baada ya Muungano wa Tanganyika na Zanzibar 1964, mwaka uliofuata (1965) Mfumo wa Vyama vingi vya Siasa ulifutwa rasmi. Tanzania iliamua kufuata Mfumo wa Chama kimoja ambapo kwa upande wa Tanzania Bara ilibaki na Chama cha TANU na Tanzania Zanzibar ilibaki na Chama cha ASP. Kiuhalisia Vilibakia Vyama Viwili vya Siasa, TANU kwa Tanzania Bara na ASP kwa Tanzania Zanzibar.

Mwaka 1977, Vyama vya TANU na ASP viliungana na kuunda Chama kimoja cha Siasa ambacho ni Chama cha Mapinduzi (CCM).

Mwaka 1992, mfumo wa Vyama vingi vya Siasa ulirejeshwa nchini. Tangu kurejeshwa kwa Mfumo huo, zimefanyika jumla ya Chaguzi Kuu tano. Chaguzi hizo zilifanyika mwaka 1995, 2000, 2005, 2010 na 2015, ambapo Vyama mbalimbali vya Siasa vilishiriki.

Vyama vya Siasa husajiliwa kwa kufuata utaratibu ulioainishwa na Sheria ya Vyama vya Siasa, Sura ya 258, ambapo Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa ndiyo yenye jukumu la kusajili na kusimamia mwenendo wa Vyama hivyo. Hadi wakati wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Vyama vya Siasa **22** vilikuwa vimepata Usajili wa kudumu. Orodha ya Vyama vyenye Usajili wa Kudumu imeoneshwa kwenye **Kiambatisho Na. 1.**

1.3 Mfumo wa Uchaguzi Tanzania

Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, katika Ibara ya 21 inatoa haki kwa kila mwananchi kushiriki katika shughuli za utawala za nchi kwa kuchagua au kuchaguliwa. Kila Mtanzania aliyetimiza umri wa miaka 18 ana haki ya Kupiga Kura kuchagua kiongozi anayempenda. Hata hivyo, ili mtu aweze kuwa na sifa za kuchaguliwa ni lazima awe ametimiza umri usiopungua miaka 21 kwa nafasi ya Udiwani na Ubunge na miaka 40 kwa nafasi ya Urais.

Tanzania inatumia Mfumo wa Uchaguzi ambao mgombea anayepata Kura nyingi halali kuliko mgombea mwingine yeyote ndiye hutangazwa kuwa mshindi *(First – Past – the Post).* Hii, ni kwa mujibu wa Vifungu vya 35 F(8) na 80(1) vya Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343.

Mfumo mwingine unaotumika ni ule wa Uwiano wa Kura *(Proportional Representation)* ambao hutumika kupata Wabunge na Madiwani Wanawake wa Viti Maalum. Ibara ya 66 (1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977, inaelezea aina 6 za Wabunge wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Pamoja na Wabunge wa kuchaguliwa na Wabunge wa Viti maalum wapo pia Wabunge 5 waliochaguliwa na Baraza la Wawakilishi la Zanzibar kutoka miongoni mwao, Mwanasheria Mkuu, Spika (iwapo hatakuwa amechaguliwa kutoka miongoni mwa Wabunge) na Wabunge wasiozidi kumi walioteuliwa na Rais.

Madiwani Wanawake wa Viti Maalum wanapatikana kwa uwiano wa Viti vya Udiwani ambavyo kila Chama kimeshinda katika Halmashauri husika. Hii, ni kwa mujibu wa Kifungu cha 35 cha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya), Sura ya 287 na Kifungu cha 19 cha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji), Sura ya 288.

1.4 Mzunguko wa Uchaguzi Tanzania

Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, Ibara ya 65 inaelekeza kuwa Uchaguzi Mkuu wa Rais, Wabunge na Madiwani ufanyike kila baada ya kipindi cha miaka mitano (5).

Kama ilivyo kwa Nchi nyingine Duniani, katika kuendesha shughuli za Uchaguzi, Tanzania hutumia utaratibu wa mzunguko wa Uchaguzi ambao shughuli zake hugawanywa katika awamu tatu (3). Awamu hizo ni shughuli kabla, wakati na baada ya Uchaguzi.

Hivyo, Tume ya Taifa ya Uchaguzi imetekeleza mfumo wa mzunguko wa Uchaguzi kwa kufuata awamu hizo Tatu kama ifuatavyo:

(a) Kabla ya Uchaguzi

Shughuli zilizofanyika katika awamu kabla ya Uchaguzi ni pamoja na:

(i) Uandaaji wa Bajeti;

(ii) Uandikishaji wa Wapiga Kura;

(iii) Ununuzi wa Vifaa;

(iv) Uandaaji wa Kalenda na Mpango wa Utekelezaji;

(v) Marekebisho ya Sheria na Maelekezo ya Watendaji na Wadau wa Uchaguzi;

(vi) Mafunzo kwa Watendaji wa Uchaguzi;

(vii) Kutoa Elimu ya Mpiga Kura; na

(b) Wakati wa Uchaguzi

Katika awamu hii, Tume ilifanya shughuli zifuatazo:

(i) Uteuzi wa Wagombea;

(ii) Uratibu wa Kampeni za Wagombea;

(iii) Utekelezaji wa Kamati za Maadili;

(iv) Usajili wa Watazamaji wa Uchaguzi.

(v) Kuchapa na kusambaza Karatasi za Kura;

(vi) Kusambaza Vifaa vya Uchaguzi;Upigaji Kura;

(vii) Kuhesabu Kura; na

(viii) Kutangaza Matokeo.

(c) Baada ya Uchaguzi

Katika awamu hii, Tume inafanya shughuli zifuatazo:

(i) Tathmini baada ya Uchaguzi Mkuu;

(ii) Kushughulikia Kesi za Uchaguzi; na

(iii) Kuandaa Taarifa ya Uchaguzi Mkuu.

(iv) Marekebisho ya Sheria za Uchaguzi;

(v) Kupitia na kuboresha Daftari la Wapiga Kura;

(vi) Kupitia na kuboresha Mifumo ya Uchaguzi;

(vii) Kupitia na kuboresha mipaka ya Majimbo ya Uchaguzi;

(viii) Kupitia na kuboresha Muundo wa Tume;

(ix) Ukaguzi wa matumizi ya fedha na vifaa vilivyotumika katika Uchaguzi Mkuu;

(x) Kupitia Mpango Mkakati; na

(xi) Kuandaa Mpango Kazi kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu unaofuata.

Mchoro Na. 1: Mzunguko wa Uchaguzi

1.5 Tume ya Taifa ya Uchaguzi

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilianzishwa tarehe 13 Januari, 1993, kufuatia kurejeshwa Mfumo wa Vyama Vingi vya Siasa mnamo mwaka 1992. Kwa mujibu wa Ibara ya 74(1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, Tume inaongozwa na Mwenyekiti na inakuwa na Wajumbe wanaoteuliwa na Rais. Hayati Jaji (Mst) Lewis M. Makame alikuwa Mwenyekiti wa kwanza wa Tume kuanzia tarehe 13 Januari, 1993 hadi 14 Juni, 2011, akifuatiwa na Mhe. Jaji (Mst) Damian Z. Lubuva ambaye alianza muda wake tarehe 19 Desemba, 2011 hadi sasa. Tume ndiyo yenye mamlaka ya kusimamia na Kuratibu Uendeshaji wa Uchaguzi wa Rais na Wabunge wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, na Madiwani kwa Tanzania Bara.

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ni Idara huru inayojitegemea. Hii ni kwa mujibu wa Ibara ya 74(7) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977. Ibara ya 74(11) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania inaelekeza kuwa Tume

katika kutekeleza majukumu yake ya Kikatiba haitalazimika kupokea maelekezo au amri kutoka kwa mtu yeyote au Idara yoyote ya Serikali au kufuata maoni ya Chama chochote cha Siasa.

Kwa Mujibu wa Ibara ya 74 (12) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, Mahakama yoyote hairuhusiwi kuchunguza jambo lolote lililotendwa na Tume katika utekelezaji wa Majukumu yake.

1.5.1 Muundo wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi

Tume inaundwa na Wajumbe saba (7), miongoni mwao wakiwemo Mwenyekiti na Makamu Mwenyekiti ambao wanapaswa kuwa na sifa ya Jaji wa Mahakama Kuu au Mahakama ya Rufani. Katika Uteuzi, Rais anazingatia kuwa endapo Mwenyekiti ni mtu anayetoka sehemu moja ya Muungano, Makamu wake atakuwa ni mtu anayetoka sehemu ya pili ya Muungano. Hii, ni kwa mujibu wa Ibara ya 74(1) na (2) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, na Kifungu cha 4(1) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343.

Aidha, Mjumbe mmoja anateuliwa kutoka miongoni mwa Wanachama wa Chama cha Wanasheria Tanganyika (*Tanganyika Law Society* - TLS) na Wajumbe wengine wanne (4) wanatakiwa wawe na uelewa wa kutosha kuhusiana na kusimamia na kuendesha Uchaguzi wa Wabunge au sifa nyingine kama ambavyo Rais wa Jamhuri ya Muungano atakavyoona inafaa kwa ajili ya kuendesha shughuli za Tume.

Kwa sasa, Tume ina jumla ya Wajumbe saba (7) kama inavyoonesha kwenye **Jedwali Na. 1.**

Jedwali Na. 1: Wajumbe wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi

Na.	Jina	Wadhifa
1.	Mhe. Jaji (Mst.) Damian Z. Lubuva	Mwenyekiti
2.	Mhe. Jaji Mkuu (Mst. Z) Hamid M. Hamid	Makamu Mweyekiti
3.	Mhe. Prof. Amon E. Chaligha	Mjumbe
4.	Mhe. Mchanga H. Mjaka	Mjumbe
5.	Mhe. Jaji (Mst.) John J. Mkwawa	Mjumbe
6.	Mhe. Jaji (Mst.) Mary H.C.S Longway	Mjumbe
7.	Mhe. Asina A. Omari	Mjumbe

Wajumbe wa Tume hukaa Madarakani kwa kipindi cha miaka mitano tangu kuteuliwa kwao, lakini Rais anaweza kuwateua tena kwa kipindi kingine kadri atakavyoona inafaa.

Katika utekelezaji wa majukumu yake, Tume husaidiwa na Sekretarieti inayoongozwa na Mkurugenzi wa Uchaguzi ambaye ndiye Mtendaji Mkuu na Katibu wa Tume. Kwa sasa Mkurugenzi wa Uchaguzi ni Bwana Kailima R. Kombwey.

Aidha, Tume ina Idara 5 na Vitengo 4 vinayoongozwa na Naibu Katibu na Wakurugenzi kama ifuatavyo:-

(i) Idara ya Utawala na Usimamizi wa Rasilimali Watu;
(ii) Idara ya Mipango;
(iii) Idara ya Daftari la Kudumu la Wapiga Kura;
(iv) Idara ya Uendeshaji Uchaguzi;
(v) Idara ya Habari na Elimu ya Mpiga Kura;
(vi) Kitengo cha Fedha na Uhasibu;
(vii) Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani;
(viii) Kitengo cha Huduma za Sheria; na
(ix) Kitengo cha Ununuzi, Ugavi na Lojistiki. (Rejea Muundo wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi katika **Mchoro Na. 2)**

Mchoro Na. 2: Muundo wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi

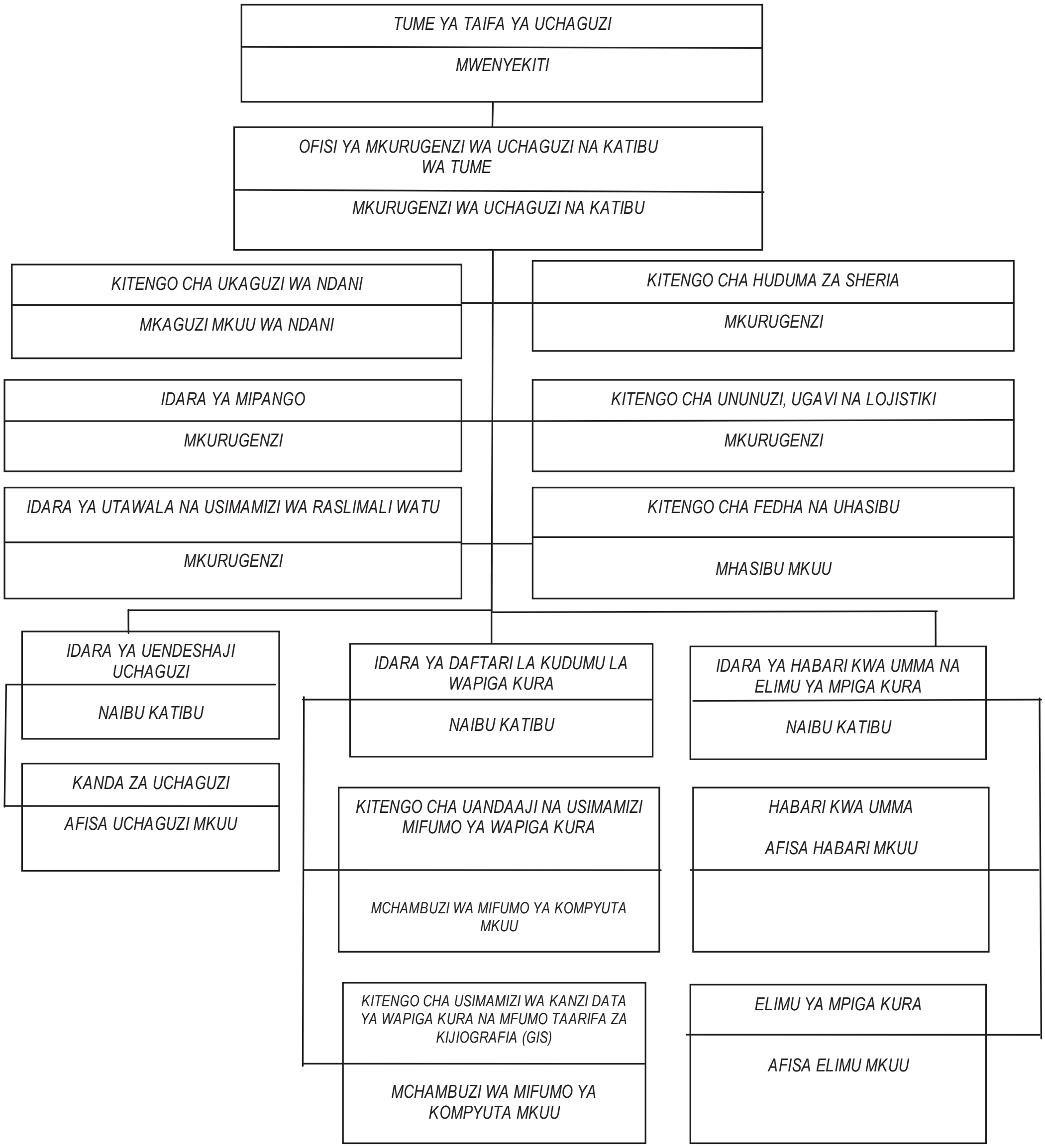

1.5.2 Dira na Dhima ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi

Katika kutekeleza majukumu yake, Tume inaongozwa na Dira na Dhima ili kufanikisha malengo na matarajio yake.

1.5.2.1 Dira

Kuwa chombo Huru chenye uwezo wa Kuimarisha Demokrasia ya kweli katika Nchi kwa kuendesha Chaguzi zilizo Huru, Haki na Zinazoaminika.

1.5.2.2 Dhima

Kuratibu, kuendesha na kusimamia Uchaguzi wa Rais na Wabunge wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Madiwani wa Tanzania Bara, na pia kufanya shughuli nyingine za uchaguzi kwa kushirikiana na Wadau wa Uchaguzi ili kukuza Demokrasia, utawala bora na maendeleo endelevu ya kiuchumi na kijamii.

1.5.3 Majukumu ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi

Majukumu ya Tume yameainishwa katika Ibara ya 74 (6) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977. Majukumu hayo ni:

(i) Kusimamia na Kuratibu Uandikishaji wa Wapiga Kura katika Uchaguzi wa Rais na Wabunge katika Jamhuri ya Muungano;

(ii) Kusimamia na Kuratibu Uendeshaji wa Uchaguzi wa Rais na Wabunge;

(iii) Kuchunguza Mipaka na Kuigawa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika maeneo mbalimbali kwa ajili ya Uchaguzi wa Wabunge;

(iv) Kusimamia na Kuratibu Uandikishaji wa Wapiga Kura na Uendeshaji wa Uchaguzi wa Madiwani; na

(v) Kutekeleza majukumu mengine yoyote kwa mujibu wa Sheria iliyotungwa na Bunge.

Majukumu mengine ya Tume kwa mujibu wa Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura 343, na Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292, ni pamoja na yafuatayo:-

(vi) Kutoa Elimu ya Mpiga Kura kwa nchi nzima, Kuratibu, Kusimamia Taasisi na watu wanaotoa Elimu hiyo; na

(vii) Kuteua na kuwatangaza Wabunge na Madiwani Wanawake wa Viti Maalum.

SURA YA PILI

MAANDALIZI YA UCHAGUZI

2.1 Gharama za Uboreshaji wa Daftari la Wapiga Kura na Uchaguzi Mkuu

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilitumia jumla ya Shilingi **534,499,415,599/=** kwa ajili ya shughuli za Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Uendeshaji wa Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2015. Aidha, Tume ilitumia kiasi cha Shilingi **1,523,886,833/=** kutoka kwa washirika wa Maendeleo kupitia Shirika la Mpango wa Maendeleo la Umoja wa Mataifa kwa Shughuli za Uchaguzi. Mchanganuo wa fedha kutoka Serikalini umeoneshwa katika **Jedwali Na. 2.**

Jedwali Na. 2: Fedha zilizoombwa na kupokelewa kutoka Serikalini

Na.	Matumizi	Fedha Zilizoombwa (Sh.)	Fedha Zilizopokelewa (Sh.)
1.	Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura	330,290,786,381.40	260,865,285,227.00
2.	Uchaguzi Mkuu	273,648,993,370.00	273,634,130,372.00
JUMLA		**603,939,779,751.40**	**534,499,415,599.00**

2.1.1 Gharama za Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura

Tume ilipokea jumla ya Shilingi **260,865,285,227/=** kwa ajili ya Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura kati ya shilingi **330,290,786,381.40** zilizoombwa. Fedha hizo zilitumika kwa ajili ya Ununuzi wa "BVR *Kits*", Mafunzo kwa Watendaji na kuendesha zoezi la Uandikishaji.

2.1.1.1 Ununuzi wa Vifaa vya Uboreshaji wa Daftari la Wapiga Kura

Ununuzi wa Vifaa kwa ajili ya Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura ulifanywa na Tume kwa kufuata Sheria ya Manunuzi ya Umma Na. 7 ya Mwaka 2011 na Kanuni zake za Mwaka 2013. Vifaa vingine vilinunuliwa na Washirika wa Maendeleo kupitia Shirika la Maendeleo la Umoja wa Mataifa (United Nations Development Programme -UNDP).

Vifaa vilivyonunuliwa kwa ajili ya Uboreshaji wa Daftari la Wapiga Kura ni pamoja na "BVR *Kits*" 8,000, Machapisho na Fomu mbalimbali zilizotumika kwenye Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, Shajara, Vifungashio (Packing boxes), Fulana, Kofia na Mabegi, *Printers, GIS Hardware, GPS Handsets, Servers* na wino wa *Printer* aina mbalimbali.

Shirika la Maendeleo la Umoja wa Mataifa (UNDP) kwa kutumia Mradi wake wa *Democratic Empowement Project* (DEP) liligharamia na kuipatia Tume Vifaa mbalimbali kwa ajili ya Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura ikiwemo Kuboresha Mifumo mbalimbali ya Kompyuta kama vile Mfumo wa Utunzaji Kumbukumbu na Usambazaji wa Vifaa *(Warehouse Management Systems*) na Machapisho ya vipeperushi kwa ajili ya utoaji wa Elimu ya Mpiga Kura.

2.1.2 Gharama za Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2015.

Katika zoezi la Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2015, Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilikadiria kutumia kiasi cha Shilingi **273,648,993,370/=** fedha ambazo zilijumuisha, Mafunzo kwa Watendaji, Lojistiki, Malipo kwa Watendaji wa Uchaguzi, Maandalizi ya Vituo vya Kupigia Kura, Elimu ya Mpiga Kura, Ununuzi na Uchapishaji wa Vifaa vya Uchaguzi Mkuu, Tathmini baada ya Uchaguzi Mkuu na Uandaaji na Uchapishaji wa Taarifa ya mwisho ya Uchaguzi Mkuu. Pia, Tume ilitumia fedha hizo katika kuandaa Kituo cha Taifa cha kupokea na kutangaza Matokeo ya Uchaguzi na kugharamia uendeshaji wa Kesi za Uchaguzi.

Hadi kufikia mwezi Oktoba, 2015, fedha za Uchaguzi Mkuu zilizokuwa zimetolewa ni Shilingi **273,634,130,372/=** ambayo ni sawa na asilimia **99.99** ya fedha zote zilizoom

Uhakiki wa Vifaa vilivyopokelewa kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015.

2.1.2.2 Uchapishaji wa Nyaraka za Uchaguzi

Tume ilichapisha nyaraka mbalimbali zilizotumika katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Nyaraka zilizochapishwa ni Daftari na Orodha ya Wapiga Kura, fomu mbalimbali, karatasi za kura, kifaa kilichowasaidia Wapiga Kura Wasioona kupiga kura (*tactile ballot folder*), fomu za matokeo, mfano wa karatasi za kura, nyaraka za kisheria, mabango ya Elimu ya Mpiga Kura, mabango ya Vituo vya Kupigia Kura na *stickers.*

2.1.3 Mchango wa Washirika wa Maendeleo

Washirika wa Maendeleo kupitia mradi wa DEP unaosimamiwa na UNDP walitoa kiasi cha Shilingi **1,523,886,833/=** kwa ajili ya kugharamia zoezi la Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, ukarabati wa Kituo cha Kuchakata taarifa za Wapiga Kura (*Data Processing Center),* uchapishaji wa Maadili ya Uchaguzi, Maelekezo kwa Watazamaji, mabango ya uhamashishaji wa uandikishaji kwa Mkoa wa Dar es salaam.

Aidha, UNDP walitoa baadhi ya vifaa kwa ajili ya shughuli za Uchaguzi. Vifaa hivyo, ni pamoja na *projector* saba kwa ajili ya mafunzo kwa Watendaji wa Uchaguzi, kompyuta sita kwa ajili ya Kituo cha Habari za Uchaguzi, kompyuta 171 na *printer* 171 kwa ajili ya kuwezesha mifumo iliyotumika katika kusajili wagombea, Kituo cha kujumlisha na kutangaza Matokeo katika Halmashauri. Vile vile, waligharamia ununuzi wa vifaa na uanzishwaji wa Kituo cha Mawasiliano (*Call Center)* na Kituo cha Kusajili Watazamaji wa Uchaguzi.

Mkurugenzi wa Uchaguzi, Bw. Kailima R. Kombwey (kushoto) na Mkurungenzi Mkazi wa UNDP nchini Bi. Awa Dabo, wakikata utepe kuashiria uzinduzi wa Kituo cha Mawasiliano.

2.2 Ratiba ya Uchaguzi Mkuu

Tume ya Taifa ya Uchaguzi hupanga Ratiba ya Uchaguzi Mkuu kwa kuzingatia siku ya Uteuzi kama iliyoanishiwa na kifungu cha 37(1)(a) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, ambacho kinaitaka Tume kupanga Siku ya Uteuzi wa wagombea iwe si chini ya siku **5** na si zaidi ya siku 25, baada ya kuvunjwa kwa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Kwa mujibu wa Ibara ya 65 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Bunge lilivunjwa rasmi tarehe 15 Agosti, 2015. Hivyo, kwa kuzingatia kifungu cha 37(1)(a) pamoja na tarehe ya kuvunjwa kwa Bunge, Tume ilipanga Ratiba ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2015 kama inavyoonekana kwenye **Jedwali Na. 3.**

Jedwali Na. 3: Ratiba ya Uchaguzi Mkuu 2015

Na.	Tukio	Tarehe
1	Siku ya Uteuzi wa Wagombea (Urais, Ubunge na Udiwani)	21 Agosti, 2015
2	Kampeni za Uchaguzi	22 Agosti hadi 24 Oktoba, 2015
3	Siku ya Kupiga Kura	25 Oktoba, 2015

Pamoja na Ratiba ya Uchaguzi kutangazwa katika Tangazo la Serikali (*Government Notice* - GN) Na. 327, lililotolewa kwenye Gazeti la Serikali (*Government Gazette*) la tarehe 14 Agosti, 2015 pia ilitangazwa kwenye Vyombo mbalimbali vya Habari ili kuwawezesha Wadau wa Uchaguzi na Wananchi kwa ujumla kujua Ratiba kamili na hivyo kushiriki zoezi la Uchaguzi kikamilifu.

2.3 Marekebisho ya Sheria na Nyaraka nyingine za Uchaguzi

Tathmini iliyofanyika Baada ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2010 ilionesha kuwa kulikuwa na haja ya kufanyika marekebisho ya Sheria za Uchaguzi, Kanuni, Maadili ya Uchaguzi na Maelekezo kwa Watendaji na Wadau wa Uchaguzi.

2.3.1 Sheria za Uchaguzi

Katika kuboresha Sheria za Uchaguzi, Tume ilipendekeza kufanya marekebisho katika maeneo yafuatayo:-

(i) Kupanga Siku ya Uchaguzi Mkuu isiwe siku ya ibada na itangazwe kuwa siku ya mapumziko;

(ii) Kufuta kifungu kinachoruhusu kufanyika Kampeni za nyumba kwa nyumba;

(iii) Mawakala wa Vyama vya Siasa kutoka katika Kata au Majimbo wanakoishi;

(iv) Kuruhusu Wanahabari kuingia ndani ya Vituo vya Kupigia Kura.

(v) Kuweka kipindi maalum cha kutangaza Matokeo ya Uchaguzi;

(vi) Kuruhusu mtu anayeweza kulipa fedha za dhamana katika Kesi ya Uchaguzi kulipa bila kupeleka maombi mahakamani;

(vii) Kumalizika kwa Kesi baada ya mdai kushindwa kulipa dhamana;

(viii) Kuongeza muda wa kusikiliza Kesi za Ubunge katika Mahakama Kuu; na

(ix) Kurekebisha Kifungu kinachotaka Tume ya Taifa ya Uchaguzi kuahirisha Uchaguzi pale inapotokea Mgombea Mwenza amefariki dunia.

Mapendekezo ya Maboresho hayo yaliwasilishwa Serikalini. Hata hivyo, Sheria hazikuweza kubadilishwa kutokana na Mchakato uliokuwa unaendelea wa Katiba Inayopendekezwa.

2.3.2 Kanuni za Uchaguzi

Katika kuhakikisha Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015 unakuwa na ufanisi yalifanyika Marekebisho katika Kanuni za Uchaguzi za mwaka 2010. Marekebisho yaliyofanyika ni pamoja na:-

(i) Kuweka vifungu vya Kanuni kwa ajili ya usajili wa Watazamaji wa Uchaguzi ikiwa ni pamoja na kuwataka kuwasilisha taarifa za uangalizi ndani ya miezi mitatu;

(ii) Kuufanya Mwongozo wa Watazamaji wa Uchaguzi utambulike kama mojawapo ya kanuni za Uchaguzi;

(iii) Kuvitaka Vyama kuwasilisha barua za utambulisho wa Wagombea wao kwa Mamlaka za Uteuzi;

(iv) Tume kuainisha tarehe za Uteuzi; na

(v) Sheria ya Gharama za Uchaguzi Na. 6 ya mwaka 2010, kutambuliwa ndani ya Kanuni.

Aidha, Marekebisho hayo yalijumuisha kupata maoni kutoka kwa Wadau wa Uchaguzi, hususan Vyama vya Siasa. Kukamilika kwa Marekebisho hayo ya Kanuni za Uchaguzi za Mwaka 2010, kulipelekea Kanuni hizo kufutwa na kutangazwa kwa Kanuni mpya za Uchaguzi za mwaka 2015, kwenye Tangazo la Serikali Na. 307 lililotolewa kwenye Gazeti la Serikali la tarehe 31 Julai, 2015.

2.3.3 Maadili ya Uchaguzi

Kwa mujibu wa Kifungu cha 124A cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, na Kifungu cha 125 cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura 292, Tume ya Taifa ya Uchaguzi kwa kushauriana na Serikali na Vyama vya Siasa ilifanya maboresho ya Maadili ya Uchaguzi ya mwaka 2010.

Mara baada ya kufanyika kwa marekebisho Maadili ya Uchaguzi yalisainiwa tarehe 27 Julai, 2015 na Wadau wote wa Maadili ambao ni Vyama vyote **22** vya Siasa, Tume na Serikali. Maadili hayo ya mwaka 2015, yalitangazwa katika Tangazo la Serikali Na. 294/2015.

Maboresho yalifanyika katika maeneo yafuatayo:-

(i) Kuongeza wigo wa matumizi ya Maadili ili kujumuisha Chaguzi ndogo zitakazofuata baada ya Uchaguzi Mkuu;

(ii) Kufanya marekebisho ya muda wa matumizi ya vipaza sauti kabla na baada ya kumalizika kwa Kampeni;

(iii) Kuongeza kipengele cha kuzuia Vyama na Wagombea wao kutumia lugha za uvunjaji wa amani au kuashiria ubaguzi wa kijinsia, ulemavu au maumbile kwenye Mikutano ya Kampeni;

(iv) Kuzuia Vyama kuonyesha ishara za Vyama vyao au kuvaa sare kwenye Mikutano ya Vyama vingine;

(v) Kuvitaka Vyama vya Siasa na Wagombea wahakikishe kuwa Mawakala wao wanakula viapo siku 7 kabla ya siku ya Upigaji Kura;

(vi) Kuongeza vipengele vya kuitaka Serikali izingatie mahitaji na Usalama wa Makundi Maalum, kama watu wenye Ulemavu, Wazee, na Wajawazito;

(vii) Kuwaongeza Wakuu wa Wilaya katika orodha ya Watendaji wa Serikali wanaotakiwa kuzingatia Maadili ya Uchaguzi;

(viii) Tume kuandaa na kupeleka kwa wakati vifaa vya kutosha kwenye Vituo vya Kupigia Kura ikiwa ni pamoja na vifaa vya watu wenye mahitaji maalum; na

(ix) Tume kuwawajibisha Wasimamizi wa Uchaguzi na Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi kwa makosa yanayofanywa wakati wa Uchaguzi.

2.3.4 Maelekezo kwa Watendaji na Wadau wa Uchaguzi

Tume iliandaa Maelekezo kwa ajili ya Watendaji na Wadau wa Uchaguzi katika ngazi mbalimbali ili kuwawezesha kusimamia Zoezi la Uchaguzi kwa ufanisi. Maelekezo hayo ni;-

(i) Maelekezo kwa Wasimamizi wa Uchaguzi;

(ii) Maelekezo kwa Wasimamizi wa Vituo vya Kupigia Kura;

(iii) Maelekezo kwa Makarani Waongozaji wa Wapiga Kura;

(iv) Maelekezo kwa Vyama vya Siasa na Wagombea;

(v) Maelekezo kwa Mawakala wa Upigaji Kura;

(vi) Maadili ya Utoaji Elimu ya Mpiga Kura;

(vii) Mwongozo wa Utoaji Elimu ya Mpiga Kura; na

(viii) Mwongozo kwa Watazamaji wa Uchaguzi.

2.4 Majimbo ya Uchaguzi

Kwa mujibu wa Ibara ya 75(4) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, Tume ya Taifa ya Uchaguzi ina jukumu la kuchunguza na kuigawa Jamhuri ya Muungano katika Majimbo ya Uchaguzi. Kwa ajili ya maandalizi ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Tume ilifanya uchunguzi wa Mipaka na kuanzisha jumla ya Majimbo mapya ya Uchaguzi **25**. Hivyo, katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, kulikuwa na jumla ya Majimbo **264,** ambapo Majimbo **214** yalikuwa ni ya Tanzania Bara na Majimbo **50** ni ya Tanzania Zanzibar. Idadi ya Majimbo hayo Kimkoa kwa Tanzania nzima ni kama yanavyoonekana katika **Kiambatisho Na. 2** na **Ramani Na. 2.**

Ramani Na. 2: Idadi ya Majimbo ya Uchaguzi Kimkoa.

2.4.1 Vigezo vya Ugawaji Majimbo

Katika kutekeleza zoezi la Ugawaji Majimbo, Tume ilibainisha vigezo vitakavyotumika katika kuchunguza mipaka na kugawa Majimbo ya Uchaguzi. Vigezo vilivyobainishwa ni vile vilivyopo katika Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, ambavyo ni idadi ya watu, upatikanaji wa mawasiliano na hali ya kijiografia.

Mwaka 2010, Tume ilifanya utafiti katika Jumuiya ya nchi zilizopo Kusini mwa Bara la Afrika, ili kujua vigezo vingine vinavyotumika katika nchi hizo kwa lengo la kutekeleza jukumu lake la kuchunguza mipaka na kugawa majimbo kwa ufanisi zaidi.

Baada ya utafiti huo, na kwa kuzingatia mashauriano na wadau mbalimbali, Tume iliongeza vigezo vingine na kuviingiza katika Jedwali la 3 la Kanuni za Uchaguzi wa Rais na Wabunge za mwaka 2010 ambavyo ni:-

(i) Wastani wa Idadi ya Watu (*Population Quota*);

(ii) Hali ya Kiuchumi;

(iii) Ukubwa wa Eneo la Jimbo husika;

(iv) Mipaka ya Kiutawala;

(v) Jimbo moja lisiwe ndani ya Wilaya/Halmashauri mbili;

(vi) Kata moja isiwe ndani ya Majimbo Mawili;

(vii) Mpangilio wa Maeneo ya Makazi ya Watu;

(viii) Mazingira ya Muungano;

(ix) Uwezo wa Ukumbi wa Bunge; na

(x) Idadi ya Viti Maalum vya Wanawake.

Aidha, kwa kuzingatia Ibara ya 75(1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, katika Uchaguzi wa mwaka 2015, Tume ilitumia vigezo vitatu ambavyo ni:

(i) Idadi ya Watu, ambapo Tume iliamua kuyagawa Majimbo yote yaliyokuwa na idadi ya Watu zaidi ya 400,000;

(ii) Ukubwa wa Ukumbi wa Bunge; na

(iii) Mipaka ya Kiutawala.

2.4.2 Taratibu za Ugawaji wa Majimbo

Tume ilitangaza kuanza kwa mchakato wa ugawaji wa majimbo kwa kupokea maombi kuanzia tarehe 28 Aprili, 2015 na mwisho wa kuwasilisha maombi ilikuwa tarehe 30 Mei, 2015.

Katika tangazo hilo, Tume ilibainisha utaratibu uliopaswa kufuatwa na Halmashauri zote katika kuwasilisha maombi ya kuchunguza mipaka na kugawa majimbo. Utaratibu huo ulikuwa ni kama ifuatavyo:-

(i) Maombi ya Kuchunguza Mipaka na Kugawa Majimbo kuwasilishwa kwa Mkurugenzi wa Halmashauri husika kwa ajili ya kujadiliwa katika vikao rasmi vya Halmashauri husika;

(ii) Mkurugenzi wa Halmashauri husika kuwasilisha maombi kwa Katibu Tawala wa Mkoa;

(iii) Katibu Tawala wa Mkoa kuwasilisha maombi katika Kikao cha Kamati ya Ushauri ya Mkoa ;

(iv) Baada ya kupitishwa na Kikao cha Kamati ya Ushauri ya Mkoa, maombi hayo kuwasilishwa Tume ya Taifa ya Uchaguzi;

(v) Tume kupitia maombi yaliyowasilishwa;

(vi) Tume kutembelea Majimbo yote yaliyokidhi vigezo kwa ajili ya uhakiki; na

(vii) Tume kutangaza Majimbo Mapya.

2.4.3 Majimbo Mapya ya Uchaguzi

Halmashauri **37** ziliwasilisha maombi ya kuchunguza na kugawa majimbo ya Uchaguzi. Katika Halmashauri hizo ni Majimbo **42** yaliombewa kugawanywa. Tume ilitembelea majimbo yote yaliyokidhi vigezo na kustahili kugawanywa ambapo ilikutana na wadau na kupata maoni yao juu ya jimbo husika. Tume iliona umuhimu wa kugawanywa kwa majimbo hayo na hivyo kufikia uamuzi wa kuanzisha majimbo mengine mapya.

Kwa kuzingatia vigezo vya wastani wa idadi ya watu, mipaka ya kiutawala na uwezo wa ukumbi wa Bunge na kwa mujibu wa Ibara ya 75(1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, Tume iliamua kuanzisha majimbo mapya **25** ambapo:-

(i) Majimbo **19** yalianzishwa kutokana na ongezeko la Halmashauri mpya (mipaka ya kiutawala kubadilika); kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 4**.

(ii) Majimbo **6** yalianzishwa kutokana na kigezo cha wastani wa idadi ya watu kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 5**.

Jedwali Na. 4: Orodha ya Majimbo yaliyotokana na Ongezeko la Halmashauri

Na.	Halmashauri	Jimbo lililogawanywa	Jimbo Jipya
1.	Mji Handeni	Handeni	Handeni Mjini
2.	Mji Nanyamba	Mtwara Vijijini	Nanyamba
3.	Mji Makambako	Njombe Kaskazini	Makambako
4.	Mji Butiama	Musoma Vijijini	Butiama
5.	Mji Tarime	Tarime	Tarime Mjini
6.	Mji Tunduma	Mbozi	Tunduma
7.	Wilaya ya Nsimbo	Mpanda Vijijini	Nsimbo
8.	Wilaya ya Mpimbwe	Mlele	Kavuu
9.	Mji Geita	Geita	Geita Mjini
10.	Mji Mafinga	Mufindi Kaskazini	Mafinga Mjini
11.	Mji Kahama	Kahama	Kahama Mjini
12.	Wilaya ya Ushetu	Kahama	Ushetu
13.	Mji Nzega	Nzega	Nzega Mjini
14.	Mji Kondoa	Kondoa	Kondoa Mjini
15.	Mji Newala	Newala	Newala Mjini
16.	Mji Mbulu	Mbulu	Mbulu Mjini
17.	Mji Bunda	Bunda	Bunda Mjini
18.	Wilaya ya Masasi	Lulindi	Ndanda
19.	Wilaya ya Madaba	Peramiho	Madaba

Jedwali Na. 5: Orodha ya Majimbo yaliyotokana na kigezo cha idadi ya Watu

Na.	Halmashauri	Jimbo Lililogawanywa	Jimbo Jipya
1.	Manispaa ya Temeke	Temeke	Mbagala
2.	Wilaya ya Mbozi	Mbozi Magharibi	Vwawa
3.	Wilaya ya Igunga	Igunga	Manonga
4.	Manispaa ya Kinondoni	Kinondoni/Ubungo	Kibamba
5.	Wilaya ya Kilombero	Kilombero	Mlimba
6.	Wilaya ya Tabora (Uyui)	Tabora Kaskazini	Ulyankulu

Kwa upande wa Tanzania Zanzibar, Tume ya Uchaguzi ya Zanzibar iliongeza majimbo na kufikia **54**, lakini Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilibakia na majimbo **50.**

Hii ilitokana na matakwa ya kikatiba kwa kuzingatia Ibara ya 98 (1) (b) inayoeleza kuwa mabadiliko yoyote yaliyopo katika Orodha ya Pili kwenye Nyongeza ya Pili ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, yatapitishwa iwapo

yameungwa mkono na theluthi mbili ya Wabunge wote wa Tanzania Bara na theluthi mbili ya Wabunge wote wa Zanzibar.

Tume haikuongeza majimbo ya Zanzibar kufikia **54**, kwa sababu wakati Tume ya Uchaguzi ya Zanzibar inaongeza Majimbo, Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania lilikuwa linamaliza vikao vyake na kwa kuzingatia muda uliobakia, Tume ya Taifa ya Uchaguzi haikuweza kuanzisha mchakato wa kuongeza majimbo ya Zanzibar kufikia **54**.

Kulingana na matakwa ya kikatiba kama ilivyotangulia kuelezwa, Tume iliamua kubaki na majimbo **50** kwa upande wa Tanzania Zanzibar.

Kwa maana ya kubakia na majimbo **50** kwa upande wa Tanzania Zanzibar, Tume ya Taifa ya Uchaguzi iliamua kuunganisha majimbo manne (4) kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 6.**

Jedwali Na. 6: Majimbo yaliyounganishwa kwa Upande wa Tanzania Zanzibar

Na.	Majimbo Yaliyounganishwa	Jina la Jimbo
1.	Mtoni na Bububu	Bububu
2.	Mtopepo na Mwera	Mwera
3.	Kiembesamaki na Chukwani	Chukwani
4.	Pangawe na Kijitoupele	Kijitoupele

2.4.4 Majimbo yaliyobadilishwa Majina

Pamoja na Tume kupokea maombi ya kugawanya Majimbo, pia ilipokea jumla ya Majimbo 11 yaliyoomba kubadilisha majina. Majimbo hayo ni kama yanavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 7.**

Jedwali Na. 7: Orodha ya Majimbo yaliyobadilishwa Majina kwa Tanzania Bara

Na.	Halmashauri	Jina la awali	Jina jipya
1.	Wilaya ya Busokelo	Rungwe Mashariki	Busokelo
2.	Wilaya ya Rungwe	Rungwe Magharibi	Rungwe
3.	Wilaya ya Kaliua	Urambo Magharibi	Kaliua
4.	Wanging'ombe	Njombe Magharibi	Wanging'ombe
5.	Wilaya ya Urambo	Urambo Mashariki	Urambo
6.	Wilaya ya Njombe	Njombe Kusini	Lupembe
7.	Wilaya ya Bariadi	Bariadi Mashariki	Itilima
8.	Mji wa Bariadi	Bariadi Magharibi	Bariadi
9.	Wilaya ya Kondoa	Kondoa Kaskazini	Kondoa
10	Wilaya ya Chemba	Kondoa Kusini	Chemba
11	Wilaya ya Singida	Singida Mashariki	Ikungi

2.5 Kutangazwa kwa Kata za Uchaguzi

Baada ya kukamilika kwa zoezi la ugawaji wa Majimbo na kupokea taarifa ya Mipaka ya Kiutawala hususan Kata mpya zilizoanzishwa katika Halmashauri mbalimbali za Tanzania Bara, Tume iliandaa Taarifa (*Notice*) kwa ajili ya kutangaza katika Gazeti la Serikali Majimbo na Kata za Uchaguzi kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015.

Majimbo na Kata za Uchaguzi yalitangazwa rasmi katika Gazeti la Serikali Namba 295 la tarehe 23 Julai, 2015 ambapo yalichapishwa jumla ya Majimbo **264** na Kata **3,957.**

Hata hivyo, ilibainika kuwa Kata 4 za Halmashauri ya Wilaya ya Kishapu hazikusimamisha Wagombea katika Uchaguzi wa Madiwani, hiyo ilitokana na Mabadiliko ya Mipaka ya Kiutawala. Aidha, Kata **7** zilikuwa zinajirudia katika Halmashauri mbalimbali. Hivyo, jumla ya Kata zilizofanya Uchaguzi wa Madiwani ni Kata **3,946** badala ya Kata **3,957** zilizotangazwa.

2.6 Ugawaji na Usambazaji wa Vifaa

Ugawaji na usafirishaji wa vifaa kwenda majimboni ulifanyika mapema ili kutoa nafasi kwa Maafisa Waandikishaji kuhakiki vifaa hivyo na kupata muda wa kukabiliana na upungufu wa vifaa iwapo ungejitokeza. Vifaa vya uandikishaji vilipokelewa kwa nyakati tofauti kadiri Zoezi la Uandikishaji lilivyokuwa likifanyika kwenye mikoa husika.

Kwa upande wa vifaa vya uchaguzi, ugawaji na usambazaji wa vifaa hivyo ulifanyika kwa kuzingatia mahitaji na umbali wa kutoka Makao Makuu ya Tume Dar es Salaam mpaka kwenye Kanda kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 8**. Hivyo, vifaa vilianza kusambazwa kwenye Halmashauri za mbali. Mpaka kufikia tarehe 23 Oktoba, 2015, Halmashauri zote zilikuwa zimepokea vifaa vya uchaguzi.

Jedwali Na. 8: Ugawaji wa Vifaa kwa Kanda

Na.	Kanda	Mikoa
1.	Ziwa	Mwanza, Mara, Kagera, Simiyu, Geita na Shinyanga
2.	Kaskazini	Tanga, Kilimanjaro, Arusha na Manyara
3.	Kati	Dodoma, Singida, Tabora na Kigoma
4.	Kusini	Mtwara na Lindi
5.	Nyanda za juu Kusini	Iringa, Njombe, Ruvuma, Mbeya, Katavi na Rukwa
6.	Pwani	Dar Es Salaam, Pwani na Morogoro
7.	Zanzibar	Unguja na Pemba

2.7 Watendaji wa Uchaguzi

Tume ya Taifa ya Uchaguzi imekuwa ikiwatumia Watendaji mbalimbali wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Uchaguzi Mkuu. Watendaji hawa wa Uchaguzi wamegawanyika katika Sehemu Kuu mbili ambazo ni Watumishi wa Tume waliopo Makao Makuu na Watendaji wa Uchaguzi wa Mikoa, Halmashauri, Majimbo, Kata na Vituo.

2.7.1. Watumishi wa Tume

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ina jumla ya watumishi wa kudumu **143** ambao ndio waliotumika katika Zoezi la Uchaguzi Mkuu. Kutokana na upungufu wa rasilimali watu, Tume iliajiri kwa Mkataba Vibarua **869**, na Watumishi **68** walihamishiwa kwa muda kutoka katika Idara na Taasisi mbalimbali za Serikali kwa lengo la kusaidia kufanikisha shughuli za Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015.

2.7.2 Uteuzi wa Watendaji wa Uchaguzi ngazi ya Mkoa, Halmashauri, Jimbo, Kata na Vituo

Kwa kuzingatia Vifungu vya 7(1), 7(2) na 8(1) vya Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343 na Vifungu vya 9(1) na 9(2) vya Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292, Tume ilifanya Uteuzi wa Watendaji mbalimbali waliosimamia shughuli za Uchaguzi katika ngazi za Mkoa, Halmashauri, Jimbo, Kata na Vituo vya Kupigia Kura ambao ni:-

(i) Waratibu wa Uchaguzi wa Mikoa

Tume iliteua Mratibu wa Uchaguzi kwa kila Mkoa wa Tanzania Bara na Waratibu wa Mkoa wawili kwa Tanzania Zanzibar (mmoja kwa mikoa miwili ya Pemba na mmoja kwa mikoa mitatu ya Unguja). Hivyo, Tume iliteua jumla ya Waratibu wa Mikoa **27.**

Waratibu wa Uchaguzi wa mikoa walikuwa na majukumu ya kuratibu masuala yote yanayohusu vifaa, mafunzo na taratibu zote za Uchaguzi katika mikoa yao. Pamoja na kushirikiana na kushauriana na Wasimamizi wa Uchaguzi waliopo katika mikoa yao.

(ii) Wasimamizi wa Uchaguzi katika Halmashauri

Tume iliteua Msimamizi wa Uchaguzi mmoja katika Halmashauri **179** zilizohusika na Uchaguzi Tanzania Bara na Wasimamizi wa Uchaguzi **10** Tanzania Zanzibar. Hivyo, kulikuwa na jumla ya Wasimamizi wa Uchaguzi **189** katika uchaguzi wa mwaka 2015.

Majukumu ya Msimamizi wa Uchaguzi yalikuwa ni kuratibu masuala yote yanayohusiana na usimamizi wa fedha, vifaa, mafunzo na taratibu za uchaguzi katika Halmashauri zao.

(iii) Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Jimbo.

Tume iliwateua Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi watatu (3) kwa kila jimbo kwa Tanzania Bara na wawili (2) kwa kila jimbo kwa Tanzania Zanzibar. Katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Tanzania Bara ilikuwa na jumla ya Wasimamizi Wasaidizi ngazi ya jimbo **642** na Tanzania Zanzibar **100**. Hivyo, kufanya jumla ya Watendaji kuwa **742.**

(iv) Maafisa Uchaguzi

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilianza kuwatumia Maafisa Uchaguzi katika kila Halmashauri nchini katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2010. Katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Tume iliendelea kuwatumia Maafisa Uchaguzi ngazi ya Halmashauri Tanzania Bara ambao walikuwa na jukumu la kuwasaidia Wasimamizi wa Uchaguzi katika Kuratibu mambo mbalimbali yanayohusiana na uchaguzi. Jumla ya Maafisa Uchaguzi **179** Tanzania Bara walishiriki katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015.

(v) Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata.

Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata walikuwa na jukumu la kusimamia Uchaguzi katika Kata zao wakishirikiana na Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Jimbo. Aidha, Tume iliamua kuwa na Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi wawili kwa kila Kata, kwa Tanzania Bara. Jumla ya Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata ilikuwa **7,892.**

(vi) Watendaji Katika Vituo Vya Kupigia Kura.

Katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Tume iliandaa jumla ya Vituo vya Kupigia Kura **65,105** ambapo Vituo **63,525** vilikuwa Tanzania Bara na Vituo **1,580** vilikuwa Tanzania Zanzibar. Katika kila Kituo cha Kupigia Kura kulikuwa na jumla ya Watendaji watano ambao waliteuliwa na Wasimamizi wa Uchaguzi kufanya kazi za Uchaguzi Vituoni. Watendaji hao ni:-

(a) Msimamizi wa Kituo mmoja;

(b) Wasimamizi Wasaidizi wa Kituo wawili;

(c) Karani Mwongozaji wa Wapiga Kura mmoja;

(d) Mlinzi mmoja;

(e) Wasimamizi Wasaidizi wa Kituo wa Akiba wawili kwa kila Kata; na

(f) Makarani Waongozaji Wapiga Kura wa Akiba wawili kila Kata.

Hivyo, kulikuwa na jumla ya Watendaji **341,309** wa Uchaguzi Vituoni. Orodha na idadi yao ni kama inavyooneshwa katika **Jedwali Na. 9.**

Jedwali Na. 9: Idadi ya Watendaji wa Uchaguzi Vituoni

Na	Watendaji	Idadi
1.	Wasimamizi wa Vituo	65,105
2.	Wasimamizi Wasaidizi wa Kituo	130,210
3.	Makarani Waongozaji Wapiga Kura	65,105
4.	Mlinzi mmoja wa Kituo	65,105
5.	Wasimamizi Wasaidizi wa Akiba	7,892
6.	Makarani Waongozaji wa Akiba	7,892
Jumla		**341,309**

2.8 Mafunzo kwa Watendaji

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilitoa Mafunzo kwa Watendaji wote wa Uchaguzi kabla ya kuanza kwa zoezi la Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na wakati wa maandalizi ya Uchaguzi Mkuu. Lengo la Mafunzo hayo ni kuwajengea uelewa na uwezo wa kusimamia shughuli hizo. Mafunzo yalitolewa kwa awamu kuanzia na Watendaji wa Tume Makao Makuu na baadae Watendaji wa shughuli za Uandikishaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Uchaguzi ngazi ya Jimbo na hatimae Maafisa ngazi ya Jimbo kufikisha mafunzo hayo ngazi ya Kata na Vituo.

2.8.1 Mafunzo kwa Watumishi wa Tume Makao Makuu

Tume iliandaa mafunzo kwa watumishi wake wa kada mbalimbali kwa lengo la kuwajengea uwezo ili waweze kutoa elimu hiyo kwa Watendaji wa Uandikishaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Watendaji wa Uchaguzi wa ngazi ya Mkoa na Halmashauri. Mafunzo hayo yalikuwa mafunzo kwa wakufunzi (*Training of Trainers* - TOT).

Wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, mafunzo yaliyotolewa yalijumuisha Ujazaji wa Fomu za Uandikishaji Wapiga Kura na matumizi ya BVR *Kits* katika kuandikisha Wapiga Kura.

Wakati wa maandalizi ya Uchaguzi Mkuu, mafunzo yaliyotolewa yalijumuisha Uteuzi wa Wagombea, Taratibu za Upigaji Kura, Kuhesabu Kura, Kujumlisha Kura, Mfumo wa Menejimenti ya Wagombea na Mfumo wa Menejimenti ya Matokeo na Kutangaza Matokeo.

2.8.2 Mafunzo kwa Watendaji wa Ngazi ya Mkoa, Halmashauri, Kata na Vituo.

(i) Mafunzo kwa Watendaji Ngazi ya Mkoa na Halmashauri

Wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, Wakufunzi wa Tume waliwapatia mafunzo Waratibu wa Uandikishaji wa Mikoa, Maafisa Uandikishaji wa Halmashauri, Maafisa Waandikishaji Wasaidizi na Wataalamu wa TEHAMA wa Halmashauri.

Vile vile, wakati wa Uchaguzi Mkuu, Wakufunzi kutoka Tume walitoa Mafunzo kwa Waratibu wa Uchaguzi wa Mikoa, Wasimamizi wa Uchaguzi, Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya jimbo na Maafisa Uchaguzi wa Halmashauri.

(ii) Mafunzo kwa Watendaji Ngazi ya Kata

Mafunzo kwa ajili ya Maafisa Waandikishaji Wasaidizi ngazi ya Kata yalitolewa na Maafisa Waandikishaji wakisaidiana na Maafisa Waandikishaji Wasaidizi ngazi ya Halmashauri wakati wa Uboreshaji wa Daftari.

Aidha, wakati wa Uchaguzi Mkuu, Mafunzo kwa ajili ya Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata yalitolewa na Wasimamizi wa Uchaguzi wakisaidiana na Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Jimbo. Mafunzo haya yaliendeshwa kwa ngazi ya Halmashauri kwa Tanzania Bara.

(iii) Mafunzo kwa Watendaji wa Uchaguzi ngazi ya Vituo

Wakati wa maandalizi ya zoezi la Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura Maafisa Waandikishaji ngazi ya Kata waliendesha mafunzo kwa Maafisa Waandikishaji Wapiga Kura wa Vituo na BVR *Kit Operators*.

Aidha, wakati wa Uchaguzi Mkuu, mafunzo yalitolewa kwa Wasimamizi wa Vituo, Wasimamizi Wasaidizi wa Vituo na Makarani Waongozaji wa Wapiga Kura. Mafunzo haya yaliratibiwa na kutolewa na Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata wakishirikiana na wale wa ngazi ya Jimbo.

2.9 Elimu ya Mpiga Kura

Kutoa na Kuratibu Elimu ya Mpiga Kura ni moja ya majukumu ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi. Hii, ni kwa mujibu wa Kifungu cha 4C cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343. Elimu hii ni muhimu kwa kuwa huwaelimisha Wapiga Kura juu ya umuhimu na namna ya kutumia haki yao ya Kikatiba na kuwahamasisha kushiriki katika mchakato wa uchaguzi, ili kutumia haki yao ya Kupiga Kura kikamilifu.

2.9.1 Utoaji wa Elimu ya Mpiga Kura katika Uchaguzi wa mwaka 2015

Katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilitoa Elimu ya Mpiga Kura ili kuwahamasisha Wapiga Kura kujitokeza kushiriki kikamilifu katika hatua zote za Uchaguzi. Kabla ya kuanza kutoa elimu hiyo, Tume ilifanya maandalizi

yaliyolenga kufanikisha utoaji wa Elimu ya Mpiga Kura. Maandalizi hayo yalihusisha uandaaji wa Mkakati wa Elimu ya Mpiga Kura.

Mkakati huo ulikuwa ndio nyenzo kuu ya kuiwezesha Tume kufanikisha jukumu la utoaji wa Elimu ya Mpiga Kura nchi nzima. Aidha, uliweka utaratibu wa Tume kuratibu Asasi na Taasisi zitakazohusika na utoaji wa Elimu ya Mpiga Kura.

Maandalizi mengine yaliyofanyika ni kuandaa Mwongozo na Maadili kwa ajili ya Asasi/Taasisi zilizotoa Elimu ya Mpiga Kura. Asasi zilizoomba na kupata Kibali cha kutoa Elimu ya Mpiga Kura, zililazimika kufuata na kutekeleza Mwongozo na Maadili hayo.

Elimu ya Mpiga Kura ilitolewa kwa njia mbalimbali ili kuweza kuwafikia Wapiga Kura wa Makundi yote na katika maeneo mbalimbali na ikiwa ni pamoja na maeneo ya Vijijini. Utoaji wa Elimu hiyo ulifanyika katika kipindi cha Uboreshaji na Uchaguzi Mkuu. Njia zilizotumika kutoa Elimu ya Mpiga Kura ni pamoja na:-

(i) Uendeshaji wa Mikutano na Wadau wa Uchaguzi

Tume iliandaa na kuendesha mikutano mbalimbali na Wadau wa Uchaguzi. Mikutano hiyo iliwahusisha Viongozi wa Dini, Vyama vya Siasa, Wamiliki na Wahariri wa Vyombo vya Habari, Wanawake, Vijana na Watu wenye ulemavu. Lengo la mikutano hiyo lilikuwa ni kuhamasisha na kuelimisha juu ya taratibu za Uchaguzi. Mikutano hiyo ilifanyika katika kipindi cha kuanzia uandikishaji wa Wapiga Kura hadi Uchaguzi.

Baadhi ya Washiriki wa Mkutano wa Wadau wa Uchaguzi kutoka Makundi ya Watu wenye Mahitaji Maalum.

(ii) Vipindi vya Redio na Runinga

Tume iliandaa na kushiriki katika vipindi mbalimbali vya Redio na Runinga kuhusu masuala ya uchaguzi. Vipindi hivyo vililenga kuelimisha Wapiga Kura juu ya Sheria mbalimbali za Uchaguzi, umuhimu wa kujitokeza kujiandikisha katika Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, Maadili ya Uchaguzi, Uteuzi wa Wagombea, Kampeni za Uchaguzi, Taratibu za Upigaji Kura, Kuhesabu, Kujumlisha na Kutangaza Matokeo. Vipindi hivyo ni pamoja na;-

(a) TBC1 vipindi vya Tuambie, Kura yangu na Jambo Tanzania

(b) Azam TV vipindi vya *Morning Trumpet* na Funguka

(c) Channel Ten kipindi cha Tufunge Safari

(d) Clouds Redio kipindi cha Temino na *Power Breakfast*

(e) Micheweni FM Kipindi cha Majadiliano ya Uchaguzi

(f) Zanzibar Broadcasting Corporation (ZBC) Uchaguzi Mkuu

(g) East African TV kipindi cha kikaangoni

(h) TBC Taifa kipindi cha Tuambie na Jambo Tanzania

(i) Voice of America kipindi cha *Straight Talk Africa*

(j) BBC kipindi cha *Focus on Africa*

(k) ITV kipindi cha Mtiti wa Uchaguzi

(l) Star TV kipindi cha Tuongee Asubuhi

(iii) Machapisho na Makala

Kwa Mujibu wa Kanuni ya 5(1) ya Kanuni za Uchaguzi wa Rais na Wabunge za mwaka 2015, Tume iliandaa machapisho ya uelimishaji kama: Maswali yaulizwayo mara kwa mara, Wagombea na Vyama vya Siasa, Uchaguzi Huru ni Kielelezo cha Demokrasia. Aidha, makala kadhaa ziliandaliwa na kutolewa katika magazeti kama vile Wanawake na Uchaguzi.

(iv) Tovuti na Mitandao ya kijamii

Tume ilitumia tovuti yake ya www.nec.go.tz, Mitandao ya Kijamii (Facebook, Twitter na HulkShare) na MyRadioStream.com katika kuelimisha na kutoa Elimu ya Mpiga Kura kwa Wadau.

(v) Mabango

Tume iliandaa mabango ya uhamasishaji kama vile, Bango Mchakato na Bango Taarifa ambayo yalisambazwa maeneo mbalimbali ya Nchi kwa ajili ya kutoa Elimu ya Mpiga Kura na kuhamasisha wananchi kushiriki katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka

2015. Pia, mabango ya barabarani yaliandaliwa hasa katika miji mikubwa kwa lengo la uhamasishaji.

(vi) Kituo cha Mawasiliano

Tume ilianzisha Kituo cha Mawasiliano na Wapiga Kura kwa ajili ya kutoa taarifa za Uchaguzi Mkuu. Kituo hicho kilikuwa na madhumuni ya kupokea malalamiko na kutoa ufafanuzi wa maswali yanayohusu masuala ya Uchaguzi. Kituo kilizinduliwa tarehe 12 Oktoba, 2015 na namba **0800782100** ilitolewa ambapo Wananchi walipiga simu pasipo malipo na kupatiwa ufafanuzi uliohitajika.

Hadi Kituo kilipofungwa tarehe 30 Oktoba, 2015 kilikuwa kimepokea simu **78,911** kutoka kwa wananchi mbalimbali.

(vii) Matangazo ya Redio, Runinga na Magazeti

Tume iliandaa matangazo ya Redio (*jingles*) na Runinga (*TV spots*) ambayo yalitolewa katika Vituo vya Runinga **10** na Redio za Kijamii **47**. Aidha, matangazo yalitolewa katika magazeti mbalimbali ili kuhakikisha kila mwananchi anapata taarifa sahihi za kumuwezesha Kupiga Kura.

2.9.2 Uratibu wa Asasi za kutoa Elimu ya Mpiga Kura

Kwa mujibu wa Kifungu cha 4C cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, Tume ilitoa fursa kwa Asasi za Kiraia kuwasilisha maombi ya kutoa Elimu ya Mpiga Kura katika maeneo mbalimbali nchini. Tume ilipitia na kuchambua maombi yaliyowasilishwa ili kujiridhisha iwapo Asasi hizo zimekidhi vigezo vilivyowekwa. Kati ya Asasi **451** zilizoomba kutoa Elimu ya Mpiga Kura ni Asasi **447** tu, zilikidhi vigezo na kupewa kibali kwa ajili ya kutoa Elimu ya Mpiga Kura katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015.

Asasi zilizopewa kibali cha kutoa Elimu ya Mpiga Kura zilitakiwa kufuata Mwongozo wa utoaji Elimu ya Mpiga Kura na Maadili ya utoaji wa elimu hiyo.

SURA YA TATU

UBORESHAJI WA DAFTARI LA KUDUMU LA WAPIGA KURA

3.1 Daftari la Kudumu la Wapiga Kura

Daftari la Kudumu la Wapiga Kura lilianzishwa mwaka 2004 kwa mujibu wa Ibara ya 5(3)(a) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977. Aidha, Daftari hili lilitumika kwa mara ya kwanza katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2005.

Kifungu cha 15(5) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, kinaitaka Tume ya Taifa ya Uchaguzi kufanya Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura mara mbili kati ya Uchaguzi Mkuu mmoja na mwingine. Mara baada ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2010 na kabla ya kufanyika kwa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015**,** Tume ilifanya uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura kwa mara moja tu na siyo mara mbili kama Sheria inavyoelekeza. Hii ni kutokana na kutokupatikana fedha kwa wakati kwa ajili ya ununuzi wa vifaa.

3.1.1 Teknolojia iliyotumika Kuandikisha Wapiga Kura

Wakati wa uanzishwaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilitumia Teknolojia ya *Optical Mark Recognition* (OMR) kuandikisha Wapiga Kura. Teknolojia hiyo ilihusisha kuingiza na kusahihisha taarifa za Wapiga Kura kwa kutumia fomu maalum. Fomu hizo zilitumika kuingiza taarifa (baada ya kuwa *scanned*) kwenye Kanzidata kwa ajili ya kuandaa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura. Tume iliamua kuacha kutumia Teknolojia ya OMR baada ya kuonekana kuwa na changamoto, kama vile:-

(i) Teknolojia hiyo kushindwa kutambua Wapiga Kura waliojiandikisha zaidi ya mara moja;

(ii) Teknolojia hiyo kushindwa kuhuisha taarifa za Wapiga Kura waliohama kutoka sehemu moja kwenda nyingine;

(iii) Teknolojia ya OMR ililazimu fomu za uandikishaji kusafirishwa kutoka katika Vituo vya kuandikishia hadi makao makuu ya Tume, hivyo kulikuwa na uwezekano mkubwa wa Taarifa hizo kupotea kabla ya kuingizwa kwenye Kanzidata; na

(iv) Urahisi wa kughushi Kadi za Wapiga Kura ulikuwa mkubwa.

Ili kuondoa upungufu huo na kuwezesha kuwa na Daftari la Kudumu la Wapiga Kura linaloaminika, Tume iliamua kuandikisha Wapiga Kura kwa kutumia Teknolojia ya *Biometric Voters Registration* (BVR).

Huu ni mfumo wa kuandikisha Wapiga Kura kwa kuchukua na kuhakiki taarifa za kibaiolojia kama vile alama za vidole vya mkono, picha na saini za Mpiga Kura na kuzihifadhi kwenye Kanzidata kwa ajili ya utambuzi. Matumizi makubwa ya teknolojia hii ni kumtambulisha Mpiga Kura kwa kutumia taarifa zake binafsi. *Biometric Voters Registration Kit* ni kama inavyoonekana kwenye **Mchoro Na. 3.**

Mchoro Na. 3: Biometric Voters Registration Kit

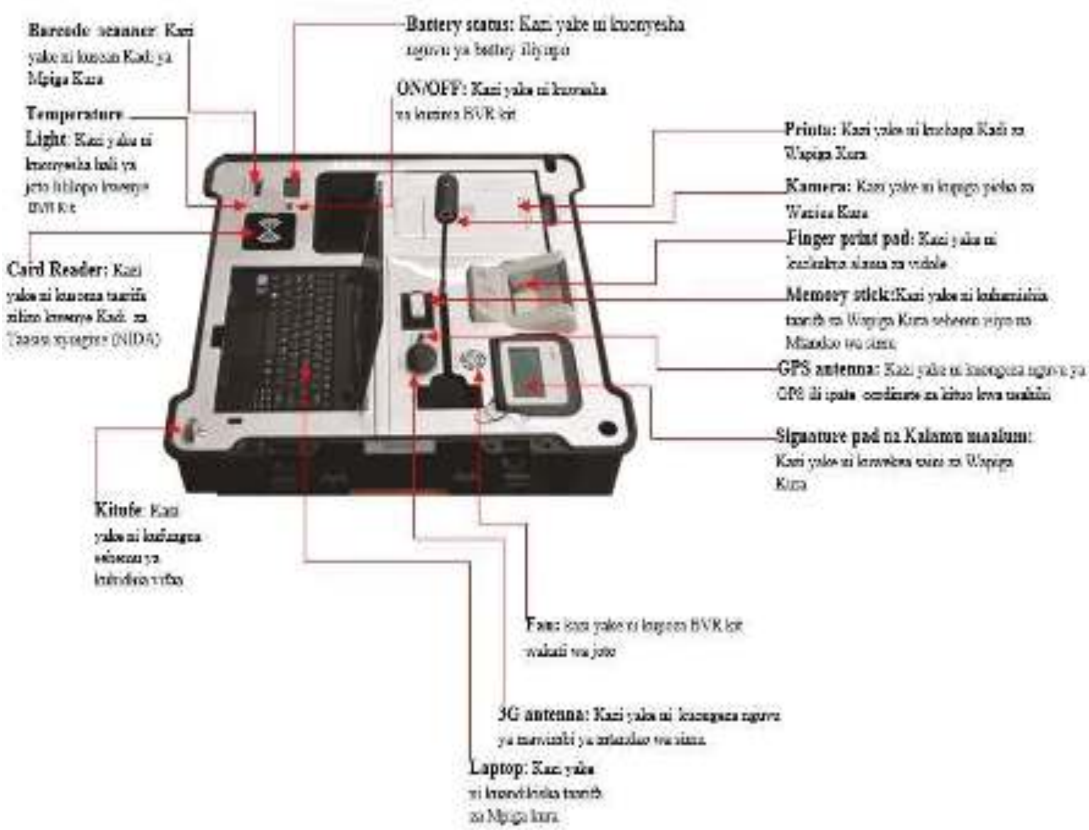

3.1.2 Upokeaji wa BVR *Kits*

Tume ilipokea **BVR *Kits* 8,000** kwa awamu tofauti kama inavyoonesha katika **Jedwali Na. 10.**

Jedwali Na. 10: Ratiba ya Upokeaji wa BVR *Kits*

Na.	Maelezo	Tarehe za Upokeaji	Idadi ya BVR *Kits*
1.	BVR *Kits* za mafunzo	22 Oktoba, 2014	10
2.	BVR *Kits* za zoezi la majaribio	9 Desemba, 2014	240
3.	Awamu ya Kwanza	12 Aprili, 2015	248
4.	Awamu ya Pili	17 Aprili, 2015	1,600
5.	Awamu ya Tatu	25 Aprili, 2015	1,600
6.	Awamu ya Nne	3 Mei, 2015	1,152
7.	Awamu ya Tano	20 Mei, 2015	1,580
8.	Awamu ya Sita	29 Mei, 2015	1,570
Jumla			**8,000**

Baadhi ya BVR Kits zilizotumika kwenye Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura zikiwa zimehifadhiwa ghalani

3.2 Uandikishaji wa Majaribio.

Kabla ya kuanza zoezi la Uandikishaji wa Wapiga Kura, Tume ilifanya zoezi la Uandikishaji wa majaribio kwa kutumia teknolojia ya BVR ili kubaini ufanisi na changamoto zinazoweza kujitokeza na kuzipatia ufumbuzi. Katika zoezi hilo la majaribio zilitumika BVR *Kits* **250.** Majaribio ya Uandikishaji yalifanyika katika maeneo matatu ambayo ni:-

(i) Mkoa wa Dar es Salaam - Halmashauri ya Manispaa ya Kinondoni, katika Kata za Bunju na Mbweni kuanzia tarehe 16 hadi 22 Desemba, 2014 ambapo BVR *Kits* **90** zilitumika.

(ii) Mkoa wa Morogoro - Halmashauri ya Wilaya ya Kilombero, katika Kata za Ifakara, Katindiuka, Lipangalala, Mlabani na Viwanja Sitini kuanzia tarehe 15 hadi 21 Desemba, 2014 ambapo BVR Kits 80 zilitumika.

(iii) Mkoa wa Katavi - Halmashauri ya Wilaya ya Mlele, katika Kata za Ikuba, Usevya na Kibaoni kuanzia tarehe 17 hadi 23 Desemba, 2014 ambapo BVR Kits 80 zilitumika.

3.2.1 Matokeo ya Uandikishaji wa Majaribio.

Katika zoezi la majaribio Tume ilikadiria kuandikisha Wapiga Kura **42,706** ambapo ilifanikiwa kuandikisha Wapiga Kura **45,521** ambayo ni ziada ya Wapiga Kura **2,815** ya waliokadiriwa kuandikishwa kama inavyoonekana kwenye **Jedwali Na. 11.**

Jedwali Na. 11: Idadi ya walioandikishwa kwenye zoezi la majaribio

Na.	Halmashauri	Lengo la Uandikishaji	Walioandikishwa	Asilimia
1.	Manispaa ya Kinondoni	14,312	15,123	105.66
2.	Wilaya ya Mlele	11,104	11,210	100.95
3.	Wilaya ya Kilombero	17,290	19,188	110.97
	JUMLA	**42,706**	**45,521**	**106.59**

Kutokana na Uandikishaji wa majaribio, Tume ilifanikiwa kubaini mapungufu mbalimbali kama ifuatavyo:-

(i) Hali ya hewa katika baadhi ya maeneo yenye mvua ilisababisha BVR *Kits* kushindwa kufanya kazi kutokana na kukosa umeme wa jua wa kutosha;

(ii) BVR *Kits* kushindwa kufanya kazi kwa ufanisi katika maeneo yenye joto kali mfano Dar es Salaam; na

(iii) Kutokana na teknolojia mpya ya BVR na uzoefu mdogo, Watendaji walifanya kazi kwa kasi ndogo siku za mwanzo.

3.2.2 Hatua zilizochukuliwa

Katika kukabiliana na changamoto zilizojitokeza wakati wa majaribio, Tume ilichukua hatua zifuatazo:

(i) Kuwapa Watendaji (BVR *Kit Operators*) mafunzo zaidi kuhusu namna ya kutumia na kurekebisha matatizo madogo madogo yanayoweza kujitokeza;

(ii) Kuwezesha Mfumo wa Uandikishaji kuonyesha idadi halisi ya Wapiga Kura walioandikishwa kwa siku. Hii, ilisaidia kuonesha utendaji kazi wa BVR *Kit Operators* na kusaidia kuratibu wanaoandikishwa;

(iii) Mfumo wa BVR uliwezeshwa kuifanya kompyuta mpakato (Laptop) kuonesha hali ya kila kifaa kilichomo ndani ya BVR *Kit*, hivyo kusaidia kubaini tatizo kwa haraka;

(iv) Kuiboresha BVR *Kit* ili kuweza kufanya kazi kwenye mazingira ya joto bila ya usumbufu; na

(v) Kuongeza jenereta kwa maeneo ambayo hayakuwa na umeme.

3.3 Uandikishaji wa Wapiga Kura

Tume ya Taifa ya Uchaguzi iliendesha zoezi la uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura kuanzia tarehe 23 Februari hadi tarehe 04 Agosti, 2015 katika mikoa yote ya Tanzania kwa awamu. Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura ulianza mara baada ya kupokea BVR *Kits* **250** ambazo zilitumika katika Halmashauri ya Mji wa Makambako katika Mkoa wa Njombe.

Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura ulifanyika kwa kuandikisha Wapiga Kura wote waliotimiza umri wa miaka **18** ikiwemo wale waliowahi kuandikishwa awali na wale ambao walitarajiwa kutimiza umri wa miaka **18** ifikapo siku ya Uchaguzi, yaani tarehe 25 Oktoba, 2015.

Rais Mstaafu wa Awamu ya Nne, Mhe. Jakaya Mrisho Kikwete (Kushoto) akichukuliwa alama za vidole wakati akiandikishwa kuwa Mpiga Kura katika Kijiji cha Msoga, Wilaya ya Bagamoyo, Mkoa wa Pwani.

3.4 Uwekaji Wazi Daftari la Awali la Wapiga Kura

Kwa mujibu wa Kifungu cha 22(2) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilipanga muda wa siku 5 za Uwekaji Wazi wa Daftari la Awali la Wapiga Kura katika Makao Makuu ya Kata. Mpiga Kura aliweza kukagua usahihi wa taarifa zilizomo kwenye Daftari na kufanya marekebisho kwa namna ambavyo ilielekezwa na Tume. Aidha, Uwekaji Wazi wa Daftari uliwapa wananchi waliojiandikisha fursa ya kuweka pingamizi kwa wale wasio na sifa za kuwepo kwenye Daftari hilo.

Katika kuwarahisishia wananchi kuhakiki taarifa zao Tume pia, iliweka utaratibu wa kuwawezesha Wapiga Kura kuhakiki taarifa zao. Utaratibu uliotumika ni pamoja na matumizi ya simu za Kiganjani, ambapo Mpiga Kura alipaswa kubofya namba ***152*00#** na kufuata maelekezo.

Njia nyingine ni matumizi ya Tovuti ya Tume (www.nec.go.tz) na kupiga simu moja kwa moja katika Kituo cha Mawasiliano cha Tume.

Ratiba ya Uwekaji Wazi Daftari ilizingatia mikoa ambayo tayari ilikuwa imekamilisha Uandikishaji. Zoezi la Uwekaji Wazi Daftari lilianza tarehe 7 Agosti, 2015, na kukamilika mnamo tarehe 19 Agosti, 2015. Ratiba hiyo ilikuwa kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 12.**

Jedwali Na. 12: Ratiba ya Uwekaji Wazi Daftari la Awali la Wapiga Kura

Na.	Mikoa	Tarehe
1.	Njombe, Lindi, Mtwara, Iringa, Ruvuma, Katavi, Rukwa, Mbeya, Dodoma, Singida, Tabora, Kigoma, Kagera, Simiyu, Shinyanga, Geita, Mwanza, Mara, Manyara, Arusha, Kilimanjaro, Tanga na Morogoro	7 hadi 11Agosti, 2015
2.	Pwani	12 hadi 16 Agosti, 2015
3	Dar es Salaam na Zanzibar	15 hadi 19 Agosti, 2015

3.4.1 Matokeo ya Zoezi la Uwekaji Wazi Daftari la Awali la Wapiga Kura

Baada ya zoezi la Uwekaji Wazi wa Daftari la Awali, dosari kadhaa zilibainika kama ifuatavyo:-

(i) Baadhi ya waliojiandikisha hawakuwa na sifa za Mpiga Kura;

(ii) Uwepo wa makosa katika majina ya waliojiandikisha;

(iii) Wapiga Kura waliojiandikisha katika Kata/Halmashauri moja kukuta majina yao yapo kwenye Kata/Halmashauri nyingine kutokana na mabadiliko ya Mipaka ya Kiutawala. Hii ilitokea kwenye Kata/ Halmashauri ambazo Mipaka ya Kiutawala ilibadilika baada ya Uandikishaji; na

(iv) Baadhi ya Wapiga Kura waligundulika kuwa wamejiandikisha zaidi ya mara moja.

Katika Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, Tume ilikadiria kuandikisha Wapiga Kura **23,491,471.** Hata hivyo, baada ya zoezi la Uboreshaji kukamilika, Tume ilifanikiwa kuandikisha idadi ya Wapiga Kura **22,658,247** kwa Tanzania Bara na Tanzania Zanzibar ambayo ni sawa na asilimia **94.8.** Aidha, kwa Upande wa Tanzania Zanzibar, Tume ya Uchaguzi ya Zanzibar (ZEC) iliandikisha Wapiga Kura **503,193** idadi ambayo inafanya jumla ya Wapiga Kura kuwa **23,161,440** sawa na asilimia **96.9** kama inavyoonekana kwenye **Jedwali Na. 13.**

Jedwali Na. 13: Idadi ya Wapiga Kura waliokadiriwa na walioandikishwa

Na.	Mkoa	Makadirio ya Wapiga Kura waliotarajiwa kuandikishwa, mwaka, 2015	Idadi ya Wapiga Kura Walioandikishwa, mwaka, 2015	Asilimia (%)
1.	Arusha	948,737	1,002,023	105.6
2.	Dar Es Salaam	2,936,938	2,802,956	95.4
3.	Dodoma	1,099,326	1,064,999	96.9
4.	Geita	812,345	883,181	108.7
5.	Iringa	528,398	525,734	99.5
6.	Kagera	1,221,396	1,046,710	85.7
7.	Katavi	275,168	321,885	117.0
8.	Kigoma	1,036,169	789,828	76.2
9.	Kilimanjaro	980,011	797,885	81.4
10.	Lindi	522,238	509,926	97.6
11.	Manyara	748,579	670,922	89.6
12.	Mara	838,588	888,418	105.9
13.	Mbeya	1,481,373	1,391,306	93.9
14.	Morogoro	1,268,837	1,256,582	99.0
15.	Mtwara	777,297	723,847	93.1
16.	Mwanza	1,407,751	1,442,441	102.5
17.	Njombe	396,642	379,340	95.6
18.	Pwani	648,848	694,892	107.1
19.	Rukwa	476,804	460,207	96.5
20.	Ruvuma	787,304	734,842	93.3
21.	Shinyanga	766,325	768,647	100.3
22.	Simiyu	718,765	713,230	99.2
23.	Singida	702,918	644,529	91.7
24.	Tabora	1,128,175	1,092,023	96.8
25.	Tanga	1,082,294	1,002,420	92.6
26.	Kaskazini Pemba	41,955	11,529	27.5
27.	Kaskazini Unguja	42,483	9,567	22.5
28.	Kusini Pemba	37,772	9,268	24.5
29.	Kusini Unguja	24,773	5,413	21.9
30.	Mjini Magharibi	163,262	13,697	8.4
Jumla ndogo		**23,901,471**	**22,658,247**	**94.8**
	Wapiga Kura walioandikishwa na ZEC		503,193	
JUMLA KUU			**23,161,440**	**96.9**

Ramani Na. 3: Asilimia ya Wapiga Kura Walioandikishwa Kimkoa

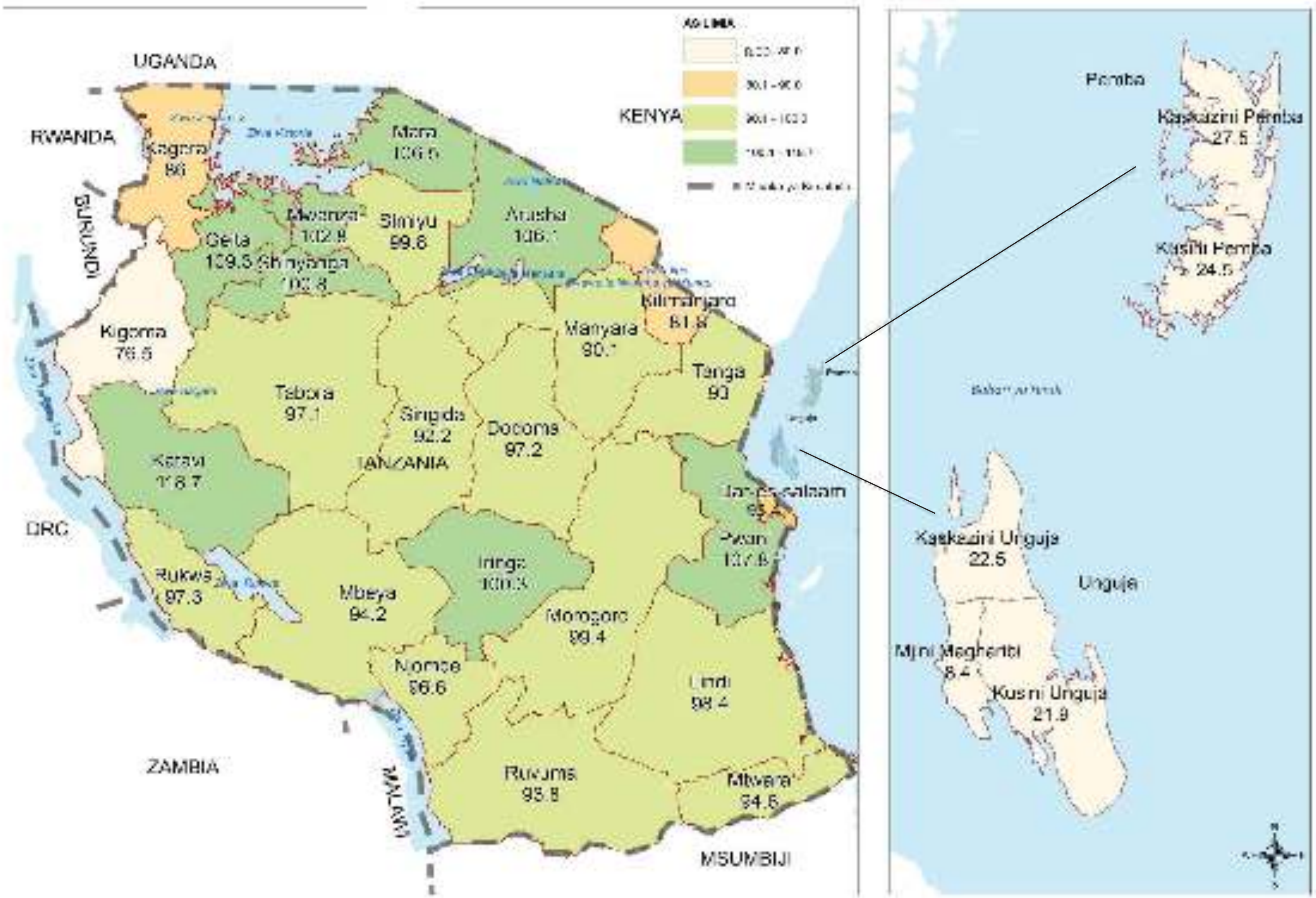

3.4.2 Uchapishaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Orodha ya Wapiga Kura

Baada ya zoezi la Uwekaji Wazi wa Daftari la Awali kukamilika na marekebisho ya taarifa za Wapiga Kura kufanyika, Daftari la Kudumu la Wapiga Kura pamoja na Orodha ya Wapiga Kura kwa kila Kituo vilichapishwa. Uchapishaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Orodha ya Wapiga Kura ulifanyika baada ya ugawaji wa Wapiga Kura katika Vituo vya Kupigia Kura ambapo kila Kituo kilitakiwa kuwa na Wapiga Kura wasiozidi **500.**

Daftari la Kudumu la Wapiga Kura lilichapishwa na kukamilika tarehe 14 Oktoba, 2015. Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilichapisha nakala moja ya Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na nakala mbili za Orodha ya Wapiga Kura. Nakala moja ya Orodha ilitumika kwa ajili ya kubandika Kituoni siku **8** kabla ya Siku ya Uchaguzi kama Sheria za Uchaguzi zinavyoelekeza. Nakala ya pili ya Orodha ya Wapiga Kura ilitumiwa na Karani Mwongozaji Siku ya Uchaguzi Mkuu. Aidha, Vyama vya Siasa vilipewa nakala tete *(soft copy)* ya Daftari la Kudumu la Wapiga Kura la nchi nzima.

3.5 Mafanikio ya Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura

Pamoja na changamoto kadhaa ambazo Tume ilikutana nazo katika zoezi la Uboreshaji ikiwemo idadi ndogo ya BVR *Kits,* idadi kubwa ya Wapiga Kura na muda mfupi wa kuandikisha Wapiga Kura, Tume ilikamilisha zoezi hili kwa mafanikio makubwa.

SURA YA NNE

UTEUZI WA WAGOMBEA NA KAMPENI ZA UCHAGUZI

4.1 Uteuzi wa Wagombea

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilitangaza tarehe 21 Agosti, 2015, kuwa Siku ya Uteuzi wa Wagombea wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Wagombea wote waliopendekezwa na Vyama walitakiwa kuwasilisha Fomu za Uteuzi katika Ofisi za Tume kabla ya saa kumi kamili (10:00) jioni, siku hiyo ya Uteuzi.

4.2 Uteuzi wa Wagombea wa Nafasi ya Kiti cha Rais na Makamu wa Rais

Kwa Mujibu wa Kifungu cha 30 cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, Uteuzi wa Wagombea wa nafasi ya Kiti cha Rais na Makamu wa Rais unafanywa na Tume ya Taifa ya Uchaguzi. Fomu za Uteuzi wa Wagombea Urais Na. 8A na Fomu ya Maadili Na. 10 zilipangwa zitolewa kuanzia tarehe 1 hadi 21 Agosti, 2015.

Jumla ya Wagombea 11 walichukua Fomu. Wagombea hao ni kutoka Vyama vya Alliance for Change and Transparency (ACT-Wazalendo), Alliance for Democratic Change (ADC), The African Democratic Alliance - Tanzania Democratic Alliance (ADA-TADEA), Chama Cha Kijamii (CCK), Chama Cha Mapinduzi (CCM), Chama Cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA), Chama Cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA), Democratic Party (DP), National Reconstruction Alliance (NRA), Tanzania Labour Party (TLP) na United People's Democratic Party (UPDP).

Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi, Mhe. Jaji (Mst) Damian Z. Lubuva (Kulia), akipokea Fomu za Uteuzi kutoka kwa Mgombea wa Kiti cha Rais kwa tiketi ya CCM, Dkt. John Pombe Joseph Magufuli, katikati ni Makamu Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi Mhe. Jaji Mkuu (Mst-Z) Hamid M. Hamid.

Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi, Mhe. Jaji (Mst) Damian Z. Lubuva (Kulia), akipokea Fomu za Uteuzi kutoka kwa Mgombea wa Kiti cha Rais kwa tiketi ya ACT – Wazalendo, Bi. Anna Elisha Mghwira, kushoto ni Mgembea mwenza wa Urais Mhe. Hamad Mussa Yussuf na kwa mbali ni Bi. Clothilde Komba Mkuu wa Idara ya Uchaguzi, Tume.

Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi, Mhe. Jaji Mstaafu Damian Z. Lubuva (Kulia) akipokea Fomu za Uteuzi kutoka kwa Mgombea wa Kiti cha Rais kwa tiketi ya CHADEMA Ndugu Edward Ngoyai Lowassa, katikati ni Makamu Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi Mhe. Jaji Mkuu (Mst-Z) Hamid M. Hamid.

Fomu za Uteuzi wa Wagombea zilirejeshwa tarehe 21 Agosti, 2015, kuanzia saa 1:30 asubuhi hadi saa 10:00 jioni katika Ofisi za Tume. Aidha, Tume ilitoa nafasi kwa Wagombea kuwasilisha Fomu zao siku tatu kabla ya Siku ya Uteuzi kwa

Mkurugenzi wa Uchaguzi kwa ajili ya kukaguliwa na kuona kama zimekidhi vigezo na masharti yaliyowekwa kwa mujibu wa sheria. Hii ilikuwa ni kutoa nafasi kwa Wagombea kuhakikiwa Fomu zao ili kama zina dosari wapate fursa ya kurekebisha kabla ya Siku ya Uteuzi.

Kati ya wagombea wote 11 waliochukua Fomu za Uteuzi, ni wagombea 8 tu ndio waliorudisha Fomu zao. Nao ni kutoka Vyama vya ACT-Wazalendo, CCM, ADC, CHADEMA, CHAUMMA, NRA, TLP na UPDP na ndiyo waliokidhi masharti ya Uteuzi kwa mujibu wa Ibara ya 39(1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977. Mwenyekiti wa Tume aliwatangaza rasmi kuwa wagombea walioteuliwa kugombea nafasi ya kiti cha Rais katika Uchaguzi Mkuu wa Oktoba, 2015. Aidha, wagombea kutoka vyama viwili vya CCK na ADA - TADEA hawakurudisha Fomu zao. Mgombea wa Chama cha DP alirejesha Fomu yake baada ya muda wa uteuzi kuwa umepita. Orodha ya wagombea wa nafasi ya Kiti cha Rais ni kama inavyooneshwa katika **Jedwali Na. 14.**

Jedwali Na. 14: Majina ya Wagombea wa Nafasi ya Kiti cha Rais na Makamu wa Rais

Na.	Jina la Mgombea	Jinsi	Chama Cha Siasa
1.	Anna Elisha Mghwira	KE	ACT-Wazalendo
	Mgombea Mwenza: Hamad Mussa Yussuf	ME	
2.	Chief Lutalosa Yemba	ME	ADC
	Mgombea Mwenza: Said Miraj Abdallah	ME	
3.	Dkt. John Pombe Magufuli	ME	CCM
	Mgombea Mwenza: Samia Suluhu Hassan	KE	
4.	Edward Ngoyai Lowassa	ME	CHADEMA
	Mgombea Mwenza Duni Juma Haji	ME	
5.	Hashim Rungwe Spunda	ME	CHAUMMA
	Mgombea Mwenza: Issa Abas Hussein	ME	
6.	Lyimo Macmillan Elifatio	ME	TLP
	Mgombea Mwenza: Hussein Juma Salum	ME	
7.	Kasambala Janken Malik	ME	NRA
	Mgombea Mwenza: Simai Abdulrahman Abdul	ME	
8.	Dovutwa Fahmi Nassoro	ME	UPDP
	Mgombea Mwenza: Hamadi Mohamed Ibrahim	ME	

4.2.1 Pingamizi kwa Wagombea wa Nafasi ya Kiti cha Rais

Kifungu cha 40 (1) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, kinatoa nafasi ya kuweka pingamizi kwa wagombea walioteuliwa kugombea nafasi ya Kiti cha Rais ndani ya saa **24** baada ya muda wa uteuzi kumalizika. Hata hivyo, hapakuwa na pingamizi lolote lililowekwa kwa wagombea wa nafasi ya Kiti cha Rais.

4.3 Uteuzi wa Wagombea Ubunge

Fomu Na. 8B za Uteuzi wa wagombea Ubunge na Fomu Na. 10 za Maadili ya Uchaguzi zilitolewa na Wasimamizi wa Uchaguzi kuanzia tarehe 8 hadi 21 Agosti 2015.

Katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, jumla ya Wagombea **1,209** waliteuliwa kuwania nafasi ya Ubunge. Kati yao wanaume ni **976** sawa na asilimia **81** na wanawake ni **233** sawa na asilimia **19** kama ilivyoainishwa kwenye **Jedwali Na. 15, Chati Na. 1** na **Chati Na. 2.**

Jedwali Na. 15: Wagombea Ubunge kwa Jinsi na kwa Chama

Na.	Chama cha Siasa	Idadi ya Wagombea	Asilimia kulingana na Idadi ya Viti vya Ubunge	Idadi kwa Jinsi	
				ME	KE
1.	ACT-Wazalendo	203	76.9	173	30
2.	ADA – TADEA	17	6.4	15	2
3.	ADC	61	23.1	45	16
4.	AFP	27	10.2	19	8
5.	APPT - Maendeleo	14	5.3	7	7
6.	CCK	11	4.2	7	4
7.	CCM	264	100.0	240	24
8.	CHADEMA	184	69.7	171	13
9.	CHAUMMA	23	8.7	14	9
10.	CHAUSTA	19	7.2	7	12
11.	CUF	135	51.1	120	15
12.	DEMOKRASIA MAKINI	13	14.0	8	5
13.	DP	37	8.0	27	10
14.	JAHAZI ASILIA	21	4.9	17	4
15.	NCCR-Mageuzi	27	10.2	21	6
16.	NLD	4	1.5	3	1
17.	NRA	17	6.4	16	1
18.	SAU	8	3.0	7	1
19.	TLP	29	11.0	18	11
20.	UDP	25	9.5	15	10
21.	UMD	29	11.0	12	17
22.	UPDP	41	15.5	14	27
Jumla		**1,209**		**976**	**233**

Chati Na. 1: Wagombea Ubunge kwa kila Chama kulingana na Viti vya Ubunge

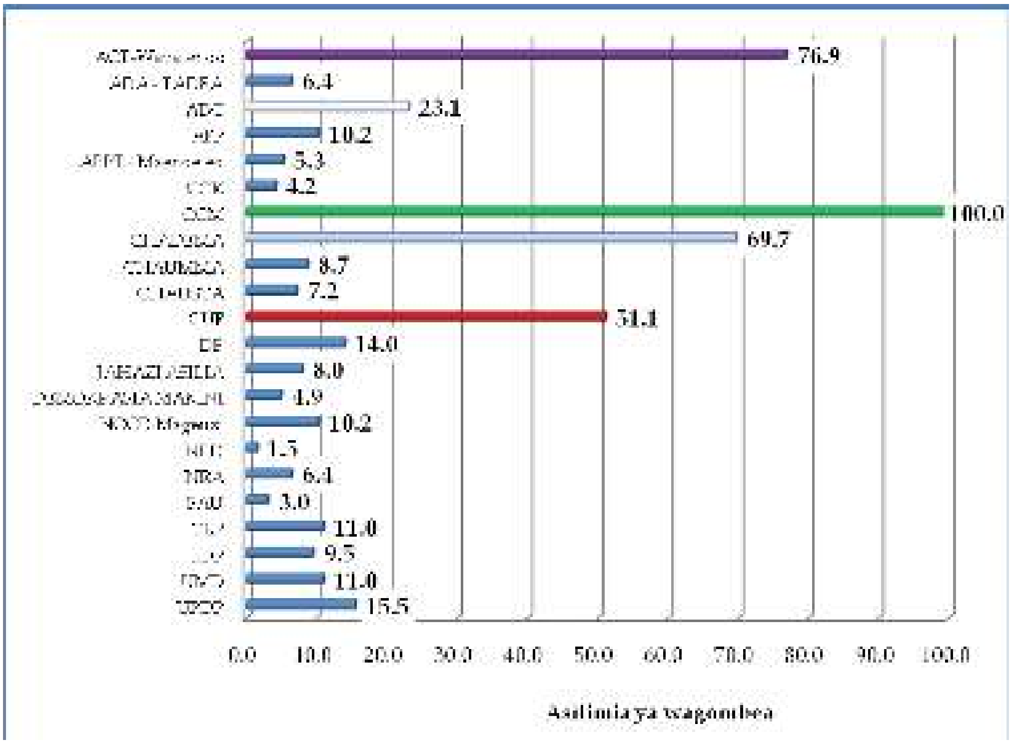

Chati Na. 2: Wagombea Ubunge kwa jinsi

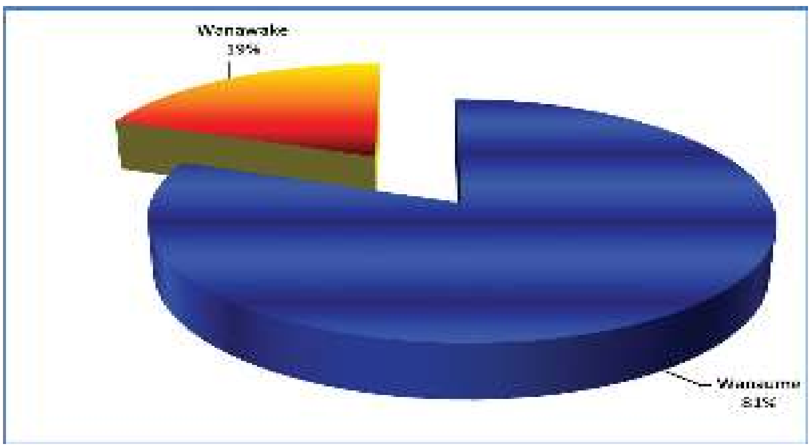

4.3.1 Pingamizi dhidi ya Uteuzi wa Wagombea Ubunge

Kifungu cha 40 (1) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, kinatoa fursa ya kuweka pingamizi za Uteuzi katika nafasi ya Ubunge. Pingamizi hizi hupokelewa, husikilizwa na kuamuliwa na Msimamizi wa Uchaguzi. Jumla ya pingamizi **158** za Ubunge zilipokelewa na kusikilizwa na Wasimamizi wa Uchaguzi. Aidha, iwapo mlalamikaji au mlalamikiwa hakuridhika na uamuzi wa Msimamizi wa Uchaguzi alipata nafasi ya kukata Rufaa Tume ya Taifa ya Uchaguzi.

4.3.2 Rufaa kwa Tume

Kifungu cha 40 (6) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, kinawaruhusu Wagombea kukata Rufaa Tume ya Taifa ya Uchaguzi kupinga Uamuzi wa Msimamizi wa Uchaguzi kuhusu pingamizi dhidi ya Mgombea.

Tume ilipokea jumla ya Rufaa **57** kutoka katika Majimbo mbalimbali kupinga Uamuzi wa Msimamizi wa Uchaguzi. Rufaa **36** zilitaka Wagombea kuenguliwa na Rufaa **17** zilitaka Wagombea waendelee kuwa Wagombea. Rufaa 4 hazikuamuliwa kwa kuwa hazikutimiza masharti ya Kisheria. Mchanganuo wa Rufaa zilizopokelewa na Maamuzi ya Tume umeoneshwa katika **Jedwali Na. 16.**

Jedwali Na. 16: Mchanganuo wa Rufaa za Ubunge

Na.	Jina la Chama/Msimamizi wa Uchaguzi	Idadi ya Rufaa Zilizowasilishwa	Idadi ya Wagombea ambao Waliondolewa	Idadi ya Wagombea Waliorejeshwa
1.	ACT-Wazalendo	6	0	3
2.	ADA-TADEA	1	0	1
3.	CCM	11	0	0
4.	CHADEMA	17	0	7
5.	CHAUMA	1	1	0
6.	CUF	10	0	2
7.	DP	2	0	0
8.	NCCR-Mageuzi	3	0	0
9.	SAU	1	0	1
10.	UDP	1	0	0
11.	UPDP	1	1	0
12.	Rufaa dhidi ya Msimamizi wa Uchaguzi	3	0	0
Jumla		**57**	**2**	**14**

4.3.3 Mgombea Aliyepita Bila Kupingwa

Kwa mujibu wa Kifungu cha 44 cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, ambacho kinaainisha, endapo Mgombea aliyeteuliwa ni mmoja tu, Mgombea huyo atatangazwa kwenye Gazeti la Serikali kuwa amepita bila kupingwa na Uchaguzi hautafanyika katika Jimbo hilo. Katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, ni **Ndugu Abdallah Chikota,** Mgombea wa Chama cha Mapinduzi Jimbo la Nanyamba pekee, ndiye aliyepita bila kupingwa.

4.4 Uteuzi wa Wagombea Udiwani

Uteuzi wa Wagombea Udiwani ulifanyika katika ngazi ya Kata na Wasimamizi Wasaidizi ngazi ya Kata walihusika na Uteuzi huo. Uteuzi huo ulifanyika katika Kata **3,946** ambapo jumla ya Wagombea **10,716** waliteuliwa kuwania nafasi ya Viti vya Udiwani. Kati yao wagombea **10,046** walikuwa wanaume, sawa na asilimia **94** na wagombea **670** walikuwa wanawake, sawa na asilimia **6.** Rejea **Jedwali Na. 17, Chati Na.3 na Chati Na. 4** kwa ufafanuzi zaidi.

Jedwali Na. 17: Wagombea kwa nafasi ya Udiwani kwa Jinsi na kwa Chama

Na.	Jina la Chama	Wagombea	Asilimia kulingana viti vya Udiwani	Wagombea kwa Jinsi	
				ME	KE
1.	ACT- Wazalendo	1,359	34.44	1,309	50
2.	ADA - TADEA	37	0.94	30	7
3.	ADC	97	2.46	86	11
4.	AFP	22	0.56	17	5
5.	APPT - Maendeleo	26	0.66	15	11
6.	CCK	12	0.30	5	7
7.	CCM	3,946	100.00	3,682	264
8.	CHADEMA	3,335	84.52	3,228	107
9.	CHAUMMA	27	0.68	24	3
10.	CHAUSTA	15	0.38	7	8
11.	CUF	1,111	28.16	1,060	51
12.	DEMOKRASIA MAKINI	20	1.19	11	9
13.	DP	47	1.01	42	5
14.	JAHAZI ASILIA	40	0.51	13	27
15.	NCCR-Mageuzi	254	6.44	245	9
16.	NLD	23	0.58	17	6
17.	NRA	19	0.48	18	1
18.	SAU	24	0.61	17	7
19.	TLP	95	2.41	82	13
20.	UDP	95	2.41	87	8
21.	UMD	61	1.55	20	41
22.	UPDP	51	1.29	31	20
	JUMLA	**10,716**		**10,046**	**670**

Chati Na. 3: Wagombea Udiwani kwa kila Chama Kulingana na Viti vya Udiwani

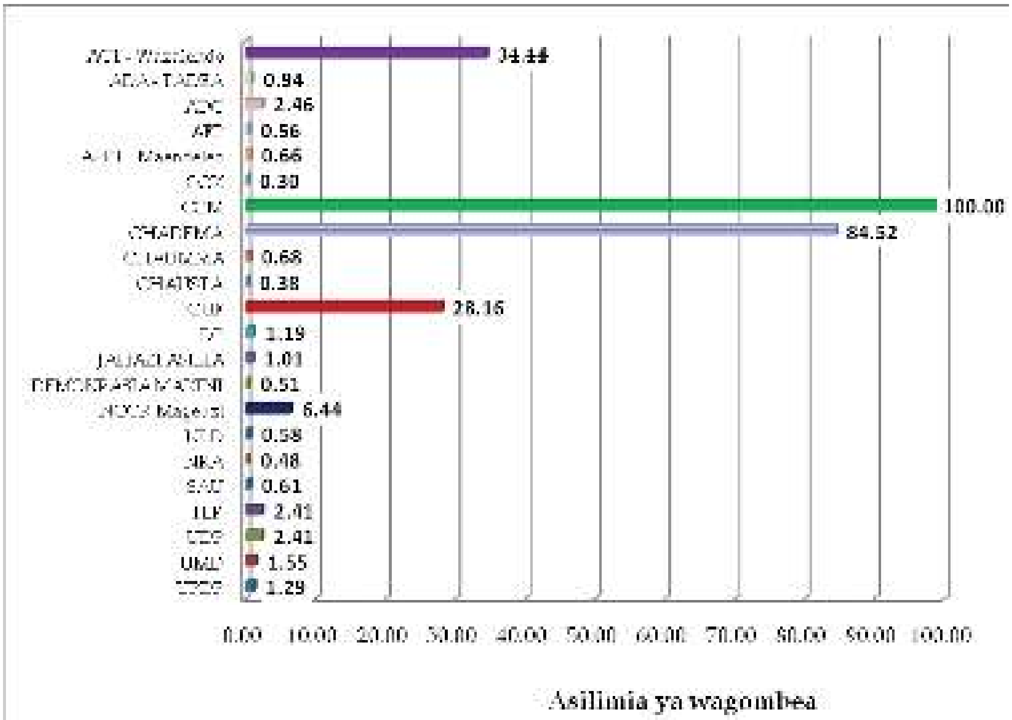

Chati Na. 4: Wagombea Udiwani kwa Jinsi

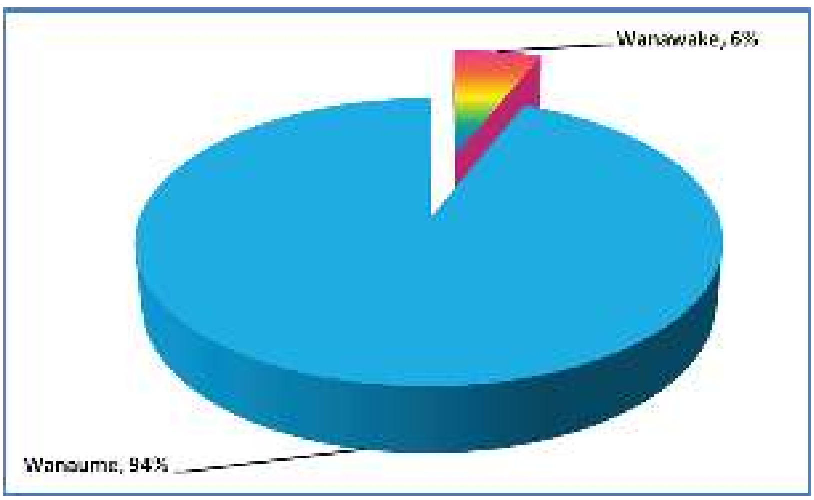

4.4.1 Pingamizi Dhidi ya Uteuzi wa Wagombea Udiwani

Kifungu cha **44(1 - 4), (4A) na (4B)** cha Sheria ya Uchaguzi wa Serikali za Mitaa, Sura ya 292, kinatoa fursa ya kuweka pingamizi kupinga Uteuzi wa Mgombea. Pingamizi hizi hupokelewa, husikilizwa na kuamuliwa na Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi. Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata baada ya kupokea pingamizi na kufanya uamuzi anatakiwa amfahamishe Msimamizi wa Uchaguzi juu ya uamuzi huo ili aupitie na kuona kama umezingatia Sheria. Msimamizi wa Uchaguzi ana mamlaka ya kubadili uamuzi huo kama itabainika kuwa haukuzingatia matakwa ya kisheria.

Katika Uchaguzi wa mwaka 2015, jumla ya pingamizi **428** za Udiwani ziliwasilishwa na kufanyiwa maamuzi katika ngazi ya Kata.

4.4.2 Rufaa Dhidi ya Wagombea Udiwani

Kifungu cha 44 (5) cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292, kinaruhusu Wagombea kukata Rufaa Tume ya Taifa ya Uchaguzi kupinga uamuzi wa Msimamizi wa Uchaguzi kuhusu pingamizi dhidi ya Mgombea.

Tume ilipokea jumla ya rufaa za wagombea Udiwani **223** kutoka katika Kata mbalimbali kupinga uamuzi wa Wasimamizi wa Uchaguzi. Kati ya hizo, rufaa **175** zilizowasilishwa zilitaka kuenguliwa kwa wagombea na rufaa **45** zilitaka kurejeshwa kwa wagombea waliokuwa wameenguliwa. Aidha, rufaa **3** ziliwasilishwa kama malalamiko, hivyo hazikufanyiwa kazi kwa kutotimiza matakwa ya kisheria. Katika rufaa **175** zilizotaka wagombea kuenguliwa, wagombea **11** walienguliwa na **164** waliendelea kugombea. Kwa upande wa rufaa zilizotaka wagombea kurejeshwa, wagombea **39** walirejeshwa na wagombea **6** walikataliwa. Rejea **Jedwali Na. 18 na Jedwali Na. 19.**

Jedwali Na. 18: Mchanganuo wa Rufaa za Wagombea Nafasi ya Udiwani

Na.	Jina la Chama/Wasimamizi wa Uchaguzi	Idadi ya Rufaa
1.	ACT-Wazalendo	11
2.	ADA-TADEA	1
3.	ADC	1
4.	CCM	83
5.	CHADEMA	87
6.	CUF	22
7.	JAHAZI ASILIA	1
8.	NCCR-Mageuzi	3
9.	NLD	5
10.	Rufaa dhidi ya maamuzi ya Wasimamizi wa Uchaguzi	6
11.	Malalamiko yaliyowasilishwa kama Rufaa	3
Jumla		**223**

Jedwali Na. 19: Wagombea Waliorejeshwa na Walioondolewa Baada ya Uamuzi wa Tume

Na.	Jina la Chama	Idadi ya Wagombea Waliorejeshwa	Idadi ya Wagombea Walioondolewa
1.	ACT- Wazalendo	1	0
2.	ADA-TADEA	-	1
3.	ADC	1	0
4.	CCM	1	0
5.	CHADEMA	29	9
6.	CUF	6	0
7.	JAHAZI ASILIA	1	0
8.	NCCR-Mageuzi	-	1
9.	NLD	-	0
Jumla		**39**	**11**

Pingamizi na/au Rufaa zilizopokelewa kwa Kiti cha Rais, Ubunge na Udiwani kwa Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2015 ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 20.**

Jedwali Na. 20: Muhtasari wa Idadi ya Wagombea, Pingamizi na Rufaa katika Uchaguzi wa Mwaka 2015

Na.	Nafasi Inayogombewa	Idadi ya Nafasi zinazogombewa	Idadi ya Wagombea	Idadi ya Pingamizi	Idadi ya Rufaa
1.	Urais	1	8	0	0
2.	Ubunge	264	1,209	158	57
3.	Udiwani	3,946	10,716	428	223

4.4.3 Wagombea wa Nafasi ya Udiwani Waliopita Bila Kupingwa

Katika Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2015, jumla ya Wagombea **71** walipita bila kupingwa. Wagombea hao wote walitoka Chama Cha Mapinduzi. Hivyo, Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi katika Kata hizo waliwatangaza washindi kwa kuzingatia Kifungu cha 45(2) cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292. Kata ambazo Wagombea walipita bila kupingwa zinaoneshwa kwenye **Kiambatisho Na. 3.**

4.5 Mfumo wa Menejimenti ya Wagombea

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilitumia Mfumo wa kielektroniki wa kuchukua na kuhifadhi taarifa za Wagombea (*Candidates Management System*-**CMS**). Mfumo huu ulitumika kuchukua na kuhifadhi taarifa za wagombea wote wa ngazi ya Urais, Ubunge pamoja na Udiwani. Tofauti na ilivyokuwa awali ambapo Fomu zote za Uteuzi zililetwa Makao Makuu ya Tume kwa ajili ya uchakataji. Kwa ngazi ya Urais

wagombea walisajiliwa katika Ofisi za Tume Makao Makuu na wagombea wa ngazi za Udiwani na Ubunge walisajiliwa katika Halmashauri husika. Vifaa vyote vinavyohusiana na Mfumo vilisambazwa katika Halmashauri zote kwa ajili ya utekelezaji wa Usajili wa Wagombea. Aidha, Wataalam kutoka Tume walifika katika Halmashauri zote ili kusajili Wagombea.

Mfumo wa Menejimenti ya Wagombea uliiwezesha Tume kuchukua Taarifa za Wagombea wote kwa muda mfupi na kurahisisha maandalizi ya Karatasi za Kura kufanyika kwa wakati.

4.6 Kampeni za Uchaguzi

Katika hali ya kawaida, Kampeni za Uchaguzi huendeshwa na Mgombea. Hata hivyo, Mawakala na Vyama vya Siasa wanaweza kuendesha Kampeni za Uchaguzi kwa niaba ya Wagombea endapo watakubaliana na Wagombea. Kampeni za Uchaguzi zilifanyika kwa njia ya mikuatano ya hadhara, kampeni za nyumba kwa nyumba, matangazo kupitia Vyombo vya Habari na kwa njia ya mabango.

4.6.1 Ratiba za Kampeni

Kipindi cha Kampeni huanza siku moja baada ya Siku ya Uteuzi wa Wagombea na kumalizika siku moja kabla ya Siku ya Uchaguzi. Kwa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Tume ilitangaza Kipindi cha Kampeni kuanzia tarehe 22 Agosti, 2015 hadi tarehe 24 Oktoba, 2015.

Kwa kuzingatia Kanuni za 40 - 43 ya Kanuni za Uchaguzi wa Rais na Wabunge za mwaka 2015, na Kanuni za 35 - 37 ya Kanuni za Uchaguzi wa Madiwani za mwaka 2015, Vyama vya Siasa vyenye wagombea wa nafasi mbalimbali vilipendekeza Ratiba za Kampeni na kuziwasilisha Tume kwa ajili ya uratibu wakati wote wa Kipindi cha Kampeni.

Kwa ngazi ya Urais Ratiba ziliwasilishwa kwa Mkurugenzi wa Uchaguzi, kwa ngazi ya Ubunge ziliwasilishwa kwa Msimamizi wa Uchaguzi na kwa ngazi ya Udiwani ziliwasilishwa kwa Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata.

4.6.1.1 Uratibu wa Kampeni za Nafasi ya Kiti cha Rais

Tume iliunda Kamati ya Kuratibu Ratiba ya Mikutano ya Kampeni za wagombea Urais. Kamati hiyo iliyohusisha wawakilishi kutoka katika kila Chama cha Siasa ambacho kilisimamisha Mgombea katika nafasi ya Rais. Kamati hiyo ilipitia na kujadili mapendekezo ya Ratiba za Mikutano ya Kampeni kutoka Vyama **8** vya Siasa vilivyoshiriki Uchaguzi ngazi ya Rais.

Kamati ilikubaliana kukutana Jumanne ya kila Wiki na ililazimika kukutana kwa dharura pale ambapo palijitokeza ulazima wa Chama kufanya mabadiliko ya Ratiba kabla ya muda wa kikao uliopangwa kufika. Tume ilisambaza nakala ya Ratiba iliyoratibiwa kwa Waratibu wote Uchaguzi wa Mikoa nchini ambao walikuwa na wajibu wa kuhakikisha kuwa inawafikia Wasimamizi, Wasimamizi Wasaidizi wa

Uchaguzi. Aidha, ilimpatia nakala kwa Mkuu wa Jeshi la Polisi ambaye alikuwa anawapatia Makamanda wote wa Polisi wa Mikoa na Wilaya nakala ya Ratiba hiyo kwa ajili ya kuratibu ulinzi na usalama katika mikutano ya kampeni.

4.6.1.2 Uratibu wa Kampeni za Ubunge na Udiwani

Vyama vya Siasa vyenye Wagombea katika maeneo husika viliwasilisha mapendekezo ya Ratiba za Kampeni kwa Msimamizi wa Uchaguzi siku **7** kabla ya Siku ya Uteuzi. Vyama ambavyo vilihitaji kufanya mabadiliko ya tarehe au maeneo ya kufanyia Kampeni, vilitoa taarifa kwa Wasimamizi wa Uchaguzi au Wasimamizi wasaidizi ambao waliitisha Mikutano na Vyama vyote vya Siasa vilivyoshiriki Uchaguzi, ili kukubaliana juu ya mabadiliko hayo. Baada ya kukubaliana na Ratiba, nakala ya Ratiba iliyokubaliwa ilipelekwa kwa Mkuu wa Wilaya kwa taarifa na Kamanda wa Polisi wa Wilaya ili watoe ulinzi katika mikutano ya kampeni.

4.7 Mambo Yaliyozingatiwa Wakati wa Kampeni

Katika kuhakikisha kunakuwa na usawa kwenye Mikutano ya Kampeni miongoni mwa Vyama vya Siasa, Wagombea walipaswa kuzingatia Sheria ya Gharama za Uchaguzi Na. 6 ya mwaka 2010 na Maadili ya Uchaguzi wa Rais, Ubunge na Madiwani ya mwaka 2015.

4.7.1 Sheria ya Gharama za Uchaguzi Na. 6 ya Mwaka 2010

Sheria ya Gharama za Uchaguzi pamoja na mambo mengine imelenga kudhibiti matumizi mabaya ya fedha katika shughuli za Uchaguzi. Sheria inahitaji uwepo wa uwazi wa vyanzo vya mapato, matumizi, michango pamoja na kiwango cha mwisho cha fedha zinazotumika katika Uchaguzi ili kudhibiti vitendo vya rushwa ndani ya Vyama vya Siasa na Uchaguzi kwa ujumla. Utekelezaji wa Sheria hii unasimamiwa na Msajili wa Vyama vya Siasa.

Kwa mujibu wa Kifungu cha 20(1-4) cha Sheria ya Gharama za Uchaguzi, Msajili wa Vyama vya Siasa anaweza kumwekea pingamizi Mgombea yeyote au Chama cha Siasa kilicho kiuka Sheria hiyo kwa Tume. Hata hivyo, katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Tume haikupokea pingamizi lolote kutoka kwa Msajili wa Vyama vya Siasa.

4.7.2 Maadili ya Uchaguzi

Tume ya Taifa ya Uchaguzi iliandaa Maadili ya Uchaguzi ya mwaka 2015 kama ilivyoainishwa katika Kifungu cha 124A cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura 343. Lengo la Maadili hayo ni kuweka usawa katika uwanja wa ushindani na kuwawezesha wananchi kupata nafasi ya kusikiliza Sera za Wagombea wa Vyama vya Siasa wakati wote wa Kampeni za Uchaguzi.

4.7.2.1 Kamati za Maadili ya Uchaguzi

Kwa mujibu wa Sehemu ya Tano ya Maadili ya Uchaguzi ya mwaka 2015, ziliundwa Kamati ngazi ya Kata, Jimbo, Taifa na Rufaa ili, kusimamia na kutekeleza Maadili ya Uchaguzi katika ngazi hizo. Kamati zilizoundwa ni kama inavyooneshwa kwenye

Jedwali Na. 21.

Jedwali Na. 21: Kamati za Maadili Zilizoundwa katika Ngazi mbalimbali

Na.	Kamati	Idadi
1.	Kamati ya Rufaa	1
2.	Kamati ngazi ya Taifa	1
3.	Kamati ngazi ya Jimbo	254*
4.	Kamati ngazi ya Kata	3,946

*Kamati za Maadili ngazi ya Jimbo zilikuwa **254** badala ya **264** kutokana baadhi ya Halmashauri kuwa na Jimbo zaidi ya moja.

4.7.2.2 Ufuatiliaji wa Utekelezaji wa Kamati za Maadili ya Uchaguzi

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ndiyo yenye jukumu la kusimamia utekelezaji wa Maadili ya Uchaguzi. Katika kutekeleza jukumu hili, Watendaji wa Tume walifanya ufuatiliaji katika Majimbo na Kata zote kuangalia namna ambavyo Kamati zilivyokuwa zinafanya kazi.

Katika kusimamia na kufuatilia utekelezaji wa Maadili ya Uchaguzi, Tume ilibaini ukiukwaji wa Maadili ya Uchaguzi kwa baadhi ya maeneo kama vile: -

(i) Lugha za kashfa na matusi zilizotolewa na wagombea na viongozi wa Vyama vya Siasa wakati wa Kampeni;

(ii) Kuzidisha muda wa Kampeni;

(iii) Ukiukwaji wa Ratiba ya Kampeni;

(iv) Maandamano ya wafuasi wa Vyama vya Siasa yasiyokuwa na Kibali kabla na baada ya Kampeni;

(v) Wafuasi wa Vyama kuharibu mabango ya Wagombea wa Vyama vingine;

(vi) Baadhi ya Watendaji wa Serikali kuingilia shughuli za Vyama vya Siasa;

(vii) Vurugu dhidi ya Vyama na Wagombea katika baadhi ya maeneo;

(viii) Kubandika picha za Wagombea juu ya picha za Wagombea wa Vyama vingine;

(ix) Wafuasi wa Vyama na Wagombea kuingilia Mikutano ya Wagombea wa Vyama vingine; na

(x) Kutoa kauli zisizoweza kuthibitishwa.

Kutokana na vitendo vya ukiukwaji wa Maadili vilivyojitokeza, Kamati za Maadili zilichukua hatua mbalimbali ikiwemo kutoa karipio, kuwaelekeza Wagombea/Vyama kuomba msamaha na kumsimamisha Mgombea mmoja kutofanya Kampeni.

Pamoja na changamoto zilizojitokeza, uwepo wa Kamati za Maadili ulifanikisha kuwepo kwa amani na utulivu katika Mikutano ya Kampeni za Uchaguzi. Kamati hizo zilitumika kumaliza tofauti na migogoro miongoni mwa Vyama na Wagombea. Aidha, Kamati zilipelekea kuimarika kwa mahusiano kati ya Tume, Serikali, Vyama vya Siasa na Wagombea wakati wote wa Kampeni za Uchaguzi.

SURA YA TANO

KUPIGA NA KUHESABU KURA

5.1 Siku ya Uchaguzi

Siku ya Kupiga Kura kwa ajili ya Uchaguzi wa Rais, Wabunge wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Madiwani kwa Tanzania Bara ilikuwa ni tarehe 25 Oktoba, 2015. Upigaji Kura ulihusisha Wapiga Kura walioandikishwa katika Daftari la Kudumu la Wapiga Kura.

Mpiga Kura akipiga Kura Siku ya Uchaguzi Mkuu, tarehe Oktoba 25, 2015.

5.1.1 Vituo vya Kupigia Kura

Wasimamizi wa Uchaguzi walihakikisha kwamba, maandalizi ya Vituo vya kupigia Kura yamekamilika kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu. Maandalizi hayo yalihusisha uhakiki na ujenzi wa Vituo vya muda katika maeneo ambayo hayakuwa na majengo ya Umma.

Uchaguzi wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na ule wa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar ulifanyika katika siku moja tarehe 25 Oktoba, 2015 Vituo vya Kupigia Kura vilivyotumika kwa Uchaguzi wa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar vilitumika pia kwa Uchaguzi wa Rais na Wabunge wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Hata hivyo, kila Tume ilikuwa na Watendaji wake na vifaa vyake katika Vituo hivyo. Idadi ya Vituo vya Kupigia Kura kwa Tanzania Bara ilikuwa ni **63,525** na Tanzania Zanzibar ilikuwa ni **1,580**. Kila Kituo cha Kupigia Kura kilikuwa na Wapiga Kura wasiozidi **500.**

5.1.2 Tangazo la Uchaguzi

Kwa kuzingatia Kifungu cha 47(1) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, na Kifungu cha 49(1) cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292, Tangazo la Uchaguzi (*Notice of Election*) lilitolewa siku **8** kabla ya Siku ya Upigaji Kura.

Tangazo hilo, lilionesha Siku ya Upigaji Kura, Saa ya Kufungua na Kufungwa kwa zoezi la Upigaji Kura, Anuani ya Kituo au Vituo vya Kupigia Kura, Mfano wa Karatasi za Kura pamoja na Orodha ya Wapiga Kura waliopangiwa kupiga Kura katika kila Kituo.

Aidha, Tangazo lilibandikwa katika Ofisi za Wasimamizi wa Uchaguzi, Ofisi za Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata na katika kila Kituo cha Kupigia Kura.

5.1.3 Wapiga Kura kutambua Vituo vya Kupigia Kura

Ili kuhakikisha kila Mpiga Kura anatambua Kituo alichopangiwa kupigia Kura mapema kabla ya Siku ya Uchaguzi, Tume iliweka utaratibu wa kuwezesha zoezi hilo kama ifuatavyo:-

(i) Tume iliwatangazia Wapiga Kura, kupitia Vyombo vya Habari na Magari ya Matangazo, kwenda katika Vituo walivyojiandikisha kuangalia orodha zilizobandikwa ili kutambua Vituo walivyopangiwa Kupiga Kura; na

(ii) Tume iliweka Mfumo wa Utambuzi wa Vituo vya Kupigia Kura (*Voters Interaction System*- VIS) kupitia ujumbe mfupi wa maandishi kwa njia ya simu (SMS) pamoja na Tovuti ya Tume. Utaratibu huo ulimsaidia Mpiga Kura kutambua Kituo alichopangiwa Kupigia Kura kupitia simu ya kiganjani au Tovuti, badala ya kwenda katika Kituo alichojiandikisha. Kwa wale ambao hawakuona taarifa zao waliwasiliana na Tume kupitia Kituo cha Mawasiliano (*call centre*) kwa ajili ya kupatiwa ufumbuzi.

5.1.4 Maamuzi ya Kisera kuhusu Upigaji Kura

Pamoja na utaratibu uliowekwa kisheria kuhusiana na taratibu za Upigaji Kura, Tume ya Taifa ya Uchaguzi kwa mamlaka iliyopewa kisheria, ilitoa maelekezo ya nyongeza ya kisera kulingana na mazingira. Hii, ilikuwa ni kwa ajili ya kurahisisha mwenendo mzima wa Upigaji Kura na kuhakikisha amani na utulivu unakuwepo. Maelekezo hayo ni kama ifuatavyo:

(i) Kwa Mpiga Kura ambaye atakuwa na Kadi ya Mpiga Kura ila namba ya Kadi ikatofautiana na namba iliyo kwenye Daftari la Kituo: **Aruhusiwe Kupiga Kura;**

(ii) Kwa Wapiga Kura ambao picha zao hazikuonekana vizuri au kutoonekana kabisa kwenye Kadi ya Mpiga Kura: Waruhusiwe Kupiga Kura hata pale ambapo picha zao hazitotokea kwenye Daftari;

(iii) Kwa Wapiga Kura walioandikishwa na Tume waliopo kwenye maeneo mapya kiutawala na majina ya maeneo hayo yanatofautiana na majina yaliyopo kwenye Kadi zao: Waruhusiwe Kupiga Kura;

(iv) Majina ya Wapiga Kura kuandaliwa katika Mfumo wa orodha bila kuwa na picha na kupelekwa katika Vituo walivyojiandikisha: Waruhusiwe Kupiga Kura;

(v) Wapiga Kura ambao majina yao yamo kwenye Daftari la Kituo lakini hawana Kadi ya Kupigia Kura: Wasiruhusiwe Kupiga Kura; na

(vi) Kwa Wapiga Kura ambao wana Kadi ya Kupigia Kura lakini hawapo katika Daftari: **Wasiruhusiwe Kupiga Kura.**

5.1.5 Mawakala wa Upigaji Kura

Vyama vya Siasa viliwasilisha kwa Msimamizi wa Uchaguzi orodha ya majina ya Mawakala na Vituo walivyopangiwa si zaidi ya siku **7** kabla ya siku ya Uchaguzi. Mawakala walikuwa na wajibu wa kulinda maslahi ya Wagombea na Vyama vyao vya Siasa katika Vituo vya Upigaji Kura. Hata hivyo, baadhi ya Vyama vya Siasa havikuweka Mawakala.

5.1.6 Usalama wa Vituo vya Kupigia Kura

Wasimamizi wa Uchaguzi walihakikisha kuwa Vituo vyote vya Kupigia Kura vinakuwa katika mazingira salama na yenye kufaa kwa ajili ya Kupiga Kura. Katika kutekeleza jukumu hili walishirikiana na Makamanda wa Polisi wa Wilaya na Washauri wa Mgambo wa Wilaya katika kupanga na kuandaa Walinzi kwa ajili ya kulinda Vituo vya Kupigia Kura. Siku ya Kupiga Kura kila Kituo cha Kupigia Kura kilikuwa na Mlinzi mmoja.

5.1.7 Risala ya Mwenyekiti wa Tume kwa Wapiga Kura

Siku moja kabla ya Uchaguzi, Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi kupitia Vyombo vya Habari alitoa wito kwa wananchi kujitokeza kwa wingi Kupiga Kura katika Uchaguzi wa Rais, Wabunge na Madiwani. Vile vile, aliwakumbusha na kuwasisitiza kuhusu utaratibu wa Upigaji Kura hususan, muda wa kufungua na kufunga Vituo vya Kupigia Kura, Kuhesabu Kura, Kujumlisha Kura na Kutangaza Matokeo ya Uchaguzi. Aidha, Risala hiyo ilieleza mambo yanayopaswa na yasiyopaswa kufanywa na Mpiga Kura Siku ya Uchaguzi. Angalia **Kiambatisho Na. 4.**

5.2 Utaratibu wa Upigaji Kura

Upigaji Kura ulifanyika tarehe 25 Oktoba, 2015 kuanzia saa 1:00 asubuhi hadi saa 10:00 jioni. Kwa mujibu wa maelekezo yaliyotolewa na Tume ilipofika saa 10:00 jioni Mlinzi wa Kituo alisimama nyuma ya Mpiga Kura wa mwisho aliyekuwa kwenye mstari. Wapiga Kura ambao walikuwa katika Vituo vya Kupigia Kura kabla ya saa 10:00 jioni waliruhusiwa kuendelea Kupiga Kura.

Mawakala wa Upigaji Kura walipewa fursa ya kueleza kuridhika au kutoridhika kwao na mwenendo wa Upigaji Kura kwa kujaza Fomu Na.14.

Ili kurahisisha mwenendo wa Upigaji Kura, kuepuka fujo na msongamano, Wapiga Kura wote walijipanga katika mistari miwili, yaani; mstari wa wanawake na mstari wa wanaume. Kipaumbele kilitolewa kwa watu wenye Ulemavu, Wagonjwa, Wazee, Wajawazito na akina mama wenye Watoto Wachanga. Kwa Watu Wasioona, Tume iliweka utaratibu wa Kupiga Kura kwa kutumia kifaa maalum cha Kupigia Kura chenye maandishi ya nukta nundu (*tactile ballot folder*) na wale ambao hawakuwa na uwezo wa kutumia kifaa hicho, waliruhusiwa kuja na msaidizi. Kwa mujibu wa Sheria za Uchaguzi kwa Wapiga Kura Wasioona, Wasiojua kusoma na wasioweza kupiga kura wao wenyewe wanaruhusiwa kwenda kituoni na mtu atakayewasaidia Kupiga Kura. Endapo katika familia kuna mtu zaidi ya mmoja anyehitaji msaada wa kupiga kura watasaidiwa na mtu mmoja kutoka katika hiyo familia. Aidha, Tume ilitoa maelekezo kuwa baada ya Kupiga Kura Wapiga Kura warudi majumbani kuendelea na shughuli zao.

5.3 Kuahirisha Uchaguzi katika baadhi ya Majimbo na Kata

Kutokana na kufariki dunia kwa baadhi ya Wagombea na sababu zingine mbalimbali katika baadhi ya maeneo, Tume ya Taifa ya Uchaguzi ililazimika kuahirisha Uchaguzi wa Wabunge katika Majimbo **8** na Uchaguzi wa Madiwani katika Kata **33** kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 22** na **Jedwali Na. 23.**

Jedwali Na. 22: Orodha ya Majimbo ambayo Uchaguzi wa Wabunge Uliahirishwa

Na.	Mkoa	Halmashauri	Jimbo	Sababu
1.	Mtwara	Wilaya ya Masasi	Lulindi	Kasoro mbalimbali
2.	Mjini Magharibi	Wilaya ya Magharibi ‘B’	Kijitoupele	Kasoro mbalimbali
3.	Tanga	Wilaya ya Lushoto	Lushoto	Mgombea Kufariki (CCM)
4.	Morogoro	Wilaya ya Ulanga	Ulanga Mashariki	Mgombea Kufariki (CCM)
5.	Tanga	Mji Handeni	Handeni Mjini	Mgombea Kufariki (CCM)
6.	Njombe	Wilaya ya Ludewa	Ludewa	Mgombea Kufariki (CCM)
7.	Arusha	Jiji la Arusha	Arusha Mjini	Mgombea Kufariki (ACT – Wazalendo)
8.	Mtwara	Mji Masasi	Masasi Mjini	Mgombea Kufariki (NLD)

Jedwali Na. 23: Orodha ya Kata ambazo Uchaguzi Uliahirishwa

Na.	Halmashauri	Jimbo	Kata	Sababu
1.	Wilaya ya Ngorongoro	Ngorongoro	Malambo	Kasoro mbalimbali
			Ngaresero	Kasoro mbalimbali
2.	Mji wa Korogwe	Korogwe Mjini	Majengo	Kasoro mbalimbali
3.	Wilaya ya Kilindi	Kilindi	Songwe	Kasoro mbalimbali
4.	Wilaya ya Kwimba	Kwimba	Bupamwa	Kasoro mbalimbali
5.	Wilaya ya Bariadi	Bariadi	Matongo	Kasoro mbalimbali
6.	Wilaya ya Urambo	Urambo	Kiloleni	Kasoro mbalimbali
7.	Majispaa Kigoma/Ujiji	Kigoma Mjini	Kagera	Kasoro mbalimbali
8.	Wilaya ya Nzega	Nzega Vijijini	Mizibaziba	Kasoro mbalimbali
		Nzega Vijijini	Tongi	Kasoro mbalimbali
9.	Wilaya ya Geita	Busanda	Ludutwa	Kasoro mbalimbali
10.	Wilaya ya Rorya	Rorya	Bukula	Kasoro mbalimbali
11.	Wilaya ya Chunya	Songwe	Mwambani	Kasoro mbalimbali
		Lupa	Itewe	Kasoro mbalimbali
		Lupa	Mkola	Kasoro mbalimbali
		Songwe	Mbuyuni	Kasoro mbalimbali
12.	Wilaya ya Mbarari	Mbarali	Rujewa	Kasoro mbalimbali
13.	Wilaya ya Sumbawanga	Kwela	Milepa	Kasoro mbalimbali
14.	Wilaya Mpanda	Mpanda	Magamba	Kasoro mbalimbali
15.	Wilaya ya Namtumbo	Namtumbo	Mkongo - Gulioni	Kasoro mbalimbali
			Lisimonji	Kasoro mbalimbali
16.	Wilaya ya Ludewa	Ludewa	Mkongobaki	Kasoro mbalimbali
17.	Wilaya ya Madaba	Madaba	Mahanje	Kasoro mbalimbali
18.	Manispaa ya Kinondoni	Kibamba	Saranga	Kasoro mbalimbali
19.	Jiji la Mbeya	Mbeya Mjini	Uyole	Mgombea Kufariki
20.	Wilaya ya Hai	Hai	Bomang'ombe	Mgombea Kufariki (CCM)
21.	Wilaya ya Shinyanga	Solwa	Bukene	Mgombea Kufariki (CCM)
22.	Wilaya ya Mvomero	Mvomero	Mvomero	Mgombea Kufariki (CCM)
23.	Manispaa ya Dodoma	Dodoma Mjini	Ipala	Mgombea Kufariki (CHADEMA)
24.	Wilaya ya	Iramba	Msingi	Mgombea Kufariki

Na.	Halmashauri	Jimbo	Kata	Sababu
	Mkalama	Mashariki		(CHADEMA)
25.	Wilaya ya Geita	Busanda	Nyamwilolelwa	Mgombea Kufariki (CCM)
26.	Wilaya ya Muleba	Muleba Kusini	Muleba	Mgombea Kufariki (CCM)
27.	Wilaya ya Ngara	Ngara	Kasulo	Mgombea Kufariki (ACT)

NB: *Kasoro mbalimbali inajumuisha upungufu wa Karatasi za Kupigia Kura, kukosewa kwa jina la mgombea katika Karatasi za Kupigia Kura, kuharibiwa kwa vifaa vya Kupigia Kura na kuchelewa kufika kwa Karatasi za Kupigia Kura.*

5.4 Ratiba ya Uteuzi na Uchaguzi kwa Majimbo ambayo Uchaguzi Uliahirishwa

Tume ilitangaza Ratiba ya Uteuzi wa wagombea wa nafasi za Ubunge na Uchaguzi katika majimbo ambayo Chaguzi zake ziliahirishwa. Ratiba ya Uteuzi wa wagombea na Uchaguzi ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 24.**

Jedwali Na. 24: Ratiba ya Uteuzi na Uchaguzi katika Majimbo Yaliyoahirishwa

Na.	Mkoa	Halmashauri	Jimbo	Tarehe ya Uteuzi	Tarehe ya Uchaguzi
1.	Mtwara	Wilaya ya Masasi	Lulindi	21 Agosti, 2015	15 Novemba, 2015
2.	Mjini Magharibi	Wilaya ya Magharibi 'B'	Kijitoupele	21 Agosti, 2015	20 Machi, 2015
3.	Tanga	Wilaya ya Lushoto	Lushoto	12 Oktoba, 2015	22 Novemba, 2015
4.	Morogoro	Wilaya ya Ulanga	Ulanga Mashariki	12 Oktoba, 2015	22 Novemba, 2015
5.	Tanga	Mji Handeni	Handeni Mjini	4 Novemba, 2015	13 Desemba, 2015
6.	Njombe	Wilaya ya Ludewa	Ludewa	4 Novemba, 2015	20 Desemba, 2015
7.	Arusha	Jiji la Arusha	Arusha Mjini	4 Novemba, 2015	13 Desemba, 2015
8.	Mtwara	Mji Masasi	Masasi Mjini	4 Novemba, 2015	20 Desemba, 2015

5.5 Kuhesabu Kura

Baada ya Upigaji Kura kukamilika na taratibu za kufunga Kituo kukamilika, Kituo cha Kupigia Kura kilibadilika na kuwa Kituo cha Kuhesabu Kura. Kura za Rais zilianza kuhesabiwa mwanzo, zikifuata Kura za Wabunge na mwisho Kura za Madiwani. Msimamizi wa Kituo alifuata utaratibu ufuatao:-

(i) Alikagua Masanduku ya Kura ili kuthibitisha kuwa lakiri hazijafunguliwa, kisha alifungua masanduku kwa kukata lakiri zilizopo pembeni tu;

(ii) Alimimina Kura zote juu ya meza na kuanza kuhesabu Kura moja baada ya nyingine kwa sauti iliyosikika na kila mtu. Kura ambazo zilizoonekana kwenye sanduku ambalo sio lake, zilihesabiwa katika Kura za sanduku linalohusika;

(iii) Aliandika katika Daftari la kuandikia (*Drafting Pad*) idadi ya Kura zote zilizopatikana katika kila Sanduku la Kura;

(iv) Alikunjua Kura moja baada ya nyingine kwa kuonesha upande wa juu wa picha za Wagombea na alitangaza kwa sauti iliyosikika na kila mtu aliyekuwepo ndani ya Kituo akitaja Mgombea aliyepigiwa Kura. Aidha, alionesha Karatasi ya Kura ambayo haikuwa na alama yoyote au iliyoharibika. Kura zilipangwa kwa mafungu tofauti kwa kila Mgombea na upande wa picha ukiwa juu;

(v) Alihesabu kwa sauti iliyosikika na kila mtu na kuandika idadi ya Kura kwa kila fungu. Idadi ya Kura alizopata kila Mgombea, Kura zilizokataliwa, Kura zenye mgogoro zililinganishwa na idadi ya Kura zilizopatikana katika Sanduku la Kura zilizopigwa katika Kituo;

(vi) Baada ya kumaliza Kuhesabu Kura, alizifunga na kuziweka kwenye bahasha tofauti, ambapo Kura zenye Mgogoro ziliwekwa katika Bahasha Na. 5A, 5B na 5C. Kura zilizokataliwa ziliwekwa katika Bahasha Na. 6A, 6B na 6C. Kura Halali ziliwekwa katika Bahasha Na. 7A, 7B na 7C;

(vii) Alijaza Matokeo ya Uchaguzi wa Rais katika Fomu Na. 21A, Wabunge katika Fomu Na. 21B na Madiwani katika Fomu Na. 21C ambazo zilisainiwa na Msimamizi wa Kituo cha Kupigia Kura na Wagombea/Mawakala wa Kuhesabu Kura waliokuwepo. Hata hivyo, Wagombea/Mawakala kutosaini fomu hizo hakubatilishi matokeo ya Uchaguzi;

(viii) Alibandika mahali pa wazi Fomu za Matokeo ya Urais, Wabunge na Madiwani na kisha aliwapatia Mawakala nakala za Taarifa za Matokeo ya Uchaguzi; na

(ix) Aliweka Bahasha za Kura Halali, Kura zenye Mgogoro na Kura Zilizokataliwa kwenye masanduku ya Kura za Uchaguzi unaohusika na kuyafunga. Bahasha ya Kituo cha Kupigia Kura na Fomu zote za Matokeo hazikuwekwa ndani ya sanduku.

Aidha, Mawakala wa Kuhesabu Kura walitakiwa na Msimamizi wa Kituo Kujaza Fomu Na. 16 katika kila hatua ya Kuhesabu Kura kuonesha kama waliridhika au wana malalamiko.

Masanduku ya Kura na Fomu za Matokeo ya Nafasi ya Kiti cha Rais na Ubunge yalisafirishwa na kukabidhiwa kwa Msimamizi wa Uchaguzi au Msimamizi Msaidizi wa Jimbo katika Kituo cha Kujumlishia Kura ngazi ya Halmashauri. Aidha, Masanduku na Fomu za Matokeo ya Nafasi ya Kiti cha Udiwani yalisafirishwa na kukabidhiwa kwa Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi wa Kata katika Kituo cha Kujumlishia Matokeo ngazi ya Kata. Utaratibu wa kusafirisha masanduku ya Kura ulihusisha Mawakala wa Vyama pamoja na Askari.

SURA YA SITA

KUJUMLISHA KURA NA KUTANGAZA MATOKEO YA UCHAGUZI

6.1 Kujumlisha Kura

Zoezi la Kujumlisha Kura lilianza katika Vituo vya Kujumlishia Kura mara baada ya kupokea Masanduku ya Kura na Fomu za Matokeo ya Uchaguzi kutoka katika Vituo vya Kuhesabia Kura. Aidha, wagombea na Vyama vya Siasa vilivyoshiriki Uchaguzi walipewa taarifa ya muda na mahali zoezi la Kujumlisha Kura litakapofanyika**.** Kura za Uchaguzi wa Madiwani zilijumlishiwa katika ngazi ya Kata na Kura za Urais na Ubunge zilijumlishiwa katika ngazi ya Jimbo.

6.1.1 Utaratibu wa Kujumlisha Kura

Zoezi la kujumlisha Kura za Uchaguzi wa Rais, Ubunge na Udiwani lilifanyika kwa mujibu wa Kifungu cha 80 cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, na Kifungu cha 81 cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura 292.

Mara baada ya Msimamizi wa Uchaguzi kupokea masanduku yote ya Kura na Fomu zote za Matokeo alitoa uamuzi wa mwisho kuhusu Kura zenye mgogoro. Kisha, zoezi la kujumlisha Kura lilifanyika ambapo Msimamizi wa Uchaguzi/Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi alitangaza kwa sauti Matokeo ya kila Kituo cha Kupigia Kura. Wakati wa Kujumlisha Matokeo ya Uchaguzi ngazi ya Jimbo, Msimamizi wa Uchaguzi/Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi alijumlisha Kura za Uchaguzi wa Rais kwanza na kisha Kura za Mbunge.

Mara baada ya kukamilisha Ujumlishaji wa Kura, Msimamizi wa Uchaguzi/Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi alithibitisha Matokeo ya Jimbo au Kata husika na kujaza Fomu Na. 24A kwa Matokeo ya Urais, Fomu Na. 24B kwa Matokeo ya Ubunge na Fomu Na. 24C kwa Matokeo ya Udiwani.

Matokeo ya Uchaguzi wa Rais yalitumwa kwa kutumia Mfumo wa Menejimenti ya Matokeo (RMS) kwenda Kituo cha Kujumlishia Kura za Uchaguzi wa Rais*.* Zoezi la Kujumlisha Kura za Uchaguzi wa Rais lilifanywa na Tume ya Taifa ya Uchaguzi katika Kituo cha Kujumlishia na Kutangaza Matokeo kilichokuwa Dar es Salaam katika Ukumbi wa Kimataifa wa Mikutano wa Julius Nyerere (*Julius Nyerere International Convention Center* – JNICC).

Kwa Matokeo ya Uchaguzi wa Ubunge na Udiwani Msimamizi wa Uchaguzi/Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi alitoa Taarifa ya Matokeo hadharani na kumtangaza Mshindi. Baada ya hapo, alimtaarifu Mgombea aliyeshinda na kumpatia Hati ya Kuchaguliwa. Nakala ya Fomu za Matokeo ya Uchaguzi wa Rais, Ubunge na Udiwani ilibandikwa katika ubao wa Matangazo nje ya Kituo cha Kujumlishia Kura na Nakala yake walipatiwa Mawakala au Wagombea waliokuwepo katika Kituo cha Kujumlishia Kura.

Katika hatua zote za Ujumlishaji Kura za Uchaguzi wa Rais, Ubunge na Udiwani Mawakala wa Kujumlisha Kura na Wagombea waliruhusiwa kushiriki.

6.1.2 Mfumo wa Menejimenti ya Matokeo (*Results Management System* – RMS)

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilitumia Mfumo wa Menejimenti ya Matokeo (RMS) katika kujumlisha na kutangaza Matokeo ya Urais na Ubunge katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Mfumo huu ulifanikisha upatikanaji wa Matokeo kwa urahisi, usahihi, uwazi na kwa wakati. Aidha, Tume iliandaa Mfumo kupitia programu ya *Microsoft Excel* ambao ulitumika kama Mfumo mbadala wa RMS.

6.2 Kutangaza Matokeo ya Uchaguzi.

Kwa mujibu wa Kifungu Na. 35F (7) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, Tume ya Taifa ya Uchaguzi ina jukumu la Kutangaza Matokeo ya nafasi ya Kiti cha Rais. Aidha, Kifungu cha 81(a) cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, Msimamizi wa Uchaguzi ana jukumu la Kutangaza Matokeo ya nafasi ya Ubunge. Vilevile, Wasimamizi wa Uchaguzi au Wasimamizi Wasaidizi wa Uchaguzi ngazi ya Kata ndiyo wenye jukumu la kutangaza Matokeo nafasi ya Udiwani kwa mujibu wa Kifungu cha 82(a) cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292.

Makamu Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi Mhe. Jaji Mkuu (Mst - Z) Hamid M. Hamid **(***wa pili kushoto) akitangaza Matokeo ya Awali ya Kiti cha Rais kwenye Kituo cha Kutangaza Matokeo cha JNICC, Dar Es Salaam*

6.2.1 Matokeo ya Uchaguzi wa Rais

Matokeo ya Uchaguzi wa Rais ya Awali (*Partial Results)* kutoka katika majimbo yalianza kupokelewa kuanzia tarehe 26 Oktoba, 2015 alfajiri. Matokeo hayo yalihakikiwa na kuanza kutangazwa na Tume kadri yalivyopokelewa. Tume ilitangaza rasmi matokeo ya Uchaguzi wa Rais Tarehe 29 Oktoba, 2015 saa 10:00 jioni, ikiwa ni saa **72** tangu Uchaguzi ulipomalizika saa 10:00 jioni ya tarehe 25 Oktoba, 2015. Tume ilitimiza ahadi yake ya kutangaza matokeo kama ilivyopanga.

Katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, idadi ya Wapiga Kura walioandikishwa walikuwa **23,161,440** waliopiga kura katika Uchaguzi wa Kiti cha Rais walikuwa **15,596,110** sawa na asilimia **67.34** ya walioandikishwa. Kura halali zilikuwa **15,193,862** sawa na asilimia **97.42** ya waliopiga Kura na Kura zilizokataliwa zilikuwa **402,248** sawa na asilimia **2.58** ya waliopiga Kura. Wapiga Kura ambao hawakujitokeza kupiga Kura walikuwa **7,565,330** sawa na asilimia **32.66** ya walioandikishwa.

Tume ilimtangaza **Dkt. John Pombe Joseph Magufuli** aliyekuwa Mgombea kwa tiketi ya Chama Cha Mapinduzi kuwa mshindi wa Kiti cha Rais kwa kupata Kura **8,882,935** ambazo ni sawa na asilimia **58.46** ya Kura zote halali zilizopigwa. Tarehe 30 Oktoba, 2015 Tume ilimkabidhi mshindi wa kiti cha Urais Hati ya Kuchaguliwa. Matokeo ya kura alizopata kila Mgombea wa Kiti cha Rais ni kama yanavyoonekana katika **Jedwali Na. 25** na **Chati Na. 5**

Mawakala wa Vyama vya Siasa na Tume wakihakiki Matokeo ya Kiti cha Rais wakishuhudiwa na Watazamaji wa Uchaguzi kwenye Kituo cha Kutangaza Matokeo cha JNICC, Dar es Salaam.

Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi, Mhe. Jaji (Mst.) Damian Z. Lubuva (Mbele katikati) akitangaza Matokeo ya Kiti cha Rais kwenye Kituo cha Kutangaza Matokeo cha JNICC, Dar Es Salaam.

Jedwali Na. 25: Matokeo ya kura alizopata kila Mgombea wa Kiti cha Rais

Na.	Chama cha Siasa	Jina la Mgombea	Idadi ya Kura	Asilimia
1.	ACT-Wazalendo	Anna Elisha Mghwira	98,763	0.65
2.	ADC	Chief Lutalosa Yemba	66,049	0.43
3.	CCM	Dkt. John Pombe Joseph Magufuli	8,882,935	58.46
4.	CHADEMA	Edward Ngoyai Lowassa	6,072,848	39.97
5.	CHAUMMA	Hashim Spunda Rungwe	49,256	0.32
6.	NRA	Kasambala Janken Malik	8,028	0.05
7.	TLP	Elifatio Macmillan Lyimo	8,198	0.05
8.	UPDP	Dovutwa Fahmi Nassoro	7,785	0.05
Jumla			**15,193,862**	**100**

Chati Na. 5: Matokeo ya Kiti cha Rais kwa kila Chama

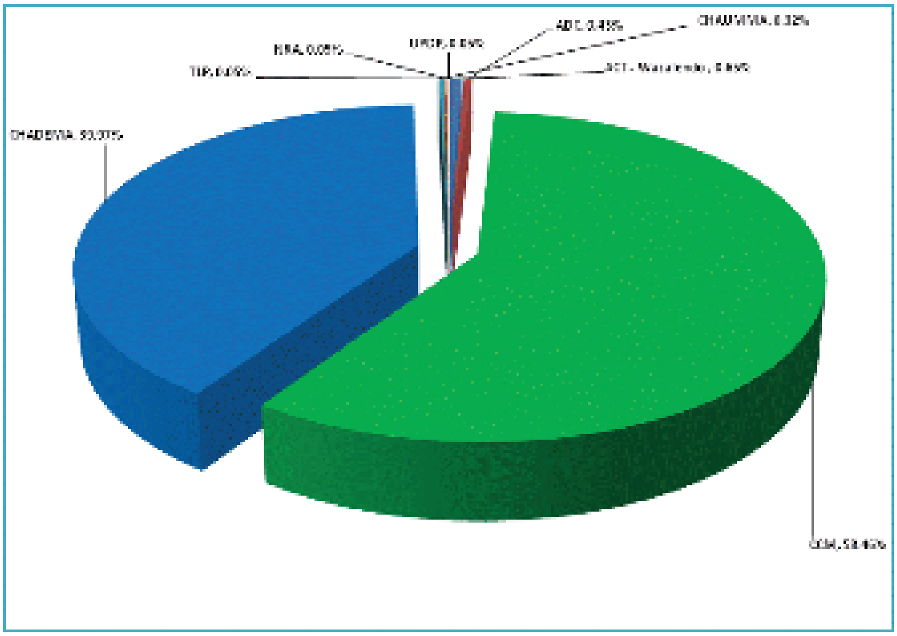

Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi, Mhe. Jaji (Mst.) Damian Z. Lubuva (kulia) akimkabidhi Cheti cha Ushindi Rais Mteule wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. John Pombe Joseph Magufuli katika hafla iliyofanyika kwenye Ukumbi wa Diamond Jubilee, Jijini Dar Es Salaam. Kushoto ni Makamu wa Rais Mteule Mhe. Samia Suluhu Hassan.

6.2.2 Matokeo ya Uchaguzi wa Ubunge

Wasimamizi wa Uchaguzi walianza kutangaza Matokeo ya Ubunge katika Majimbo mbalimbali mara baada ya hatua ya kujumlisha Kura kukamilika. Katika Uchaguzi wa Wabunge, CCM ilipata asilimia **73.86**, CHADEMA asilimia **13.26,** CUF asilimia **12.12** na Vyama vya ACT-Wazalendo na NCCR-Mageuzi vilipata asilimia **0.38** kila kimoja. Kati ya Wabunge **264** wa kuchaguliwa**,** wanawake ni **26** ambao ni sawa na asilimia **10** na wanaume ni **238** sawa na asilimia **90** kama inavyooneshwa katika **Jedwali Na. 26** na **Chati Na. 6.** Aidha, Orodha ya Wabunge walioshinda Uchaguzi wa mwaka 2015 ni kama inavyooneshwa kwenye **Kiambatisho Na. 5.**

Jedwali Na. 26: Matokeo ya Ubunge kwa kila Chama cha Siasa

Na.	Jina la Chama	Idadi ya Wabunge	Asilimia	Jinsi	
				Me	Ke
1.	ACT – Wazalendo	1	0.38	1	0
2.	CCM	195	73.86	177	18
3.	CHADEMA	35	13.26	29	6
4.	CUF	32	12.12	30	2
5.	NCCR-Mageuzi	1	0.38	1	0
Jumla		**264**		**238**	**26**

Chati Na. 6: Matokeo ya Ubunge kwa kila Chama

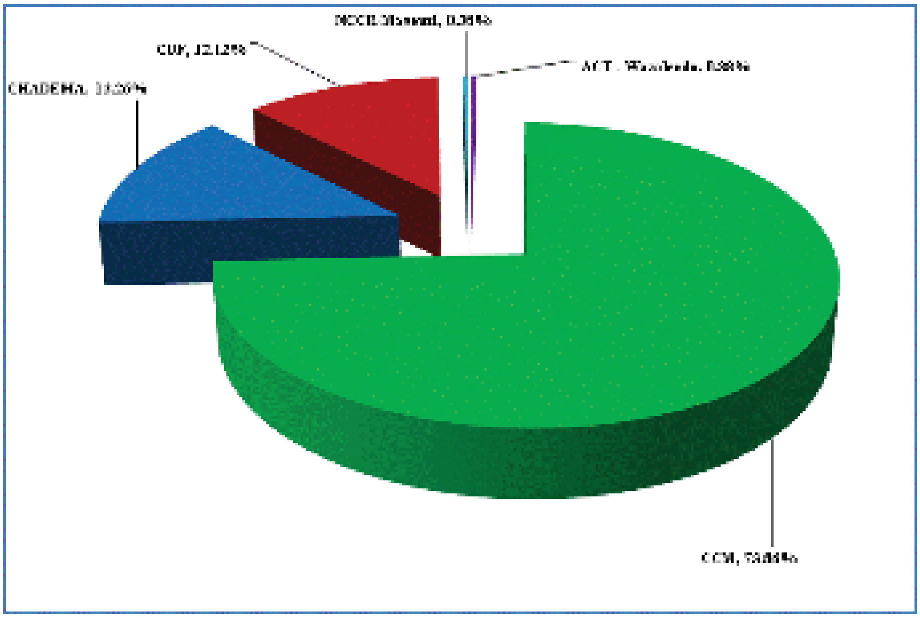

6.2.3 Matokeo ya Udiwani.

Matokeo ya Udiwani yalianza kutangazwa kwenye Kata husika mara baada ya zoezi la kujumlisha Kura kukamilika. CCM ilipata asilimia **72. 86**, CHADEMA asilimia **20.3**, CUF asilimia **5.37**, ACT-Wazalendo asilimia **0.81**, NCCR-Mageuzi asilimia **0.58,** NLD asilimia **0.03** na TLP ilipata asilimia **0.05.** Aidha, Idadi ya Madiwani Wanawake wa kuchaguliwa ni **204** ambayo ni sawa na asilimia **5.2** ya Madiwani Wote. Idadi ya viti vya Udiwani kwa kila chama ni kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 27** na **Chati Na. 7.**

Jedwali Na. 27: Matokeo ya Udiwani kwa kila Chama

Na.	Chama cha Siasa	Idadi ya walioshinda	Asilimia	Jinsi	
				Me	Ke
1.	ACT – Wazalendo	32	0.81	32	0
2.	CCM	2,875	72.86	2,700	175
3.	CHADEMA	801	20.30	779	22
4.	CUF	212	5.37	205	7
5.	NCCR-Mageuzi	23	0.58	23	0
6.	NLD	1	0.03	1	0
7.	TLP	2	0.05	2	0
	JUMLA	**3,946**	**100**	**3,742**	**204**

Chati Na. 7: Matokeo ya Madiwani kwa Chama

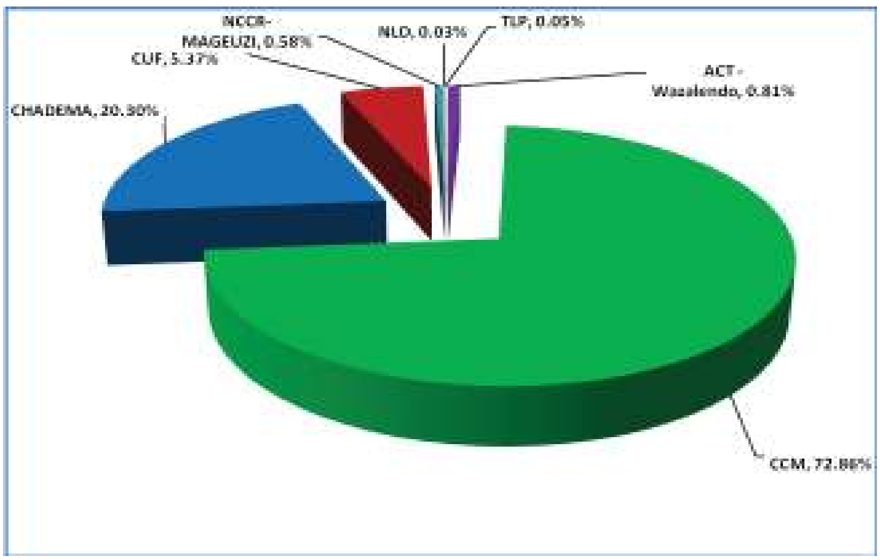

6.3 Uteuzi wa Wabunge na Madiwani Wanawake wa Viti Maalum

Ibara ya 66 (1) (b) na Ibara ya 78 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 na Kifungu cha 86A cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343, vinatambua uwepo wa Wabunge Wanawake wa Viti Maalum wasiopungua asilimia **30** ya Wabunge wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Hata hivyo, kutokana na uamuzi wa Serikali kuongeza Idadi ya Wabunge Wanawake wa Viti Maalum, idadi yao imeongezeka kutoka asilimia **30** hadi kufikia asilimia **40** ya Wabunge wote wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Uwepo wa Madiwani Wanawake wa Viti Maalum katika Baraza la Halmashauri wasiopungua theluthi moja (1/3) ya Wajumbe wote wa Halmashauri husika unaelezwa katika Kifungu cha 35 (1) (c) cha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya), Sura ya 287, Kifungu cha 19 (1) (c) cha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji), Sura 288, pamoja na Kifungu cha 86A cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura 292.

6.3.1 Uteuzi wa Wabunge Wanawake wa Viti Maalum

Kwa madhumuni ya kupata idadi ya Wabunge Wanawake wa Viti Maalum idadi ya Wabunge iliyotumika kukokotoa Idadi ya Wabunge wa Viti Maalum ni **281** waliopatikana kwa utaratibu ufuatao:

(i) Wabunge wa Majimbo **264;**

(ii) Wabunge **5** kutoka Baraza la Wawakilishi;

(iii) Wabunge **10** wa Kuteuliwa na Rais;

(iv) Mwanasheria Mkuu wa Serikali; na

(v) Spika, akiwa siyo Mbunge.

Kwa madhumuni ya kupata Wabunge Wanawake wa Viti Maalum ifuatayo ni Kanuni ya namna ya kupata idadi yao:-

Idadi ya Wabunge wote* x *Asilimia 40

Idadi = 281* x *40/100 = 112.4 ≈113

Hivyo, Jumla ya Wabunge Wanawake wa Viti Maalum ni **113.**

Kwa mujibu wa Ibara ya 78 (1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Vyama vya Siasa vilivyoshiriki katika Uchaguzi Mkuu kwa kufuata utaratibu uliowekwa, na kupata angalau asilimia **5** ya Kura zote halali za Wabunge vilipendekeza kwa Tume ya Taifa ya Uchaguzi majina ya Wanawake kwa kuzingatia uwiano wa Kura ambazo kila Chama kimepata katika Uchaguzi wa Wabunge.

Jinsi ya kupata asilimia **5** ya Kura zote za Ubunge ni kama inavyoonekana katika kanuni ifuatayo:-

Idadi ya Kura zote halali za Ubunge za Vyama vyote x 5/100 *= 5% ya Kura zote*

Hivyo asilimia **5** ni: **15,604,523 x 5/100**

=780,226

Hivyo, kila Chama kilichoshiriki Uchaguzi wa Ubunge na kupata angalau kura **780,226** ambayo ni sawa na asilimia **5** kilipata Viti Maalum vya Ubunge.

6.3.1.1 Mgawanyo wa Viti Maalum vya Ubunge kwa Chama

Baada ya ukokotoaji wa Matokeo ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, Vyama **3** vya CCM, CHADEMA na CUF tu ndivyo vilifanikiwa kufikisha asilimia **5** ya Kura za Wabunge. Kwa kuzingatia Kanuni iliyoainishwa hapo juu, mgawanyo wa Viti **113** ulikuwa kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 28 na Chati Na. 8.** Orodha ya Wabunge Wanawake wa Viti Maalum ni kama inavyooneshwa kwenye **Kiambatisho Na. 6.**

Jedwali Na. 28: Idadi ya Wabunge Wanawake wa Viti Maalum kwa Chama

Na.	Chama cha Siasa	Idadi ya Kura Halali	Idadi ya Viti	Asilimia
1.	CCM	8,495,488	66	58
2.	CHADEMA	4,720,881	37	33
3.	CUF	1,274,911	10	9
Jumla		**14,491,280**	**113**	**100**

Chati Na. 8: Wabunge Wanawake wa Viti Maalum kwa Chama

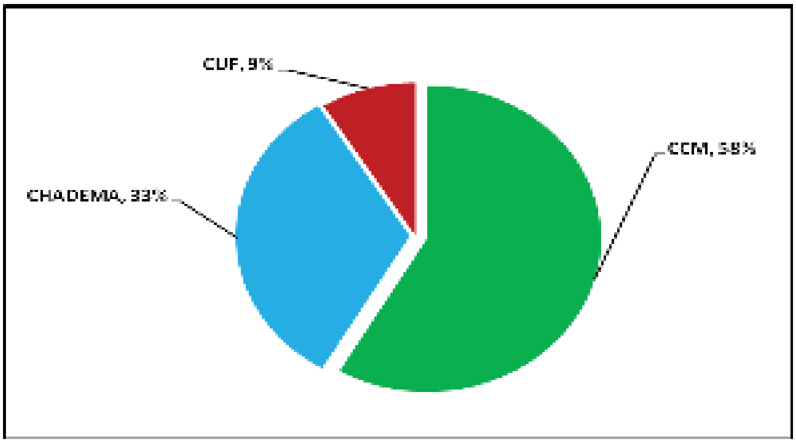

6.3.2 Uteuzi wa Madiwani Wanawake Viti Maalum

Tume ilifanya Uteuzi wa Madiwani wanawake Viti Maalum katika Halmashauri zote nchini kwa kuzingatia ushindi wa chama katika Halmashauri.

Kanuni ya kupata idadi ya Madiwani Wanawake Viti Maalum kwenye Halmashauri ni kama ifuatavyo:

(Idadi ya Kata katika Halmashauri + Mbunge au Wabunge)* x *1/3

Jumla ya Kata zote ni **3,946** na Majimbo (Wabunge) yote ni **264.**

= (3,946 + 264) x 1/3

=(4,210) x 1/3= 1,404

Hivyo, jumla ya Viti Maalum vya Madiwani kwa Nchi nzima ni **1,404**.

Aidha, Kanuni ya Mgawanyo wa Madiwani Wanawake Viti Maalum kwa kila Chama katika Halmashauri ni kama ifuatavyo:-

$$\frac{\textit{Idadi ya Kata ambazo Chama kimeshinda} \times \textit{Idadi ya Viti Maalum katika Halmashauri}}{\textit{Idadi ya Kata katika Halmashauri}}$$

6.3.2.1 Mgawanyo wa Madiwani Wanawake Viti Maalum kwa Vyama

Baada ya ukokotoaji, imeonekana kuwa Viti Maalum vya Madiwani Wanawake vipo **1,404** katika Halmashauri zote Tanzania Bara. Hivyo, mgawanyo kwa kila Halmashauri ulitegemea wingi wa Kata kwenye Halmashauri husika. Aidha, Vyama vya Siasa vilipata Viti hivyo Maalum kwenye Halmashauri kwa kutegemea ushindi wa Kata kwenye Halmashauri husika.

Katika mgawanyo huo CCM ilipata viti **1,029** sawa na asilimia **73.29,** CHADEMA ilipata viti **279** sawa na asilimia **19.87,** CUF ilipata viti **78** sawa na asilimia **5.56,** ACT - Wazalendo ilipata viti **10** sawa na asilimia **0.71** na NCCR - Mageuzi ilipata viti **8** sawa na asilimia **0.57.**

Mgawanyo wa Viti Maalum na asilimia ya Madiwani Wanawake wa Viti Maalum kwa kila Chama ni kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 29** na **Chati Na. 9**

Jedwali Na. 29: Mgawanyo wa Madiwani Wanawake Viti Maalum kwaChama

Na.	Chama cha Siasa	Idadi ya Viti	Asilimia
1.	ACT- Wazalendo	10	0.71
2.	CCM	1,029	73.29
3.	CHADEMA	279	19.87
4.	CUF	78	5.56
5.	NCCR-Mageuzi	8	0.57
Jumla		**1,404**	**100**

Chati Na. 9: Madiwani Wanawake wa Viti Maalum kwa Chama

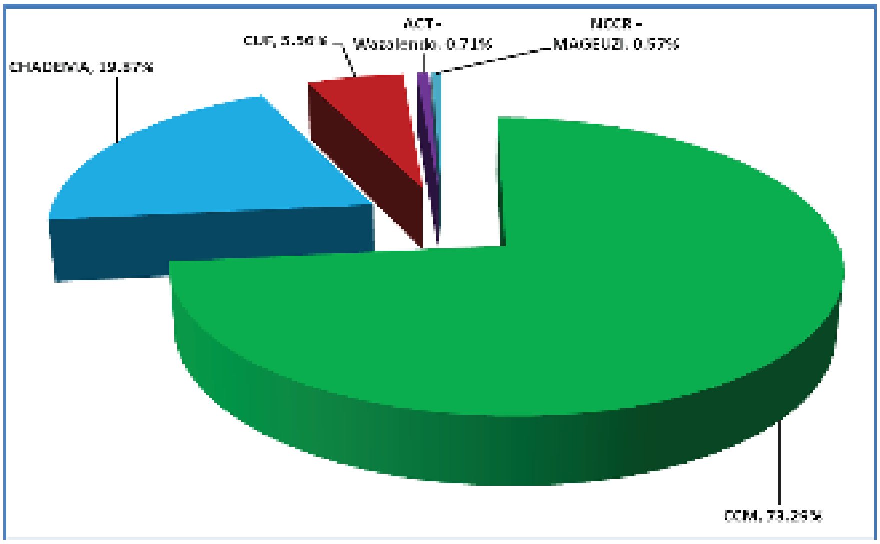

6.4 Kesi za Kupinga Matokeo ya Ubunge na Udiwani

Kifungu cha 108 cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343 na Kifungu cha 107 cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292 vinatoa haki na nafasi ya kupinga Matokeo ya Uchaguzi wa Ubunge na Udiwani.

Kwa mujibu wa Kifungu cha 111 cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343 na Kifungu cha 110 cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292, malalamiko ya Uchaguzi yanaweza kufunguliwa na mmojawapo wa hawa wafuatao:-

(i) Mtu ambaye alipiga Kura kwa mujibu wa Sheria au alikuwa ana haki ya Kupiga Kura katika Uchaguzi ambao unalalamikiwa;

(ii) Mtu ambaye anadai kuwa alikuwa na haki ya kuteuliwa kuwa mgombea au kuchaguliwa katika Uchaguzi huo;

(iii) Mtu ambaye anadai kuwa alikuwa mgombea katika Uchaguzi huo; na

(iv) Mwanasheria Mkuu wa Serikali.

Mara baada ya kutangazwa kwa Matokeo ya Ubunge na Udiwani katika Majimbo na Kata mbalimbali, jumla ya Kesi **52** za kupinga Matokeo ya Ubunge zilifunguliwa katika Kanda mbalimbali za Mahakama Kuu. Kwa upande wa Uchaguzi wa Udiwani, zimefunguliwa jumla ya Kesi **194** kupinga Matokeo ya Udiwani katika Kata mbalimbali.

Aidha, Kifungu cha 113 cha Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sura ya 343 na Kifungu cha 112 cha Sheria ya Uchaguzi ya Serikali za Mitaa, Sura ya 292, vinaeleza kuwa, iwapo itatokea Mahakama itakubaliana na madai ya malalamiko katika Kesi hizo na kuamua kutengua Matokeo ya Uchaguzi husika, Tume italazimika kuitisha, kusimamia na kuendesha upya Uchaguzi katika Jimbo au Kata husika.

SURA YA SABA

USHIRIKISHWAJI WA WADAU WA UCHAGUZI

7.1 Ushirikishwaji wa Wadau

Tume ya Taifa ya Uchaguzi katika kutekeleza majukumu yake wakati wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, iliwashirikisha wadau mbalimbali wa Uchaguzi katika kila hatua kadri ilivyoona inafaa. Lengo la ushirikishwaji ilikuwa ni kuongeza uwazi na uwajibikaji katika utekelezaji wa majukumu na kuwapa taarifa wadau hao juu ya hatua mbalimbali katika Uchaguzi na kupata maoni yao ili kuboresha mchakato wa Uchaguzi.

7.1.1 Wadau Walioshirikishwa

Wadau walioshirikishwa ni pamoja na Serikali, Vyama vya Siasa, Asasi za Kiraia, Vyombo vya Habari, Taasisi na Viongozi wa Dini, Makundi Maalum katika jamii, Taasisi za Ulinzi na Usalama, Washirika wa Maendeleo na Watazamaji wa Uchaguzi.

7.1.1.1 Serikali

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania iliiwezesha Tume kutekeleza majukumu yake iliyopewa kikatiba na kisheria kwa kuipatia rasilimali na nyenzo muhimu za kuendeshea mchakato wa Uchaguzi. Hivyo, Tume ilikutana na Taasisi za Serikali kwa awamu mbalimbali katika kutekeleza majukumu yake. Taasisi hizo ni pamoja na Ofisi ya Waziri Mkuu, Wizara ya Fedha, Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa, Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi, Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali.

Ushirikiano wa Tume na Taasisi hizi za Serikali umefanyika katika hatua za maandalizi ya uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Uchaguzi Mkuu. Ushirikishwaji huo ni pamoja na wawakilishi wa Taasisi hizo kujumuishwa katika Kamati za Ushauri kama vile Kamati ya Ugawaji wa vifaa na Lojisitiki, ambapo kamati hii ilihusisha mwakilishi kutoka Mamlaka ya Bandari (*Tanzania Ports Authority* – TPA), Mamlaka ya Mapato (*Tanzania Revenue Authority* - TRA), Jeshi la Polisi na Jeshi la Wananchi wa Tanzania. Kamati ya Watazamaji wa Uchaguzi na Mashirika ya Kimataifa ilijumuisha wawakilishi kutoka Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi, Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa na Ofisi ya Waziri Mkuu. Kamati ya Mahusiano ya Serikali na Vyama vya Siasa ilihusisha wawakilishi kutoka Ofisi ya Waziri Mkuu na Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa.

Aidha, Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali alishirikishwa katika uaandaji wa nyaraka mbalimbali za kisheria kuhusiana na Uchaguzi na katika uendeshaji wa kesi zilizohusiana na Uchaguzi Mkuu.

7.1.1.2 Vyama vya Siasa

Tume ilishirikisha Vyama vya Siasa katika hatua za Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Uchaguzi Mkuu. Ushirikishwaji huo ni pamoja na mikutano ya mara kwa mara kwa lengo la kuwapa uelewa zaidi juu ya Teknolojia na Mifumo mbalimbali iliyotumiwa na Tume mfano, Teknolojia ya BVR kwa ajili ya Uandikishaji Wapiga Kura, Mfumo wa Menejimenti wa Matokeo (RMS) na Mfumo wa Menejimenti ya Wagombea (CMS). Vyama vya Siasa pia, vilishirikishwa katika uandaaji wa Maadili ya Uchaguzi kwa kutoa maoni yaliyosaidia kuboresha Kanuni na Maadili hayo.

Wawakilishi wa Vyama vya Siasa walishirikishwa katika Kamati za Maadili ya Uchaguzi, Kamati ya Kuratibu Kampeni za Uchaguzi, Kamati ya Mahusiano ya Serikali na Vyama vya Siasa, Kamati ya Mamlaka na Taratibu za Uendeshaji Uchaguzi, Kamati ya Upatikanaji na Ugawaji wa Vifaa na Kamati ya Watazamaji wa Uchaguzi na Mashirika ya Kimataifa, Kamati ya Elimu ya Mpiga Kura na Uratibu wa Mashirika yasiyo ya Kiserikali, Kamati ya Habari na Mawasiliano. Katika vituo vya uandikishaji Wapiga Kura, Vituo vya Kupiga, Kuhesabu na Kujumlisha Kura, Mawakala wa Vyama na Wagombea walipewa nafasi ya kujiridhisha kila hatua iliyokuwa ikifanyika katika vituo hivyo na kutakiwa kujaza fomu maalum pale ambapo hawakuridhishwa na mwenendo katika vituo hivyo. Vilevile, kila baada ya kuhesabu na kujumlisha kura walipewa nakala ya matokeo.

7.1.1.3 Asasi za Kiraia

Tume wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Uchaguzi Mkuu ilishirikisha Asasi za Kiraia. Asasi hizo zilipewa kibali na Tume cha kutoa Elimu ya Mpiga Kura.

Jumla ya Asasi **447** zilipewa kibali cha kutoa Elimu ya Mpiga Kura katika maeneo mbalimbali nchini. Aidha, Tume ilifanya mikutano na Asasi hizo kwa nyakati tofauti kuwapa uelewa na taarifa za Mchakato wa Uchaguzi.

7.1.1.4 Vyombo vya Habari

Tume ilitumia Vyombo vya Habari vya Serikali na binafsi katika kutoa Elimu ya Mpiga Kura na kutoa taarifa mbalimbali kwa Wananchi wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Mpiga Kura na wakati wa Uchaguzi Mkuu. Aidha, Tume ilikutana na Wamiliki, Wahariri na Waandishi wa Vyombo mbalimbali vya Habari ili kuwashirikisha, kuwapa taarifa, kuwasisitiza na kuwahamasisha Wananchi kujitokeza kushiriki katika Mchakato wa Uchaguzi.

Katika hatua hiyo, wananchi walielimishwa kupitia vipindi na makala za vyombo mbalimbali vya habari kama TBC1 *vipindi vya Tuambie, Kura yangu na Jambo Tanzania,* Azam TV *vipindi vya Morning Trumpet na Funguka,* Channel Ten *kipindi cha Tufunge Safari*, Clouds Redio *kipindi cha Temino na Power Breakfast,* Micheweni FM *Kipindi cha Majadiliano ya Uchaguzi,* Zanzibar Broadcasting Corporation (ZBC) *Uchaguzi Mkuu,* East African TV *kipindi cha kikaangoni,* TBC Taifa *kipindi cha*

Tuambie na Jambo Tanzania, Voice of America *kipindi cha Straight Talk Africa,* BBC *kipindi cha Focus on Africa,* ITV *kipindi cha Mtiti wa Uchaguzi na* Star TV *kipindi cha Tuongee Asubuhi.* Aidha, makala mbalimbali kama vile *Wanawake na Uchaguzi* ambayo ililenga kuhamasisha ushiriki wa Wanawake katika masuala ya Uchaguzi ziliandaliwa na kutolewa katika magazeti. Vile vile, Waandishi wa Habari waliwekewa utaratibu wa kujisajili na kupewa kibali cha kuwaruhusu kuingia katika Vituo vya Kupigia, Kuhesabu Kura na Kutangaza Matokeo.

7.1.1.5 Taasisi na Viongozi wa Dini

Tume ilikutana na Taasisi na Viongozi wa Dini kwa nyakati tofauti kwa lengo la kuwashirikisha na kuwapa taarifa ya mwenendo wa mchakato wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Uchaguzi Mkuu. Kupitia mikutano hiyo, Tume iliwasihi Viongozi wa Dini na Taasisi hizo kuwaongoza waumini wao kushiriki Uchaguzi kwa amani na utulivu.

7.1.1.6 Makundi Maalum katika Jamii.

Tume ilikutana na Wawakilishi wa Makundi Maalum katika jamii yaliyojumuisha Watu wenye Ulemavu, Wanawake na Vijana kwa ajili ya mashauriano na kubadilishana mawazo ya jinsi makundi hayo yatakavyojiandikisha kwenye Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na watakavyoshiriki katika Uchaguzi.

Katika kuwezesha Makundi hayo kushiriki Uandikishaji na Uchaguzi Mkuu kikamilifu, Tume iliweka utaratibu wa kuwarahisishia ushiriki wao. Mfano watu wasioona walitengenezewa kifaa maalum chenye maandishi ya Nukta Nundu (*Tactile Ballot Folder*) ili kuwawezesha Kupiga Kura wenyewe. Pia, Kituturi kilitengenezwa kwa namna ambayo iliwawezesha Watu wenye Ulemavu wasioweza kusimama Kupiga Kura bila usumbufu. Aidha, Wajawazito, Wazee, Wanawake wenye Watoto Wachanga na Watu wenye Ulemavu walipewa kipaumbele katika Kupiga Kura.

7.1.1.7 Taasisi za Ulinzi na Usalama.

Ili kuhakikisha Uchaguzi unafanyika kwa Amani na Usalama, Tume iliandaa mkutano uliofanyika tarehe 7 Oktoba, 2015 ili kujadili na kuweka mkakati wa kufanikisha azma hiyo. Mkutano huo uliwahusisha Inspekta Jenerali wa Polisi (IGP), Makamanda wa Polisi wa Mikoa, Waratibu wa Uchaguzi wa Mikoa na Wasimamizi wote wa Uchaguzi. Katika mkutano huo, Tume na Taasisi za Ulinzi na Usalama ziliandaa na kuweka mikakati ya Ulinzi na Usalama wa Vituo vya Kupigia Kura, usindikizaji wa masanduku ya kura, Vituo vya Kujumlishia Kura na Utangazaji matokeo, na ulinzi wa vifaa hasa karatasi za kura.

7.1.1.8 Washirika wa Maendeleo.

Shirika la Mpango wa Maendeleo la Umoja wa Mataifa (UNDP) kupitia mradi wa DEP, ilishirikiana na Tume katika Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na mchakato wa Uchaguzi Mkuu. Ushiriki wake ulikuwa katika kugharamia fedha za

mafunzo ya kujenga uwezo kwa watendaji wa Uchaguzi na ununuzi wa baadhi ya vifaa vya Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na Uchaguzi Mkuu. Aidha, Mradi wa DEP ulisaidia kugharamia baadhi ya vifaa vilivyotumika katika Kituo cha Mawasiliano (*Call Centre*) kilichoanzishwa na Tume kwa ajili ya kutoa ufafanuzi kwa Wapiga Kura na Wananchi kwa ujumla. Vile vile, UNDP ilishiriki katika kuandaa Mifumo iliyotumiwa na Tume kama vile Mfumo wa Kusajili Watazamaji (*Observer Management System* - OMS) na Mfumo wa Menejimenti ya Matokeo (RMS).

UNDP kupitia mradi wake wa DEP iligharamia mikutano mbalimbali ya Tume na wadau. Pia, iligharamia Kituo cha kutangazia matokeo ya Rais na Kituo cha kusajili Watazam

7.1.1.9 Watazamaji wa Uchaguzi

Tume ilitoa mialiko kwa Watazamaji wa ndani na nje ya nchi kwa lengo la kutazama Uchaguzi Mkuu. Jumla ya Taasisi na Asasi **124** za ndani zilipewa kibali cha kuwa Watazamaji wa Uchaguzi. Aidha, Mashirika **34** ya Kimataifa na Balozi za Nchi mbalimbali zilipewa vibali vya kuwa Watazamaji wa Kimataifa wa Uchaguzi. Maelezo zaidi kuhusiana na Watazamaji wa Uchaguzi yanapatikana katika Sura ya Nane.

SURA YA NANE

WATAZAMAJI WA UCHAGUZI

8.1 Utazamaji wa Uchaguzi

Utazamaji wa Uchaguzi ni dhana inayohusu ushirikishwaji wa wadau mbalimbali katika Uchaguzi ili kutazama namna mchakato wa Uchaguzi unavyoendeshwa. Lengo kuu la kuwaruhusu Watazamaji lilikuwa ni kudhihirisha dhana ya Uchaguzi ulio **Huru**, **Wazi** na wa **Haki** kuwa imetekelezwa.

Sehemu ya V ya Kanuni za Uchaguzi wa Rais na Wabunge za mwaka, 2015 na Sehemu ya IV ya Kanuni za Uchaguzi wa Madiwani za mwaka, 2015 zinaweka msingi wa dhana nzima ya Watazamaji wa Uchaguzi kwa kuyazungumzia masuala yote muhimu yanayohusu Watazamaji wa Uchaguzi na namna Tume inavyotakiwa kusimamia na kuliendesha zoezi hilo.

8.1.1 Kamati ya Watazamaji na Mashirika ya Kimataifa

Tume iliunda Kamati ya Kuratibu Utazamaji wa Uchaguzi, wajumbe wa kamati hii waliteuliwa na Tume kutoka Taasisi mbalimbali za Serikali na Vyama vya Siasa. Mara baada ya Tume kuanza utoaji wa vibali na usajili, Kamati ya Kitaifa ya Watazamaji ilikuwa na jukumu la kukutana mara kwa mara, ili kujadili masuala mbalimbali yahusuyo Watazamaji, ikiwemo mwenendo wao na iwapo wanafanya shughuli za utazamaji kwa kuzingatia Sheria za Uchaguzi, Maelekezo kwa Watazamaji wa Ndani na wa Kimataifa na Sheria nyingine za nchi kwa ujumla.

8.1.2 Mialiko kwa Watazamaji wa Uchaguzi

Tume ilitoa mialiko kwa Taasisi na Mashirika ya ndani kupitia matangazo katika Vyombo vya Habari na taasisi za nje ya nchi kupitia Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa kwa ajili ya kutazama Uchaguzi Mkuu. Vile vile, Tume iliandika barua kwa Tume za Uchaguzi marafiki na Mashirika ya Kikanda ambayo yana uhusiano na Tume, ili washiriki katika kutazama Uchaguzi.

Mara baada ya kuwatangazia wadau hao, Tume ilipokea maombi ya kuwa Watazamaji kutoka kwa taasisi za ndani na nje ya nchi zipatazo **179.**

8.1.3 Usajili wa Watazamaji wa Uchaguzi

Tume iliandaa Kituo cha Kusajili Watazamaji ambacho kilikuwa katika Ukumbi wa Kimataifa wa Mikutano wa Julius Nyerere. Katika Kituo hicho, Taasisi na Mashirika yote yaliyotoka nje ya nchi pamoja na taasisi za ndani zilizopo Dar Es Salaam zilisajiliwa. Tume ilitumia Mfumo wa Kusajili Watazamaji wa Uchaguzi (*Observer Management System* – OMS) katika kusajili na kutoa vitambulisho vya Watazamaji wa Uchaguzi.

Tume ilisajili jumla ya taasisi za ndani **124** kuwa Watazamaji. Taasisi hizo zilikuwa na jumla ya Watazamaji **10,500**. Hata hivyo, katika kutekeleza zoezi hilo kwa ufanisi na wakati, Tume iliweka utaratibu wa kutoa vitambulisho na nyaraka mbalimbali kwa Taasisi zilizokuwa nje ya Dar Es Salaam kupitia Wasimamizi wa Uchaguzi katika Halmashauri husika. Kwa upande wa Taasisi za Kimataifa, zilisajiliwa Taasisi **34** ambazo zilikuwa na Watazamaji **700** ambao walifanyiwa Usajili na kupatiwa vitambulisho na Tume ya Taifa ya Uchaguzi Makao Makuu.

Aidha, Kituo kilisajili Mashirika na Vyombo vya Habari vilivyotaka kuripoti habari za Uchaguzi. Wanahabari **4,223** kutoka Vyombo vya Habari **83** walisajiliwa na kupatiwa Vitambulisho.

Watazamaji wa Uchaguzi kutoka Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) wakiwa katika moja ya Mikutano ya kupeana Taarifa kuhusu Uchaguzi Mkuu 2015.

8.1.4 Kuongeza Muda wa Utazamaji wa Uchaguzi

Kutokana na kuahirishwa kwa Uchaguzi wa Ubunge na Udiwani katika baadhi ya majimbo na kata, Tume ilipanga tarehe nyingine za Uchaguzi baada ya tarehe 25 Oktoba, 2015. Kwa kuwa muda wa awali wa vibali vya utazamaji ulikuwa umekwisha, Tume iliongeza muda wa utazamaji kwa Taasisi za Umoja wa Jumuiya ya Ulaya, Ubalozi wa Uingereza, Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu, East Africa Nguvu Kazi and Juakali Partners**,** Women -Widow Children and Fisheries Development Association na Tanganyika Centre For Development and Advocacy (TCDA) ambazo ziliomba kuongezewa muda wa utazamaji.

8.1.5 Mikutano ya Tume na Watazamaji wa Uchaguzi

Tume ilifanya mikutano na Watazamaji wa Uchaguzi kabla na wakati wa Uchaguzi ili kuwafahamisha juu ya maandalizi ya Uchaguzi Mkuu, Sheria za Uchaguzi na Kanuni zake, Maelekezo kwa Watazamaji, usalama wa nchi na hali ya hewa. Aidha, Tume iliwapatia Watazamaji Sheria za Uchaguzi na Kanuni zake, vitabu vya Maelekezo kwa Watazamaji, orodha na ramani za majimbo na orodha ya vituo vya kupigia kura.

8.2 Maoni na Ushauri wa Watazamaji wa Uchaguzi

Kwa mujibu wa Maelekezo kwa Watazamaji wa Uchaguzi, Kanuni ya 10(b), Watazamaji wa Uchaguzi wanatakiwa kuwasilisha taarifa za awali za utazamaji mara baada ya uchaguzi kukamilika. Taarifa kamili za utazamaji wa uchaguzi zinatakiwa ziwasilishwe ndani ya miezi mitatu baada ya kutangazwa kwa Matokeo. Hata hivyo, hadi Taarifa hii inaandikwa, ni Taasisi **13** tu kati ya **158** za Ndani na za Kimataifa zimewasilisha taarifa zao kwa Tume ya Taifa ya Uchaguzi.

Kwa ujumla Taarifa zilizowasilishwa zina maoni kwamba Uchaguzi ulikuwa ni **Huru, Wazi** na wa **Haki**. Pamoja na maoni hayo ya jumla, walikuwa na ushauri ufuatao kwa Tume:

(i) Umuhimu wa kufanya zoezi la Uboreshaji wa Daftari mara kwa mara kati ya Chaguzi moja na nyingine;

(ii) Kuifanyia kazi Sheria ya Uchaguzi ili kuruhusu Watanzania waishio nje ya nchi kupiga Kura;

(iii) Tume kuimarisha mipango na mfumo wake wa usambazaji wa vifaa ili kuhakikisha vifaa vinafika kwa wakati; na

(iv) Kuboresha miundombinu ya vituoni na rasilimali watu kwa Wasimamizi na Watendaji mbalimbali wa Vituo vya Kupigia Kura.

Tume inatoa shukrani za dhati kwa Taasisi zote za ndani na za Kimataifa zilizofanya kazi ya Utazamaji wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015. Aidha, Tume inatoa shukrani za kipekee kwa Taasisi za Watazamaji wa Uchaguzi ambazo mara baada ya kumalizika kwa zoezi la Uchaguzi Mkuu ziliwasilisha taarifa za Utazamaji. Tume pia, inatoa wito kwa Taasisi za Watazamaji kuwa zinawasilisha taarifa zao kwa wakati kwa sababu ni matakwa ya kisheria.

SURA YA TISA

TATHMINI BAADA YA UCHAGUZI MKUU

9.1 Tathmini ya Uchaguzi.

Tume ilifanya Tathmini Baada ya Uchaguzi Mkuu kuanzia tarehe 1 Februari, 2016 mpaka tarehe 26 Februari, 2016. Tathmini hii ni ya kwanza kufanyika tangu Tume ilipoanzishwa. Lengo la Tathmini lilikuwa kupata mrejesho wa namna Tume ilivyotekeleza zoezi zima la Uchaguzi Mkuu. Mrejesho wa tathmini hiyo, umeiwezesha Tume kujua mafanikio na changamoto zilizojitokeza wakati wa utekelezaji wa majukumu yake Kabla, Wakati na Baada ya Uchaguzi. Sura hii inatoa matokeo ya Awali ya Tathmini, taarifa rasmi ya Tathmini itatolewa na Tume.

9.2 Maeneo ya Tathmini

Tathmini ilifanyika katika Mikoa **22** kati ya Mikoa **30** ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Mikoa **20** ilikuwa ya Tanzania Bara na Mikoa **2** ya Tanzania Zanzibar. Halmashauri **60** kwa Tanzania Bara na Wilaya **4** kwa upande wa Tanzania Zanzibar zilihusika katika Tathmini hiyo. Aidha, katika kila Halmashauri/Wilaya zilihusishwa Kata/Shehia **3**. **Ramani Na. 4** inaonesha Halmashauri/Wilaya zilizofanyiwa Tathmini Baada ya Uchaguzi Mkuu wa 2015.

Ramani Na. 4: Halmashauri zilizofanyiwa Tathmini Baada ya Uchaguzi

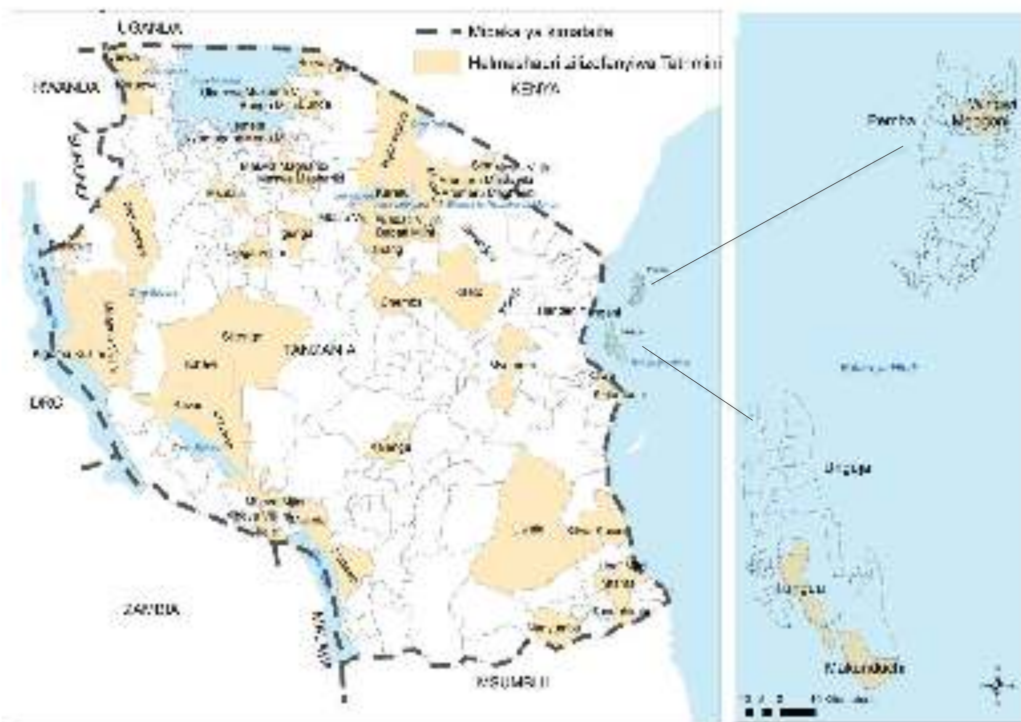

9.3 Njia Zilizotumika Kufanya Tathmini

Katika kufanya tathmini, njia 2 zilitumika ambazo ni mahojiano ya ana kwa ana kwa kutumia dodoso na majadiliano kwa makundi ya wazee na vijana kwa kutumia Fomu maalum iliyotumika kuchukua hoja, maoni na mapendekezo kutoka katika majadiliano hayo.

Jumla ya watu **1,915** walihojiwa kati yao **1,029** walikuwa watendaji wa Uchaguzi, **499** Wapiga Kura na **387** walikuwa Watumishi wa Umma**.** Kati ya watu waliohojiwa wanaume walikuwa **1,184** sawa na asilimia **62** na wanawake **731** sawa na asilimia **38.** Mahojiano yalifanyika kwa kutumia dodoso kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 30**. Aidha, mchanganuo wa waliohojiwa kwa kuzingatia umri unaonesha kuwa Vijana (miaka **18 – 35**) walikuwa **767** sawa na asilimia **40**, umri kati ya miaka **36 – 60** asilimia **57** na umri zaidi ya miaka **60** walikuwa **63** sawa na asilimia **3** kama inavyoonesha kwenye **Jedwali Na. 31**.

Jedwali Na. 30: Aina na Idadi ya Waliohojiwa kwa Jinsi

Na.	Waliohojiwa	Jinsi		Jumla
		Wanaume	Wanawake	
1.	Watendaji wa Uchaguzi	670	359	**1,029**
2.	Wapiga Kura	311	188	**499**
3.	Watumishi wa Umma	203	184	**387**
	Jumla	**1,184**	**731**	**1,915**

Jedwali Na. 31: Mgawanyo wa Waliohojiwa kwa Umri

Na.	Waliohojiwa	Umri			Jumla
		18-35	36-60	Zaidi 60	
1.	Watendaji wa Uchaguzi	451	575	3	**1,029**
2.	Wapiga Kura	166	273	60	**499**
3.	Watumishi wa Umma	150	237	0	**387**
	Jumla	**767**	**1,085**	**63**	**1,915**

Afisa wa Tume akifanya mahojiano ya ana kwa ana kwa kutumia dodoso na mmoja wa Wapiga Kura katika Kata ya Nyasura, Bunda Mjini.

Njia ya majadiliano kwa makundi maalum (*Focused Group Discussion - FGD*) ilitumika. Makundi hayo yalijumuisha watu wenye umri wa zaidi ya miaka 60 na wale wenye umri wa kati ya miaka 18 hadi 35. Majadiliano hayo yalilenga katika maeneo yafuatayo:-

(i) Zoezi la Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura;

(ii) Zoezi la Uwekaji wazi wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura;

(iii) Kampeni za Wagombea zilivyoendeshwa;

(iv) Zoezi la Uchaguzi Mkuu ulivyoendeshwa; na

(v) Uhesabuji, Ujumlishaji, na Utoaji wa Matokeo ya Rais, Wabunge na Madiwani.

Njia hii ya majadiliano kwa makundi hayo ilifanyika katika kila Kata iliyofanyiwa Tathmini. Aidha, kila kundi lilihusisha Wapiga Kura 10 wakiwemo Wanawake 5 na Wanaume 5.

Maafisa wa Tume wakifanya majadiliano na Vijana Kutathmini Uchaguzi Mkuu katika Kata ya Bwiru, Wilaya ya Ilemela Mkoani Mwanza.

9.4 Vigezo Vilivyotumika Kuchagua Maeneo ya Kufanyia Tathmini.

Katika utekelezaji wa zoezi la Tathmini kuhusu Uchaguzi Mkuu, Tume iliainisha maeneo ya kufanyia Tathmini kwa kuzingatia vigezo vifuatavyo:-

(i) Maeneo ambayo mwitikio wa Wapiga Kura ulikuwa kati ya asilimia 38 – 55, ikilinganishwa na idadi ya Wapiga Kura waliojiandikisha kwenye Daftari la Kudumu la Wapiga Kura;

(ii) Maeneo ambayo mwitikio wa Wapiga Kura ulikuwa kati ya asilimia 69 – 70, ikilinganishwa na idadi ya Wapiga Kura walioandikishwa kwenye Daftari la Kudumu la Wapiga Kura;

(iii) Maeneo ambayo mwitikio wa Wapiga Kura ulikuwa kati ya asilimia 78 – 83, ikilinganishwa na idadi ya Wapiga Kura walioandikishwa kwenye Daftari la Kudumu la Wapiga Kura;

(iv) Maeneo ambayo yaliyoonekana kuwa na ushindani mkubwa wa kisiasa;

(v) Maeneo yaliyoathiriwa na hali mbaya ya hewa wakati wa Uchaguzi; na

(vi) Ugumu wa baadhi ya maeneo kufikika kutokana na jiografia ya maeneo husika.

9.5 Matokeo ya Awali ya Tathmini

Kwa muhtasari matokeo ya awali ya tathmini yameonesha kuwa asilimia **76.4** ya waliohojiwa katika maeneo yaliyofanyiwa Tathmini wana uelewa mzuri kuhusu Elimu ya Mpiga Kura. Hata hivyo, Tathmini hiyo inaonesha kwamba, asilimia **23.6** ya waliohojiwa hawana uelewa mzuri kuhusu Elimu ya Mpiga Kura kama inavyooneshwa kwenye **Chati Na. 10.** Hali hii inaonesha kuwa, kuna haja ya kuweka mikakati madhubuti kwenye suala zima la Elimu ya Mpiga Kura.

Chati Na. 10: Uelewa kuhusu Elimu ya Mpiga Kura

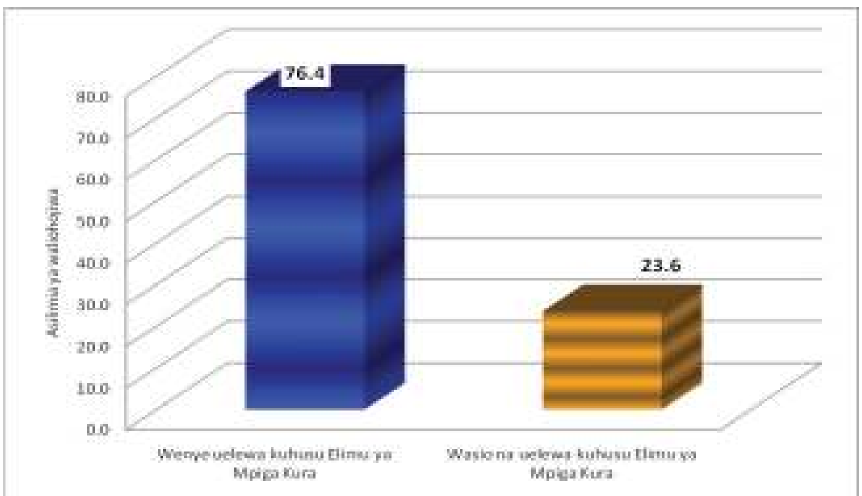

Tathmini pia, imebaini kuwa katika maeneo yaliyofanyiwa tathmini asilimia **7.0** ya waliohojiwa, walionesha kuwa Wapiga Kura hutumia zaidi ya dakika 60 katika kufika Kituo cha Kupigia Kura. Asilimia **17.5** ya Wahojiwa hutumia dakika 30 hadi 60 kufika Kituo cha kupigia Kura na asilimia **75.6** ya Wahojiwa ndiyo waliokuwa wakitumia chini ya dakika 30 kufika katika Kituo cha Kupigia Kura kama inavyoonesha kwenye **Chati Na. 11**.

Chati Na. 11: Wastani wa muda waliotumia Wapiga Kura kufika katika Kituo cha Kupigia Kura

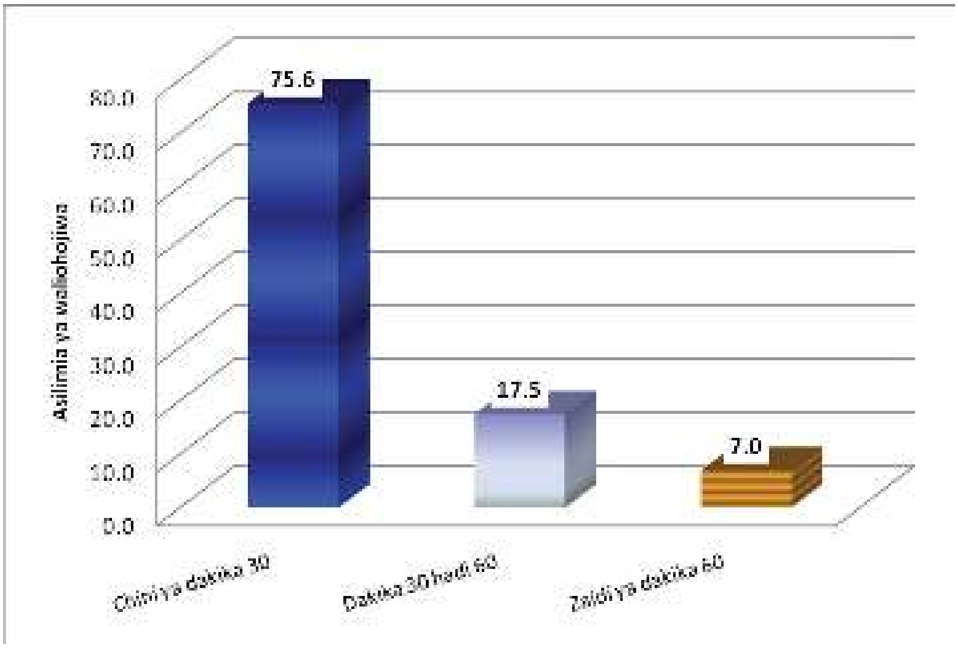

Katika maeneo yenye mazingira magumu hususan, maeneo ya wafugaji yalionesha kuwa na changamoto hiyo kutokana na mtawanyiko wa kaya moja hadi nyingine. Pia, ilibainika kuwa wafugaji huhama kutoka eneo moja hadi jingine hasa msimu wa kiangazi kwa ajili ya kutafuta malisho ya mifugo yao. Hii, husababisha wakati wa Uchaguzi kutoweza Kupiga Kura.

Katika majadiliano yaliyofanyika kwa makundi ya wazee na vijana, hoja mbalimbali zilitolewa. Baadhi ya hoja hizo zililenga maeneo yafuatayo:-

(i) Elimu ya Mpiga Kura iliwafikia Wapiga Kura wachache kwenye maeneo ya vijijini;

(ii) Baadhi ya Wapiga Kura kushindwa kupiga Kura kutokana na kuhamia maeneo mengine tofauti na walipojiandikishia; na

(iii) Katika baadhi ya maeneo Wapiga Kura kushindwa kufika katika vituo vya kupigia kura kutokana na kuharibika kwa miundombinu wakati wa mvua.

SURA YA KUMI

MAFANIKIO NA CHANGAMOTO

10.1 Mafanikio

Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilifanikiwa kuendesha Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, kwa Amani na Utulivu. Uchaguzi huo pia ulikuwa **Huru,** wa **Haki** na wa **Wazi**. Kwa ujumla, Taarifa za Watazamaji wa Uchaguzi zimethibitisha jambo hili. Aidha, mafanikio mengine ni;-

(i) Kuandikisha Wapiga Kura **23,161,440** kwa kipindi kifupi (miezi 6 tu) kuanzia tarehe 23 Februari hadi tarehe 4 Agosti, 2015 na kuwa na Daftari lililotumika katika Uchaguzi Mkuu uliofanyika tarehe 25 Oktoba, 2015;

(ii) Kusafirisha vifaa vya uboreshaji na vile vya Uchaguzi kwa ufanisi mkubwa;

(iii) Wapiga Kura waliojitokeza mwaka 2015 ni **15,596,110** sawa na asilimia **67.34** walijitokeza Kupiga Kura. Idadi hii ni kubwa ikilinganishwa na Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2010 ambapo waliojitokeza Kupiga Kura walikuwa **8,626,303** sawa na asilimia **42.84;**

(iv) Kutangaza Matokeo ya Kiti cha Rais ndani ya saa 72 kama Tume ilivyopanga;

(v) Kushirikiana na wadau wa uchaguzi hatua kwa hatua kupitia mikutano mbalimbali ili kuwajulisha mchakato ulivyokuwa unaendelea katika kuelekea Uchaguzi Mkuu na kupata maoni yao; na

(vi) Kwa mara ya kwanza Tume imefanikiwa kufanya zoezi la Tathmini Baada ya Uchaguzi *(Post Election Evaluation).*

10.2 Changamoto

Pamoja na mafanikio hayo, zilikuwepo changamoto kadhaa ambazo zimegawanyika katika maeneo makuu mawili:

(i) Wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, na

(ii) Wakati wa Uchaguzi Mkuu.

10.2.1 Changamoto Wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura

(i) Kuchelewa kwa fedha, kulisababisha Tume kushindwa kufanya Uboreshaji mara mbili baada ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2010 na kabla ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, kama Sheria inavyoelekeza. Badala yake Uboreshaji ulifanyika mara moja tu;

(ii) Baadhi ya watu kutoa taarifa za uongo ili kujiandikisha katika Daftari la Kudumu la Wapiga Kura;

(iii) Tatizo la miundombinu lilichangia kufanya Uboreshaji kuwa mgumu kama vile usafirishaji wa BVR *Kits* na vifaa vya uboreshaji kutoka eneo moja hadi jingine;

(iv) Tume kutokuwa na fedha za kutosha kwa ajili ya kutolea Elimu ya Mpiga Kura na mafunzo kwa Waandikishaji waliotumia BVR *Kits* wakati wa Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura;

(v) Matumizi ya teknolojia mpya ya BVR yalihitaji Watendaji wenye weledi zaidi kuliko walioweza kupatikana kwenye maeneo mengi;

(vi) Kufanyika kwa mabadiliko ya mipaka ya kiutawala baada ya zoezi la uandikishaji au ugawaji wa maeneo ya Uchaguzi kumalizika kuliathiri zoezi la uandaaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura, Uteuzi wa Wagombea na Upigaji Kura;

(vii) Uchache wa BVR *Kits.* Tume ilihitaji jumla ya BVR *Kits* 15,000 ili kufanikisha zoezi la uandikishaji mapema. Hata hivyo, Tume ilipatiwa fedha kwa ajili ya kununulia BVR *Kits* 8,000 tu. Tume ilipata BVR *Kits* hizi kwa awamu. Hivyo, Tume ililazimika kuanza zoezi la Uandikishaji kwa kutumia BVR *Kits* 250 tu; na

(viii) Baadhi ya Viongozi wa Vyama vya Siasa kutoa taarifa za kupotosha kuhusu zoezi la Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura.

10.2.2 Changamoto Wakati wa Uchaguzi Mkuu

Pamoja na kutekeleza majukumu yake kwa mujibu wa Katiba na Sheria, Tume ilikabiliana na changamoto zifuatazo:-

(i) Fedha kutopatikana kwa wakati ambapo kulisababisha baadhi ya majukumu na maandalizi mengine muhimu ya uchaguzi kuchelewa kutekelezwa;

(ii) Ukiukwaji wa Maadili na Sheria za Uchaguzi kwa baadhi ya Vyama vya Siasa, Wagombea na Watazamaji;

(iii) Kuharibiwa kwa vifaa vya uchaguzi katika baadhi ya maeneo kulisababisha Uchaguzi kuchelewa kuanza na kuahirishwa katika baadhi ya maeneo;

(iv) Tume kutokuwa na fedha kwa ajili ya kuwezesha Asasi za Kiraia zinazopewa kibali kwa ajili ya kutoa Elimu ya Mpiga Kura;

(v) Tume kutokuwa na ofisi na watendaji hadi ngazi ya halmashauri na pia kutokuwa na ofisi upande wa Tanzania Zanzibar;

(vi) Watumishi wa Halmashauri walioteuliwa na Tume kwa ajili ya kutekeleza majukumu ya uchaguzi kuhamishwa katikati ya Zoezi la Uchaguzi;

(vii) Kutokuwepo kwa Sheria ya Tume ambayo ingebainisha Muundo wa Tume na namna ya kutekeleza majukumu yake kikatiba kumeathiri utekelezaji wa majukumu hayo;

(viii) Baadhi ya wadau wa uchaguzi kutokuwa na imani na Tume kwa kuamini kuwa sio taasisi huru katika kutekeleza majukumu yake;

(ix) Baadhi ya Vyombo vya Habari kuripoti habari za uchaguzi kwa kupotosha kutokana na kuwa na mrengo wa Vyama vya Siasa;

(x) Kuwepo kwa Sheria zaidi ya moja zinazosimamia uchaguzi, kama Sheria ya Taifa ya Uchaguzi, Sheria ya Uchaguzi wa Serikali za Mitaa na Sheria ya Uchaguzi kwa Tanzania Zanzibar; na

(xi) Watazamaji wa Uchaguzi kutofuata Muongozo wa Watazamaji na kuingilia majukumu ya Tume.

SURA YA KUMI NA MOJA

HITIMISHO NA MAPENDEKEZO

11.1 Hitimisho

Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, ulikuwa ni wa kipekee kwani ndiyo Uchaguzi wa kwanza nchini Tanzania ambao ulihusisha Uandikishaji wa Wapiga Kura kwa njia ya Kielekitroniki na uliokuwa na ushindani mkubwa wa kisiasa. Tume iliweza kufanikisha zoezi la Uandikishaji kwa kuandikisha Wapiga Kura **23,161,440** kwa muda mfupi (miezi sita) kwa kutumia BVR *Kits* **8,000** tu.

Zoezi la Uchaguzi Mkuu liliendeshwa kwa hali ya amani na utulivu kuanzia kipindi cha Kampeni hadi Siku ya Kupiga Kura. Hali hii, iliwezesha wananchi kuhudhuria mikutano ya kampeni za uchaguzi na Wapiga Kura kushiriki Kupiga Kura.

Kwa ujumla uchaguzi huo ulikuwa Huru, Wazi na wa Haki. Hili limethibitishwa na wadau mbalimbali wa Uchaguzi, wakiwemo Watazamaji wa Uchaguzi wa ndani na nje ya nchi. Vile vile, Tathmini Baada ya Uchaguzi Mkuu iliyofanywa na Tume kwa wadau mbalimbali wa uchaguzi ilibainisha hilo.

Mafanikio katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015, kwa kiasi kikubwa yalitokana na utekelezaji mzuri wa Mpango Mkakati uliowekwa na Tume, ambao ulihusisha ushirikishwaji wa wadau mbalimbali wa uchaguzi kwa kuzingatia Sheria, Kanuni na Taratibu zilizowekwa.

Pamoja na Uchaguzi Mkuu kufanyika kwa mafanikio makubwa, baadhi ya changamoto zilijitokeza kwenye zoezi la Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura kama vile Ugawaji wa Mipaka ya Kiutawala uliofanywa muda mfupi kabla ya Uchaguzi Mkuu kufanyika.

Kwa kawaida, Wagombea wasioridhika na matokeo ya uchaguzi wanapewa fursa ya kufungua malalamiko ya uchaguzi Mahakama Kuu kwa Uchaguzi wa Ubunge na Mahakama za Mahakimu Wakazi kwa Uchaguzi wa Madiwani. Katika ngazi ya Ubunge jumla ya malalamiko **52** yalifunguliwa. Aidha, kwa upande wa Udiwani malalamiko **194** yalifunguliwa.

11.2 Mapendekezo

Ili kuboresha shughuli za uendeshaji uchaguzi, Tume inapendekeza yafuatayo;-

(i) Sheria ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi

Kutungwa kwa Sheria ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi ambayo itaiwezesha Tume kutekeleza majukumu yake ya kikatiba kwa ufanisi zaidi kama ambavyo imefanyika katika nchi nyingine.

(ii) Kurejesha Mfuko wa Uchaguzi

Ili kuhakikisha kuwa Tume inaendesha shughuli zake kikamilifu ni vema kurejesha mfuko wa Kudumu wa Uchaguzi ambao utatengewa fedha kutoka bajeti ya Serikali ya kila mwaka. Hii, itawezesha Tume kutekeleza shughuli kama Uboreshaji wa Daftari na ununuzi wa Vifaa kwa wakati.

(iii) Tume kuwa na Ofisi zake katika Ngazi ya Halmashauri

Ili Uboreshaji wa Daftari la Kudumu la Wapiga Kura uweze kufanikiwa na shughuli nyingine za uchaguzi kuendeshwa kwa ufanisi zaidi, inapendekezwa kuwa na ofisi zake katika ngazi ya halmashauri.

(iv) Ofisi za Tume Tanzania Zanzibar

Tume inapendekeza kuanzishwa kwa ofisi za kudumu kwa upande wa Tanzania Zanzibar ili kuendeleza shughuli zake.

(v) Jengo la Kudumu la Ofisi ya Tume

Tume kutokuwa na jengo la kudumu la ofisi inaathiri utendaji kwa kuwa watumishi wanalazimika kuwa na ofisi sehemu mbalimbali na hivyo kuathiri utendaji na kusababisha gharama za uendeshaji kuwa kubwa. Tume inahitaji kuwa na jengo la kudumu litakalokidhi mahitaji yake.

(vi) Kugharamia Elimu ya Mpiga Kura

Tume itengewe fedha za kutosha kwa ajili ya kutoa Elimu ya Mpiga Kura kila mwaka.

(vii) Ugawaji wa Mipaka ya Kiutawala

Tume inapendekeza ugawaji wa Halmashauri na Kata, ufanyike miezi sita ya Uchaguzi.

VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. 1: Orodha ya Vyama vya Siasa vyenye Usajili wa Kudumu

Na.	CHAMA CHA SIASA
1.	Alliance for Change and Transparency- Wazalendo (ACT-Wazalendo)
2.	African Democratic Alliance - Tanzania Democratic Alliance (ADA – TADEA)
3.	Alliance for Democratic Change (ADC)
4.	Alliance for Tanzanian Farmers Party (AFP)
5.	African Progress Party of Tanzania - Maendeleo (APPT – Maendeleo)
6.	Chama Cha Kijamii (CCK)
7.	Chama Cha Mapinduzi (CCM)
8.	Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA)
9.	Chama cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)
10.	Chama cha Haki na Ustawi Tanzania (CHAUSTA)
11.	Civic United Front (CUF)
12.	DEMOKRASIA MAKINI
13.	Democratic Party (DP)
14.	JAHAZI ASILIA
15.	National Convention for Construction and Reform – Mageuzi (NCCR-Mageuzi)
16.	National League for Democracy (NLD)
17.	National Reconstruction Alliance (NRA)
18.	Sauti ya Umma (SAU)
19.	Tanzania Labour Party (TLP)
20.	United Democratic Party (UDP)
21.	Union for Multiparty Democracy (UMD)
22.	United People’s Democratic Party (UPDP)

Kiambatisho Na. 2: Orodha ya Majimbo ya Uchaguzi

Na.	MKOA	HALMASHAURI	Na	JIMBO
1.	ARUSHA	MANISPAA YA ARUSHA	1.	ARUSHA MJINI
		WILAYA YA ARUSHA	2.	ARUMERU MAGHARIBI
		WILAYA YA KARATU	3.	KARATU
		WILAYA YA LONGIDO	4.	LONGIDO
		WILAYA YA MERU	5.	ARUMERU MASHARIKI
		WILAYA YA MONDULI	6.	MONDULI
		WILAYA YA NGORONGORO	7.	NGORONGORO
2.	DAR ES SALAAM	MANISPAA YA ILALA	8.	SEGEREA
		MANISPAA YA KINONDONI	9.	KAWE
		MANISPAA YA ILALA	10.	ILALA
		MANISPAA YA ILALA	11.	UKONGA
		MANISPAA YA KINONDONI	12.	KIBAMBA
		MANISPAA YA KINONDONI	13.	KINONDONI
		MANISPAA YA KINONDONI	14.	UBUNGO
		MANISPAA YA TEMEKE	15.	KIGAMBONI
		MANISPAA YA TEMEKE	16.	MBAGALA
		MANISPAA YA TEMEKE	17.	TEMEKE
3.	DODOMA	WILAYA YA KONDOA	18.	KONDOA
		MANISPAA YA DODOMA	19.	DODOMA MJINI
		MJI KONDOA	20.	KONDOA MJINI
		WILAYA YA BAHI	21.	BAHI
		WILAYA YA CHAMWINO	22.	CHILONWA
		WILAYA YA CHAMWINO	23.	MTERA
		WILAYA YA CHEMBA	24.	CHEMBA
		WILAYA YA KONGWA	25.	KONGWA
		WILAYA YA MPWAPWA	26.	KIBAKWE
		WILAYA YA MPWAPWA	27.	MPWAPWA
4.	GEITA	WILAYA YA GEITA	28.	BUSANDA
		MJI WA GEITA	29.	GEITA MJINI
		WILAYA YA NYANG'HWALE	30.	NYANG'HWALE
		WILAYA YA BUKOMBE	31.	BUKOMBE

Na.	MKOA	HALMASHAURI	Na	JIMBO
		WILAYA YA CHATO	32.	CHATO
		WILAYA YA GEITA	33.	GEITA
		WILAYA YA MBOGWE	34.	MBOGWE
5.	IRINGA	MANISPAA YA IRINGA	35.	IRINGA MJINI
		MJI WA MAFINGA	36.	MAFINGA MJINI
		WILAYA YA IRINGA	37.	ISIMANI
		WILAYA YA IRINGA	38.	KALENGA
		WILAYA YA KILOLO	39.	KILOLO
		WILAYA YA MUFINDI	40.	MUFINDI KASKAZINI
		WILAYA YA MUFINDI	41.	MUFINDI KUSINI
6.	KAGERA	WILAYA YA MULEBA	42.	MULEBA KUSINI
		MANISPAA YA BUKOBA	43.	BUKOBA MJINI
		WILAYA YA BIHARAMULO	44.	BIHARAMULO MAGHARIBI
		WILAYA YA BUKOBA	45.	BUKOBA VIJIJINI
		WILAYA YA KARAGWE	46.	KARAGWE
		WILAYA YA KYERWA	47.	KYERWA
		WILAYA YA MISSENYI	48.	NKENGE
		WILAYA YA MULEBA	49.	MULEBA KASKAZINI
		WILAYA YA NGARA	50.	NGARA
7.	KASKAZINI PEMBA	WILAYA YA MICHEWENI	51.	WINGWI
		WILAYA YA MICHEWENI	52.	KONDE
		WILAYA YA MICHEWENI	53.	MICHEWENI
		WILAYA YA MICHEWENI	54.	TUMBE
		WILAYA YA WETE	55.	GANDO
		WILAYA YA WETE	56.	KOJANI
		WILAYA YA WETE	57.	MGOGONI
		WILAYA YA WETE	58.	MTAMBWE
		WILAYA YA WETE	59.	WETE
8.	KASKAZINI UNGUJA	WILAYA YA KASKAZINI B	60.	MAHONDA
		WILAYA YA KASKAZINI A	61.	CHAANI
		WILAYA YA KASKAZINI A	62.	KIJINI
		WILAYA YA KASKAZINI A	63.	MKWAJUNI

Na.	MKOA	HALMASHAURI	Na	JIMBO
		WILAYA YA KASKAZINI A	64.	NUNGWI
		WILAYA YA KASKAZINI A	65.	TUMBATU
		WILAYA YA KASKAZINI B	66.	BUMBWINI
		WILAYA YA KASKAZINI B	67.	DONGE
		WILAYA YA KASKAZINI B	68.	KIWENGWA
9.	KATAVI	WILAYA YA MPIMBWE	69.	KAVUU
		MANISPAA YA MPANDA	70.	MPANDA MJINI
		WILAYA YA MLELE	71.	KATAVI
		WILAYA YA MPANDA	72.	MPANDA VIJIJINI
		WILAYA YA NSIMBO	73.	NSIMBO
10.	KIGOMA	WILAYA YA UVINZA	74.	KIGOMA KUSINI
		MANISPAA YA KIGOMA UJIJI	75.	KIGOMA MJINI
		MJI WA KASULU	76.	KASULU MJINI
		WILAYA YA BUHIGWE	77.	BUHIGWE
		WILAYA YA KAKONKO	78.	BUYUNGU
		WILAYA YA KASULU	79.	KASULU VIJIJINI
		WILAYA YA KIBONDO	80.	MUHAMBWE
		WILAYA YA KIGOMA	81.	KIGOMA KASKAZINI
11.	KILIMANJARO	WILAYA YA SAME	82.	SAME MASHARIKI
		MANISPAA YA MOSHI	83.	MOSHI MJINI
		WILAYA YA HAI	84.	HAI
		WILAYA YA MOSHI	85.	MOSHI VIJIJINI
		WILAYA YA MOSHI	86.	VUNJO
		WILAYA YA MWANGA	87.	MWANGA
		WILAYA YA ROMBO	88.	ROMBO
		WILAYA YA SAME	89.	SAME MAGHARIBI
		WILAYA YA SIHA	90.	SIHA
12.	KUSINI PEMBA	WILAYA YA CHAKECHAKE	91.	CHAKECHAKE
		WILAYA YA CHAKECHAKE	92.	CHONGA
		WILAYA YA CHAKECHAKE	93.	OLE
		WILAYA YA CHAKECHAKE	94.	WAWI
		WILAYA YA	95.	ZIWANI

Na.	MKOA	HALMASHAURI	Na	JIMBO
		CHAKECHAKE		
		WILAYA YA MKOANI	96.	CHAMBANI
		WILAYA YA MKOANI	97.	KIWANI
		WILAYA YA MKOANI	98.	MKOANI
		WILAYA YA MKOANI	99.	MTAMBILE
13.	KUSINI UNGUJA	WILAYA YA KATI	100	CHWAKA
		WILAYA YA KATI	101	TUNGUU
		WILAYA YA KATI	102	UZINI
		WILAYA YA KUSINI	103	MAKUNDUCHI
		WILAYA YA KUSINI	104	PAJE
14.	LINDI	MANISPAA YA LINDI	105	LINDI MJINI
		WILAYA YA KILWA	106	KILWA KASKAZINI
		WILAYA YA KILWA	107	KILWA KUSINI
		WILAYA YA LINDI	108	MCHINGA
		WILAYA YA LINDI	109	MTAMA
		WILAYA YA LIWALE	110	LIWALE
		WILAYA YA NACHINGWEA	111	NACHINGWEA
		WILAYA YA RUANGWA	112	RUANGWA
15.	MANYARA	MJI WA BABATI	113	BABATI MJINI
		WILAYA YA HANANG	114	HANANG
		MJI WA MBULU	115	MBULU MJINI
		WILAYA YA BABATI	116	BABATI VIJIJINI
		WILAYA YA KITETO	117	KITETO
		WILAYA YA MBULU	118	MBULU VIJIJINI
		WILAYA YA SIMANJIRO	119	SIMANJIRO
16.	MARA	MJI WA BUNDA	120	BUNDA MJINI
		MJI WA TARIME	121	TARIME MJINI
		MANISPAA YA MUSOMA	122	MUSOMA MJINI
		WILAYA YA BUNDA	123	BUNDA
		WILAYA YA BUNDA	124	MWIBARA
		WILAYA YA BUTIAMA	125	BUTIAMA
		WILAYA YA MUSOMA	126	MUSOMA VIJIJINI
		WILAYA YA RORYA	127	RORYA
		WILAYA YA SERENGETI	128	SERENGETI
		WILAYA YA TARIME	129	TARIME
17.	MBEYA	WILAYA YA ILEJE	130	ILEJE
		JIJI LA MBEYA	131	MBEYA MJINI
		MJI WA TUNDUMA	132	TUNDUMA

Na.	MKOA	HALMASHAURI	Na	JIMBO
		WILAYA YA BUSOKELO	133	BUSOKELO
		WILAYA YA CHUNYA	134	LUPA
		WILAYA YA CHUNYA	135	SONGWE
		WILAYA YA KYELA	136	KYELA
		WILAYA YA MBARALI	137	MBARALI
		WILAYA YA MBEYA	138	MBEYA VIJIJINI
		WILAYA YA MBOZI	139	MBOZI
		WILAYA YA MBOZI	140	VWAWA
		WILAYA YA MOMBA	141	MOMBA
		WILAYA YA RUNGWE	142	RUNGWE
		WILAYA YA MAGHARIBI A	143	BUBUBU
	MJINI MAGHARIBI	WILAYA YA MAGHARIBI A	144	WELEZO
		WILAYA YA MAGHARIBI A	145	MFENESINI
18.		WILAYA YA MAGHARIBI A	146	MWERA
		WILAYA YA MAGHARIBI B	147	DIMANI
		WILAYA YA MAGHARIBI B	148	FUONI
		WILAYA YA MAGHARIBI B	149	KIEMBE SAMAKI
		WILAYA YA MAGHARIBI B	150	MWANAKWEREKWE
		WILAYA YA MJINI	151	KIJITOUPELE
		WILAYA YA MJINI	152	AMANI
		WILAYA YA MJINI	153	CHUMBUNI
		WILAYA YA MJINI	154	JANG'OMBE
		WILAYA YA MJINI	155	KIKWAJUNI
		WILAYA YA MJINI	156	KWAHANI
		WILAYA YA MJINI	157	MAGOMENI
		WILAYA YA MJINI	158	MALINDI
		WILAYA YA MJINI	159	MPENDAE
		WILAYA YA MJINI	160	SHAURIMOYO
		WILAYA YA KILOMBERO	161	MLIMBA
		MANISPAA YA MOROGORO	162	MOROGORO MJINI
	MOROGORO	WILAYA YA GAIRO	163	GAIRO
19.		WILAYA YA KILOMBERO	164	KILOMBERO

Na.	MKOA	HALMASHAURI	Na	JIMBO
		WILAYA YA KILOSA	165	KILOSA
		WILAYA YA KILOSA	166	MIKUMI
		WILAYA YA MOROGORO	167	MOROGORO KUSINI
		WILAYA YA MOROGORO	168	MOROGORO KUSINI MASHARIKI
		WILAYA YA MVOMERO	169	MVOMERO
		WILAYA YA ULANGA	170	ULANGA
		WILAYA YA MALINYI	171	MALINYI
20.	MTWARA	WILAYA YA MTWARA	172	MTWARA VIJIJINI
		MANISPAA YA MTWARA MIKINDANI	173	MTWARA MJINI
		MJI WA MASASI	174	MASASI MJINI
		MJI WA NANYAMBA	175	NANYAMBA
		MJI WA NEWALA	176	NEWALA MJINI
		WILAYA YA MASASI	177	LULINDI
		WILAYA YA MASASI	178	NDANDA
		WILAYA YA NANYUMBU	179	NANYUMBU
		WILAYA YA NEWALA	180	NEWALA VIJIJINI
		WILAYA YA TANDAHIMBA	181	TANDAHIMBA
21.	MWANZA	MANISPAA YA ILEMELA	182	ILEMELA
		JIJI LA MWANZA	183	NYAMAGANA
		WILAYA YA BUCHOSA	184	BUCHOSA
		WILAYA YA KWIMBA	185	KWIMBA
		WILAYA YA KWIMBA	186	SUMVE
		WILAYA YA MAGU	187	MAGU
		WILAYA YA MISUNGWI	188	MISUNGWI
		WILAYA YA SENGEREMA	189	SENGEREMA
		WILAYA YA UKEREWE	190	UKEREWE
22.	NJOMBE	MJI WA MAKAMBAKO	191	MAKAMBAKO
		MJI WA NJOMBE	192	NJOMBE MJINI
		WILAYA YA LUDEWA	193	LUDEWA
		WILAYA YA MAKETE	194	MAKETE
		WILAYA YA NJOMBE	195	LUPEMBE
		WILAYA YA	196	WANGING'OMBE

Na.	MKOA	HALMASHAURI	Na	JIMBO
		WANGING'OMBE		
23.	PWANI	MJI WA KIBAHA	197	KIBAHA MJINI
		WILAYA YA BAGAMOYO	198	BAGAMOYO
		WILAYA YA CHALINZE	199	CHALINZE
		WILAYA YA KIBAHA	200	KIBAHA VIJIJINI
		WILAYA YA KISARAWE	201	KISARAWE
		WILAYA YA MAFIA	202	MAFIA
		WILAYA YA MKURANGA	203	MKURANGA
		WILAYA YA RUFIJI	204	KIBITI
		WILAYA YA RUFIJI	205	RUFIJI
24.	RUKWA	MANISPAA YA SUMBAWANGA	206	SUMBAWANGA MJINI
		WILAYA YA KALAMBO	207	KALAMBO
		WILAYA YA NKASI	208	NKASI KASKAZINI
		WILAYA YA NKASI	209	NKASI KUSINI
		WILAYA YA SUMBAWANGA	210	KWELA
25.	RUVUMA	WILAYA YA NYASA	211	NYASA
		WILAYA YA SONGEA	212	PERAMIHO
		MANISPAA YA SONGEA	213	SONGEA MJINI
		MJI WA MBINGA	214	MBINGA MJINI
		WILAYA YA MADABA	215	MADABA
		WILAYA YA MBINGA	216	MBINGA VIJIJINI
		WILAYA YA NAMTUMBO	217	NAMTUMBO
		WILAYA YA TUNDURU	218	TUNDURU KASKAZINI
		WILAYA YA TUNDURU	219	TUNDURU KUSINI
26.	SHINYANGA	MANISPAA YA SHINYANGA	220	SHINYANGA MJINI
		MJI WA KAHAMA	221	KAHAMA MJINI
		WILAYA YA KISHAPU	222	KISHAPU
		WILAYA YA MSALALA	223	MSALALA
		WILAYA YA SHINYANGA	224	SOLWA
		WILAYA YA USHETU	225	USHETU
27.	SIMIYU	WILAYA YA BARIADI	226	BARIADI
		MJI WA BARIADI		
		WILAYA YA BUSEGA	227	BUSEGA
		WILAYA YA ITILIMA	228	ITILIMA
		WILAYA YA MASWA	229	MASWA

Na.	MKOA	HALMASHAURI	Na	JIMBO
				MAGHARIBI
		WILAYA YA MASWA	230	MASWA MASHARIKI
		WILAYA YA MEATU	231	KISESA
		WILAYA YA MEATU	232	MEATU
		MANISPAA YA SINGIDA	233	SINGIDA MJINI
		WILAYA YA IKUNGI	234	SINGIDA MAGHARIBI
28.	SINGIDA	WILAYA YA IKUNGI	235	SINGIDA MASHARIKI
		WILAYA YA IRAMBA	236	IRAMBA MAGHARIBI
		WILAYA YA MANYONI	237	MANYONI MAGHARIBI
		WILAYA YA MANYONI	238	MANYONI MASHARIKI
		WILAYA YA MKALAMA	239	IRAMBA MASHARIKI
		WILAYA YA SINGIDA	240	SINGIDA KASKAZINI
29.	TABORA	WILAYA YA KALIUA	241	KALIUA
		WILAYA YA URAMBO	242	URAMBO MASHARIKI
		MANISPAA YA TABORA	243	TABORA MJINI
		MJI WA NZEGA	244	NZEGA MJINI
		WILAYA YA IGUNGA	245	IGUNGA
		WILAYA YA IGUNGA	246	MANONGA
		WILAYA YA KALIUA	247	ULYANKURU
		WILAYA YA NZEGA	248	BUKENE
		WILAYA YA NZEGA	249	NZEGA VIJIJINI
		WILAYA YA SIKONGE	250	SIKONGE
		WILAYA YA UYUI	251	IGALULA
		WILAYA YA UYUI	252	TABORA KASKAZINI
30.	TANGA	MJI WA KOROGWE	253	KOROGWE MJINI
		WILAYA YA HANDENI	254	HANDENI VIJIJINI
		JIJI LA TANGA	255	TANGA MJINI
		MJI WA HANDENI	256	HANDENI MJINI
		WILAYA YA BUMBULI	257	BUMBULI
		WILAYA YA KILINDI	258	KILINDI
		WILAYA YA KOROGWE	259	KOROGWE VIJIJINI
		WILAYA YA LUSHOTO	260	LUSHOTO

Na.	MKOA	HALMASHAURI	Na	JIMBO
		WILAYA YA LUSHOTO	261	MLALO
		WILAYA YA MKINGA	262	MKINGA
		WILAYA YA MUHEZA	263	MUHEZA
		WILAYA YA PANGANI	264	PANGANI

Kiambatisho Na. 3: Orodha ya Madiwani Waliopita bila Kupingwa

NA.	MKOA	WILAYA	JIMBO	KATA	JINA LA MGOMBEA	MAJINA MENGINE YA MGOMBEA	JINSIA	CHAMA
1.	ARUSHA	WILAYA YA LONGIDO	Longido	1. Gelai Lumbwa	SIMON	Oitesoi Laizar	Me	CCM
				2. Ilorienito	SANO	Oltus Mollel	Me	CCM
				3. Noondoto	MIKE	Penet Olemokoro	Me	CCM
		WILAYA YA NGORONGORO	Ngorongoro	4. Arash	SILOMA	Mathew Eliakimu	Me	CCM
				5. Maaloni	RAGO	Mbeika Damian	Me	CCM
				6. Naiyobi	NGEEYAN	Lemahon Oloibormunyei	Me	CCM
				7. Olbalbal	EMANUEL	Gabriel Tonge	Me	CCM
				8. Oloipiri	WILLIAM	Alais Iseroikinegi	Me	CCM
2.	DAR ES SALAAM	MANISPAA YA ILALA	Ilala	9. Kivukoni	HENRY	Sato Massaba	Me	CCM
3.	DODOMA	MANISPAA YA DODOMA	Dodoma Mjini	10. Ipala	MAGAWA	George Steven	Me	CCM
				11. Viwandani	MWANYEMBA	Jaffar Mdegela	Me	CCM
				12. Zuzu	AWADH	Abdallah Al-Guhum	Me	CCM
		WILAYA YA BAHI	Bahi	13. Lamaiti	DONALD	Simango Mejitii	Me	CCM
				14. Mwitikira	DANFORD	Yared Chisomi	Me	CCM
		WILAYA YA KONGWA	Kongwa	15. Chiwe	WALESHA	Asheri John	Me	CCM
		WILAYA YA MPWAPWA	Kibakwe	16. Lufu	GILBERT	Julius Msigala	Me	CCM
				17. Lumuma	CHELLIGAH	Amon Jocktan	Me	CCM
				18. Massa	NGHWENZI	Donati Sasine	Me	CCM
4.	GEITA	MJI WA GEITA	Geita Mjini	19. Nyanguku	NGOLE	Elias Charles	Me	CCM
5.	IRINGA	WILAYA YA IRINGA	Ismani	20. Mahuninga	KISOGOLE	Kastory Benitho	Me	CCM
		WILAYA YA MUFINDI	Mufindi Kusini	21. Maduma	GABRIEL	Marcus Mlyuka	Me	CCM
6.	KAGERA	WILAYA YA BUKOBA	Bukoba Vijijini	22. Rukoma	NGEZE	Murshid Hassan	Me	CCM
		WILAYA YA KYERWA	Kyerwa	23. Kimuli	BYAFURU	Beneth	Me	CCM
				24. Rutunguru	FULGENCE	Muzora Fredrick	Me	CCM
7.	KILIMANJARO	WILAYA YA MOSHI	Moshi Vijijini	25. Okaoni	MORRIS	Morris Makoi	Me	CCM
		WILAYA YA MWANGA	Mwanga	26. Kivisini	MWALIMU	Ziadi Mziray	Me	CCM
		WILAYA YA SAME	Same Magharibi	27. Suji	NISAGURWE	Zablon Rabieth	Me	CCM
8.		WILAYA YA SIMANJIRO	Simanjiro	28. Endonyoengijape	LUCAS	Alaomo Moringe	Me	CCM

NA.	MKOA	WILAYA	JIMBO	KATA	JINA LA MGOMBEA	MAJINA MENGINE YA MGOMBEA	JINSIA	CHAMA
	MANYARA			29. Komolo	MICHAEL	Haiyo Siria	Me	CCM
				30. Langai	JACKSON	Lesikar Sipitieck	Me	CCM
				31. Naisinyai	KILEMPU	Kinoka Laizer	Me	CCM
				32. Terrat	JACKSON	Materi Supeet	Me	CCM
9.	MBEYA	WILAYA YA CHUNYA	Songwe	33. Gua	NDOLOMI	Isaya Albano	Me	CCM
10.	MOROGORO	MANISPAA YA MOROGORO	Morogoro Mjini	34. Mzinga	MILIKIEL	Mansuet Mahiku	Me	CCM
		WILAYA YA GAIRO	Gairo	35. Madege	PHARLESI	George Ndoo	Me	CCM
				36. Mkalama	SAIMONI	Mfundo Mkamang'ono	Me	CCM
		WILAYA YA KILOSA	Kilosa	37. Mabula	MESHACK	Danni Challo	Me	CCM
		WILAYA YA MOROGORO	Morogoro Kusini	38. Bungu	AVELINE	Bwakila Lucas	Me	CCM
		WILAYA YA MVOMERO	Mvomero	39. Bunduki	PROSPER	Thomas Mkunule	Me	CCM
				40. Diongoya	JONAS	Van Zeeland	Me	CCM
11.	MTWARA	WILAYA YA MASASI	Lulindi	41. Chikolopola	MAHELELA	Edward Eliabi	Me	CCM
				42. Lupaso	DOUGLAS	Dustan Mkapa	Me	CCM
		WILAYA YA NEWALA	Newala Vijijini	43. Mchemo	MUNGA	Swalehe Mohamed	Me	CCM
12.	NJOMBE	MJI WA NJOMBE	Njombe Mjini	44. Ihanga	ALFREDI	John Msigwa	Me	CCM
		WILAYA YA LUDEWA	Ludewa	45. Mawengi	ZEMBWELA	Silvesta Willa	Me	CCM
				46. Mundindi	WISE	Charles Mgina	Me	CCM
13.	PWANI	WILAYA YA CHALINZE	Chalinze	47. Msoga	MWINYIKONDO	Hassani Rajabu	Me	CCM
		WILAYA YA KISARAWE	Kisarawe	48. Mzenga	MOHAMMEDI	Boniface Rubondo	Me	CCM
14.	RUKWA	WILAYA YA SUMBAWANGA	Kwela	49. Msanda Muungano	CHARLES	Philimon Kanuni	Me	CCM
15.	RUVUMA	MJI WA MBINGA	Mbinga Mjini	50. Kihungu	DASTAN	Aidan Ndunguru	Me	CCM
				51. Kitanda	ZENO	Einhard Mbunda	Me	CCM
		WILAYA YA MBINGA	Mbinga Vijijini	52. Kipololo	ANGELUS	Borgias Nchimbi	Me	CCM
				53. Muungano	MILINGA	Christopher Andrew	Me	CCM
				54. Ukata	EVELIN	Alanlis Mwitumba	Me	CCM
		WILAYA YA NAMTUMBO	Namtumbo	55. Mkongo	DANIEL	Magnus Nyambo	Me	CCM
		WILAYA YA NYASA	Nyasa	56. Lumeme	KIKASI	Walarick Rainald	Me	CCM
		WILAYA YA SONGEA	Peramiho	57. Mbinga Mharule	NASIRI	Mselemu Nyoni	Me	CCM

NA.	MKOA	WILAYA	JIMBO	KATA	JINA LA MGOMBEA	MAJINA MENGINE YA MGOMBEA	JINSIA	CHAMA
16.	SIMIYU	WILAYA YA BUSEGA	Busega	58. Kalemela	MOJO	Ng'habi Mwami	Me	CCM
17.	SINGIDA	WILAYA YA IRAMBA	Iramba Magharibi	59. Ndulungu	MYONGA	Iddy Ramadhani	Me	CCM
18.	TABORA	UYUI	Igalula	60. Mmale	ERNEST	Staford Kagwiza	Me	CCM
		UYUI	Tabora Kaskazini	61. Upuge	MUSSA	Mohamedi Safari	Me	CCM
19.	TANGA	MJI WA HANDENI	Handeni Mjini	62. Konje	KIGODA	Manyendi Jabir	Me	CCM
		BUMBULI	Bumbuli	63. Kwemkomole	HOZZA	Mandia Abdallah	Me	CCM
		WILAYA YA HANDENI	Handeni Vijijini	64. Kwedizinga	SAIDI	Salimu Mhandeni	Me	CCM
		WILAYA YA KILINDI	Kilindi	65. Mabalanga	JONATHAN	Adam Mgaza	Me	CCM
		KOROGWE	Korogwe Vijijini	66. Magoma	AWESSO	Omari Mandondo	Me	CCM
				67. Mkalamo	ABDALA	Omari Chanila	Me	CCM
		WILAYA YA LUSHOTO	Mlalo	68. Dule M	HASANI	Rajabu Shekumlughu	Me	CCM
				69. Lukozi	KARIMU	Samweli Mahanyu	Me	CCM
				70. Shume	KISIMBO	Rashidi Ramadhani	Me	CCM
		WILAYA YA MUHEZA	Muheza	71. Makole	ACHIMWENE	Shabani Ally	Me	CCM

Kiambatisho Na. 4: Risala ya Mwenyekiti wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi kwa Wapiga Kura

RISALA YA MWENYEKITI WA TUME YA TAIFA YA UCHAGUZI

MHE. JAJI MSTAAFU DAMIAN Z. LUBUVA

KUHUSU UPIGAJI KURA KATIKA UCHAGUZI MKUU WA RAIS,

WABUNGE NA MADIWANI UTAKAOFANYIKA

TAREHE 25 OKTOBA, 2015

Ndugu Wananchi

Kama mnavyofahamu kesho tarehe 25, Oktoba 2015 ni Siku ya Kupiga kura katika Uchaguzi Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kumchagua Rais, Mbunge na Diwani kwa Tanzania Bara.Tume ya Taifa ya Uchaguzi, ndicho chombo ambacho kimepewa dhamana ya Kikatiba Kuratibu, Kusimamia na Kuendesha Chaguzi za Rais, Wabunge na Madiwani.

Awali ya yote kwa niaba ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi natumia nafasi hii kuwapa pole Viongozi wa Vyama vya Siasa na wafuasi wao kwa kuwapoteza viongozi wao waandamizi akiwemo Mwenyekiti wa Democratic Party (DP) Mchungaji Christopher Mtikila na Mwenyekiti wa Chama cha National League for Democracy (NLD) Dr. Emmanuel Makaidi, pia wagombea mbalimbali katika ngazi za Ubunge na Udiwani. Jambo hili zito limesababisha kuahirisha kampeni na mchakato wa uchaguzi katika Majimbo na Kata husika ili kuwezesha Vyama husika kuteua Wagombea wengine mbadala.

Aidha, nawapongeza wananchi wote kwa utulivu mliouonyesha wakati wa kipindi cha Kampeni za Uchaguzi. Ingawa kulikuwa na dosari za hapa na pale; juhudi zilifanywa na Tume, Msajili wa Vyama vya Siasa, Vyama vya Siasa vinavyoshiriki Uchaguzi, Jeshi la Polisi na wadau wengine mbalimbali wa Uchaguzi kukemea vitendo hivyo ili kuwezesha Kampeni za Uchaguzi kufanyika kwa Usalama na Amani.

Ndugu Wananchi

Katika Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015 jumla ya Wapiga Kura 23,254,485 walijiandikisha ili kuweza kushiriki katika zoezi hilo katika jumla ya Vituo 64,736, ambapo Tanzania Bara ni Vituo 63,156 na Zanzibar ni Vituo 1,580.

Natoa rai kwa wale wote mliojiandikisha kama Wapiga Kura kujitokeza kwenye vituo walikojiandikisha ili kuweza kupiga kura na kuwachagua viongozi wanaowataka bila hofu, woga, wasiwasi au ushawishi. Kura ni haki yako na ni kwa mustakabali wako na nchi yetu.

Ndugu Wananchi

Tume ya Taifa ya Uchaguzi inapenda kuwakumbusha Wapiga Kura wote mambo yafuatayo:-

(i) Vituo vitafunguliwa saa 1:00 asubuhi na kufungwa saa 10:00 jioni. Iwapo wakati wa kufunga Kituo watakuwepo Wapiga Kura katika mstari ambao wamefika kabla ya wakati wa kufunga Kituo na hawajapiga Kura, hao wataruhusiwa Kupiga Kura. Mtu yeyote hataruhusiwa kujiunga katika mstari wa Wapiga Kura baada ya saa kumi (10:00) jioni.

(ii) Mpiga Kura akumbuke kubeba Kadi yake ya Mpiga Kura. Sheria inaelekeza kuwa ili Mpiga Kura aruhusiwe kupiga kura ni lazima awe na kadi ya kupigia Kura.Fomu Na. 17 sio mbadala wa Kadi ya Mpiga Kura. Fomu hii ni kwaajili ya Mpiga Kura mwenye Kadi ya Mpiga Kura kutoa Tamko kuthibitisha ndiye mwenye jina linaloonekana kwenye Daftari la Kudumu la Wapiga Kura na kwamba bado hajapiga kura katika kituo hicho au mahali pengine.

(iii) Kipaumbele kitatolewa kwa wagonjwa, wanaoishi na ulemavu wa aina mbalimbali, wanawake wajawazito au wenye watoto wachanga na wazee ambao hawatatakiwa kujipanga kwenye mstari.

(iv) Wakati wote wa Kupiga Kura na Kuhesabu Kura, Mawakala wa Vyama vya Siasa wawepo kwenye Vituo. Wajibu wao ni kulinda maslahi ya Vyama vyao na Wagombea. Hata hivyo hawatakiwi kuingilia masuala ya utendaji ambayo yamekabidhiwa kwa Msimamizi wa Kituo.

(v) Kura zitahesabiwa katika Kituo cha Kupigia Kura mara tu Upigaji Kura utakapokamilika. Baada ya Kura kuhesabiwa, Matokeo yatajazwa kwenye Fomu za Matokeo ya Uchaguzi Na. 21A, 21B na 21C. Fomu hizo zitatiwa saini na Msimamizi wa Kituo na Mawakala. Kila Wakala atapewa nakala za Fomu za Matokeo ya Uchaguzi wa Rais, Wabunge na Madiwani na nakala nyingine zitabandikwa mahali pa wazi nje ya Kituo.

(vi) Msimamizi wa Kituo/Msimamizi Msaidizi wa Kituo atapeleka Fomu za Matokeo ya Uchaguzi na vifaa vingine vilivyotumika kwenye zoezi la Upigaji Kura kwa Msimamizi wa Uchaguzi/Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi. Wakala wa kila Chama na mlinzi wa Kituo watakaokuwa popote msafara unapoanzia wataruhusiwa kusindikiza msafara wa kupeleka matokeo ya Uchaguzi kwenda kwa Msimamizi wa Uchaguzi/Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi wa Kata.

(vii) Matokeo yote yakishapokelewa na Msimamizi wa Uchaguzi kwa upande wa Uchaguzi wa Rais na Wabunge na Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi kwa upande wa Uchaguzi wa Udiwani, yatajumlishwa mbele ya Mawakala na wote wanaoruhusiwa kuingia kwenye vituo vya Kujumlishia Kura.

(viii) Kama ilivyokuwa wakati wa kuhesabu Kura, baada ya ujumlishaji kukamilika, Fomu Na. 24A, 24B na 24C za Matokeo ya Uchaguzi zitatiwa saini na Msimamizi wa Uchaguzi na Mawakala watakaokuwepo. Mawakala watapewa Nakala za Fomu za Matokeo na Nakala moja moja itawekwa mahali pa wazi nje ya Kituo cha Kujumlisha Kura.

(ix) Matokeo ya Uchaguzi wa Rais yatatumwa Tume ya Taifa ya Uchaguzi. Tume itayahakiki na itatangaza matokeo ya awali ya Uchaguzi wa Rais kadri itakavyo kuwa ikiyapokea kutoka Majimboni.

(x) Tume ya Taifa ya Uchaguzi itajumlisha matokeo ya Uchaguzi wa Rais ya Majimbo yote ya nchi nzima na kumtangaza Mshindi. Mawakala wa Vyama vya siasa vinavyoshiriki Uchaguzi wa Rais wanaruhusiwa kuwepo wakati wa kujumlisha Matokeo ya Uchaguzi wa Rais. Ni Tume pekee ndiyo yenye mamlaka Kisheria ya kumtangaza Mshindi wa Urais. Matokeo yatakayo tangazwa na Tume ndio yatakayo heshimiwa.

Ndugu Wananchi

Tume inapenda kusisitiza mambo muhimu yafuatayo:-

(i) Mwisho wa Kampeni ni leo saa 12:00 jioni, Vyama, Wagombea na mashabiki baada ya saa 12 jioni wasifanye kampeni za aina yoyote ikiwa ni pamoja na kutumia alama zozote zinazoashiria kampeni kama Vile bendera n.k.

(ii) Mawakala wa Vyama vya Siasa wanaruhusiwa kuwepo Vituoni kwa mujibu wa Sheria na kanuni, Wakala asiyekuwa na barua ya utambulisho kutoka kwa Msimamizi wa Uchaguzi hataruhusiwa kuingia katika kituo cha kupigia, kuhesabia na kujumlishia Kura.

(iii) Vyama vyote vya Siasa vinavyoshiriki katika Uchaguzi vinatakiwa kuhakikisha kwamba vinaweka Mawakala wake katika vituo vyote vya Kupigia Kura na Kujumlisha Kura.Mawakala hao watatakiwa kuzingatia Sheria, Kanuni na Taratibu zilizowekwa.

(iv) Mara baada ya Kupiga Kura na kwa kuzingatia Maadili ya Uchaguzi ya 2015 yaliyokubaliwa na Vyama vyote vya Siasa na kuridhiwa na Mahakama, Wapiga Kura wanatakiwa kuondoka Vituoni na kuendelea na shughuli zao.Vituoni Vyama vya Siasa vimeweka Mawakala wake ambao watalinda maslahi ya Vyama husika na Wagombea wao.

(v) Mpiga Kura atapiga Kura kwenye Kituo alichojiandikisha au alichopangiwa na Tume ya Taifa ya Uchaguzi.

(vi) Watu waliotajwa kwenye Sheria ndiyo pekee wanaoruhusiwa kuingia kwenye Vituo vya Kupigia, kuhesabia na kujumlishia Kura.

(vii) Mpiga Kura anayeishi na ulemavu wa kutoona ataruhusiwa kuja kituoni na mtu anayemchagua mwenyewe. Aidha, kwa Wapiga Kura wa aina hii ambao

watataka Kupiga Kura zao wao wenyewe watapatiwa kifaa maalum cha Nukta Nundu (Tactile Ballot Folder). Vifaa hivyo vitakuwepo katika vituo vyote nchi nzima.

(viii) Ni kosa la jinai Mpiga Kura Kupiga Kura zaidi ya mara moja.

(ix) Mpiga Kura ambaye atakuwa na kadi ya Mpiga Kura ila namba ya Kadi yake ni tofauti na namba iliyo kwenye Daftari la Kituo ataruhusiwa kupiga Kura.

(x) Wapiga Kura ambao picha zao hazionekani vizuri au hazionekani kabisa kwenye Daftari la Kudumu la Wapiga Kura wataruhusiwa kupiga Kura.

(xi) Wapiga Kura walioandikishwa na Tume na wanaishi katika maeneo mapya ya kiutawala yaliyogawanywa wakati au baada ya zoezi la uandikishaji kukamilika, hivyo, majina ya maeneo hayo kutofautiana na majina yaliyopo kwenye kadi zao wataruhusiwa Kupiga Kura.

(xii) Wapiga Kura ambao wana Kadi za Kupigia Kura na majina yao hayapo katika Daftari la Kituo walichojiandikishia lakini yapo katika Orodha ya majina ambayo haina picha iliyotolewa na Tume ya Taifa ya Uchaguzi wataruhusiwa Kupiga Kura.

(xiii) Ni marufuku, na ni kosa la jinai kumkataza mtu kwenda Kupiga Kura.

(xiv) Katika Uchaguzi wa Rais mwenye mamlaka ya kumtangaza Mshindi ni Tume ya Taifa ya Uchaguzi. Kwa upande wa Uchaguzi wa Wabunge mwenye Mamlaka ya kutangaza Mshindi ni Msimamizi wa Uchaguzi. Kwa Uchaguzi wa Madiwani mwenye mamlaka ya kufanya hivyo ni Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi.

Ndugu Wananchi,

Kwa kumalizia, Tume inawasihi tena Wapiga Kura wote wa nchi nzima kujitokeza kwa wingi Kupiga Kura ili kuwachagua Viongozi mnaowataka wawaongoze kwa miaka mitano ijayo.

Tume inapenda kuwahakikishia Wananchi wote kwamba kutakuwa na ulinzi wa kutosha katika Vituo vya Kupigia Kura.

Ni matumaini ya Tume kuwa hali ya **Amani na Utulivu** ambayo imekuwepo hadi sasa na kama ilivyokuwa katika Chaguzi zilizopita itaendelea kudumishwa ili kuhakikisha kwamba Uchaguzi unafanyika kwa Utulivu na Amani kwa Ustawi wa Taifa letu. Kila Mwananchi, Viongozi wa Dini na Vyama vya Siasa tushirikiane wote ili kuhakikisha kuwa viashiria vya uvunjifu wa Amani na Utulivu vinaepukwa katika hali ya Amani na Utulivu, Uchaguzi utakaofanyika utakuwa Huru, Wazi na wa Haki.

KUMBUKA KUPIGA KURA NI HAKI YAKO YA MSINGI NA MUSTAKABALI WA NCHI, NENDA KAPIGE KURA.

MUNGU IBARIKI AFRIKA, MUNGU IBARIKI TANZANIA

Ahsanteni kwa kunisikiliza.

Kiambatisho Na. 5: Orodha ya Wabunge walioshinda katika Majimbo

MKOA	WILAYA		JIMBO	CHAMA	JINA	MAJINA MENGINE
A. WABUNGE WANAWAKE						
DAR ES SALAAM	MANISPAA YA ILALA	1.	SEGEREA	CCM	BONNAH	Moses Kaluwa
	MANISPAA YA KINONDONI	2.	KAWE	CHADEMA	MDEE	Halima James
DODOMA	WILAYA YA KONDOA	3.	KONDOA	CCM	DKT ASHATU	Kachwamba Kijaji
GEITA	WILAYA YA GEITA	4.	BUSANDA	CCM	BUKWIMBA	Lolesia Jeremia
KAGERA	WILAYA YA MULEBA	5.	MULEBA KUSINI	CCM	PROF. ANNA (KOKUHIRWA)	Kajumulo Tibaijuka
KASKAZINI PEMBA	WILAYA YA MICHEWENI	6.	WINGWI	CUF	JUMA	Kombo Hamad
KASKAZINI UNGUJA	WILAYA YA KASKAZINI B	7.	MAHONDA	CCM	BAHATI	Ali Abeid
KATAVI	WILAYA YA MPIMBWE	8.	KAVUU	CCM	KIKWEMBE	Pudenciana Wilfred
KIGOMA	WILAYA YA UVINZA	9.	KIGOMA KUSINI	CCM	HASNA	Sudi Katunda Mwilima
KILIMANJARO	WILAYA YA SAME	10.	SAME MASHARIKI	CHADEMA	KABOYOKA	Naghenjwa Livingstone
MANYARA	MJI WA BABATI	11.	BABATI MJINI	CHADEMA	GEKUL	Pauline Philipo
	WILAYA YA HANANG	12.	HANANG	CCM	NAGU	Mary Michael
MARA	MJI WA BUNDA	13.	BUNDA MJINI	CHADEMA	BULAYA	Amos Ester
	MJI WA TARIME	14.	TARIME MJINI	CHADEMA	ESTHER	Nicholas Matiko
MBEYA	WILAYA YA ILEJE	15.	ILEJE	CCM	MBENE	Janet Zebedayo
MJINI MAGHARIBI	WILAYA YA MAGHARIBI A	16.	BUBUBU	CCM	MWANTAKAJE	Haji Juma
	WILAYA YA MAGHARIBI A	17.	WELEZO	CCM	SAADA	Mkuya Salum
MOROGORO	WILAYA YA KILOMBERO	18.	MLIMBA	CHADEMA	KIWANGA	Susan Limbweni
MTWARA	WILAYA YA MTWARA	19.	MTWARA VIJIJINI	CCM	GHASIA	Hawa Abdulrahman
MWANZA	MANISPAA YA ILEMELA	20.	ILEMELA	CCM	ANGELINE	Sylvester Lubala Mabula
RUVUMA	WILAYA YA NYASA	21.	NYASA	CCM	ENG. MANYANYA	Stella Martin
	WILAYA YA SONGEA	22.	PERAMIHO	CCM	JENISTA	Joakim Mhagama
TABORA	WILAYA YA KALIUA	23.	KALIUA	CUF	SAKAYA	Magdalena Hamis
	WILAYA YA URAMBO	24.	URAMBO MASHARIKI	CCM	SITTA	Margaret Simwanza
TANGA	MJI WA KOROGWE	25.	KOROGWE MJINI	CCM	CHATANDA	Mary Pius
	WILAYA YA HANDENI	26.	HANDENI VIJIJINI	CCM	MBONI	Mohamed Mhita

B: WABUNGE WANAUME

MKOA	WILAYA		JIMBO	CHAMA	JINA	MAJINA MENGINE
ARUSHA	MANISPAA YA ARUSHA	1.	ARUSHA MJINI	CHADEMA	LEMA	Godbless Jonathan
	WILAYA YA ARUSHA	2.	ARUMERU MAGHARIBI	CHADEMA	OLEMEISEYEKI	Gibson Blasius
	WILAYA YA KARATU	3.	KARATU	CHADEMA	QAMBALO	Willy Qulwi
	WILAYA YA LONGIDO	4.	LONGIDO	CHADEMA	ONESMO	Koimerek Nangole
	WILAYA YA MERU	5.	ARUMERU MASHARIKI	CHADEMA	NASSARI	Joshua Samwel
	WILAYA YA MONDULI	6.	MONDULI	CHADEMA	KALANGA	Julius Laizer
	WILAYA YA NGORONGORO	7.	NGORONGORO	CCM	OLENASHA	Tate William
DAR ES SALAAM	MANISPAA YA ILALA	8.	ILALA	CCM	ZUNGU	Azzan Mussa
		9.	UKONGA	CHADEMA	WAITARA	Mwita Mwikwabe
	MANISPAA YA KINONDONI	10.	KIBAMBA	CHADEMA	MNYIKA	John John
		11.	KINONDONI	CUF	MTULIA	Maulid Said Abdallah
		12.	UBUNGO	CHADEMA	KUBENEA	Saed Ahmed
	MANISPAA YA TEMEKE	13.	KIGAMBONI	CCM	NDUGULILE	Faustine Engelbert (DR)
	MANISPAA YA TEMEKE	14.	MBAGALA	CCM	MANGUNGU	Ali Issa
	MANISPAA YA TEMEKE	15.	TEMEKE	CUF	ABDALLAH	Ally Mtolea
DODOMA	MANISPAA YA DODOMA	16.	DODOMA MJINI	CCM	MAVUNDE	Anthony Peter
	MJI KONDOA	17.	KONDOA MJINI	CCM	SANNDA	Edwin Mgante
	WILAYA YA BAHI	18.	BAHI	CCM	BADWEL	Omary Ahmad
	WILAYA YA CHAMWINO	19.	CHILONWA	CCM	MWAKA	Joel Makanyaga
		20.	MTERA	CCM	LUSINDE	Livingstone Joseph
	WILAYA YA CHEMBA	21.	CHEMBA	CCM	NKAMIA	Juma Selemani
	WILAYA YA KONGWA	22.	KONGWA	CCM	NDUGAI	Job Yustino
	WILAYA YA MPWAPWA	23.	KIBAKWE	CCM	SIMBACHAWENE	George Boniface
		24.	MPWAPWA	CCM	LUBELEJE	George Malima
GEITA	MJI WA GEITA	25.	GEITA MJINI	CCM	KANYASU	Constantine John
	WILAYA YA NYANG"HWALE	26.	NYANG"HWALE	CCM	HUSSEIN	Nassor Amar
	WILAYA YA BUKOMBE	27.	BUKOMBE	CCM	DOTO	Mashaka Biteko
	WILAYA YA CHATO	28.	CHATO	CCM	DKT. KALEMANI	Matogolo Medard
	WILAYA YA GEITA	29.	GEITA	CCM	MUSUKUMA	Joseph Kasheku
	WILAYA YA MBOGWE	30.	MBOGWE	CCM	AUGUSTINO	Manyanda Masele
IRINGA	MANISPAA YA IRINGA	31.	IRINGA MJINI	CHADEMA	MSIGWA	Simon Peter
	MJI WA MAFINGA	32.	MAFINGA MJINI	CCM	CHUMI	Cosato David
	WILAYA YA IRINGA	33.	ISMANI	CCM	LUKUVI	Vangimembe William

MKOA	WILAYA		JIMBO	CHAMA	JINA	MAJINA MENGINE
		34.	KALENGA	CCM	MGIMWA	Godfrey William
	WILAYA YA KILOLO	35.	KILOLO	CCM	VENANCE	Methusalah Mwamoto
	WILAYA YA MUFINDI	36.	MUFINDI KASKAZINI	CCM	MGIMWA	Hassan Mahmoud
		37.	MUFINDI KUSINI	CCM	MENDRAD	Lutengano Kigola
KAGERA	MANISPAA YA BUKOBA	38.	BUKOBA MJINI	CHADEMA	LWAKATARE	Wilfred Muganyizi
	WILAYA YA BIHARAMULO	39.	BIHARAMULO MAGHARIBI	CCM	OSCAR	Rwegasira Mukasa
	WILAYA YA BUKOBA	40.	BUKOBA VIJIJINI	CCM	RWEIKIZA	Jasson Samson
	WILAYA YA KARAGWE	41.	KARAGWE	CCM	INNOCENT	Lugha Bashungwa
	WILAYA YA KYERWA	42.	KYERWA	CCM	INNOCENT	Sebba Bilakwate
	WILAYA YA MISSENYI	43.	NKENGE	CCM	KAMALA	Diodorus Buberwa
	WILAYA YA MULEBA	44.	MULEBA KASKAZINI	CCM	CHARLES	John Mwijage
	WILAYA YA NGARA	45.	NGARA	CCM	GASHAZA	Alex Raphael
KASKAZINI PEMBA	WILAYA YA MICHEWENI	46.	KONDE	CUF	KHATIB	Said Haji
		47.	MICHEWENI	CUF	HAJI	Khatib Kai
		48.	TUMBE	CUF	RASHID	Ali Abdalla
	WILAYA YA WETE	49.	GANDO	CUF	OTHMAN	Omar Haji
		50.	KOJANI	CUF	HAMAD	Salim Maalim
		51.	MGOGONI	CUF	DR.SULEIMAN	Ally Yussuf
		52.	MTAMBWE	CUF	KHALIFA	Mohammed Issa
		53.	WETE	CUF	MBAROUK	Salim Ali
KASKAZINI UNGUJA	WILAYA YA KASKAZINI A	54.	CHAANI	CCM	KHAMIS	Yahaya Machano
		55.	KIJINI	CCM	MAKAME	Mashaka Foum
		56.	MKWAJUNI	CCM	KHAMIS	Ali Vuai
		57.	NUNGWI	CUF	YUSSUF	Haji Khamis
		58.	TUMBATU	CCM	HIJA	Juma Othman
	WILAYA YA KASKAZINI B	59.	BUMBWINI	CUF	MUHAMMED	Amour Muhammed
		60.	DONGE	CCM	SADIFA	Juma Khamis
		61.	KIWENGWA	CCM	KHAMIS	Mtumwa Ali
KATAVI	MANISPAA YA MPANDA	62.	MPANDA MJINI	CCM	KAPUFI	Sebastian Simon
	WILAYA YA MLELE	63.	KATAVI	CCM	ENG. ISACK	Aloyce Kamwelwe
	WILAYA YA MPANDA	64.	MPANDA VIJIJINI	CCM	KAKOSO	Selemani Moshi
	WILAYA YA NSIMBO	65.	NSIMBO	CCM	MBOGO	Richard Philip
KIGOMA	MANISPAA YA KIGOMA UJIJI	66.	KIGOMA MJINI	ACT	ZITTO	Kabwe Z. Ruyagwa

MKOA	WILAYA		JIMBO	CHAMA	JINA	MAJINA MENGINE
	MJI WA KASULU	67.	KASULU MJINI	CCM	NSANZUGWANKO	Daniel Nicodemus
	WILAYA YA BUHIGWE	68.	BUHIGWE	CCM	OBAMA	Albert Ntabaliba
	WILAYA YA KAKONKO	69.	BUYUNGU	CHADEMA	BILAGO	Kasuku Samson
	WILAYA YA KASULU	70.	KASULU VIJIJINI	CCM	VUMA	Holle Augustine
	WILAYA YA KIBONDO	71.	MUHAMBWE	CCM	ENG. ATASHASTA	Justus Nditiye
	WILAYA YA KIGOMA	72.	KIGOMA KASKAZINI	CCM	PETER	Joseph Serukamba
KILIMANJARO	MANISPAA YA MOSHI	73.	MOSHI MJINI	CHADEMA	JAPHARY	Raphael Michael
	WILAYA YA HAI	74.	HAI	CHADEMA	MBOWE	Freeman Aikaeli
	WILAYA YA MOSHI	75.	MOSHI VIJIJINI	CHADEMA	KOMU	Anthony Calist
		76.	VUNJO	NCCR-Mageuzi	MBATIA	James Francis
	WILAYA YA MWANGA	77.	MWANGA	CCM	PROF. MAGHEMBE	Jumanne Abdallah
	WILAYA YA ROMBO	78.	ROMBO	CHADEMA	SELASINI	Joseph Roman
	WILAYA YA SAME	79.	SAME MAGHARIBI	CCM	DKT. DAVID	Mathayo David
	WILAYA YA SIHA	80.	SIHA	CHADEMA	DR. MOLLEL	Oloyce Godwin
KUSINI PEMBA	WILAYA YA CHAKECHAKE	81.	CHAKECHAKE	CUF	YUSSUF	Kaiza Makame
		82.	CHONGA	CUF	MOHAMED	Juma Khatib
		83.	OLE	CUF	JUMA HAMAD OMAR	Juma Hamad
		84.	WAWI	CUF	NGWALI	Ahmed Juma
		85.	ZIWANI	CUF	NASSOR	Suleiman Omar
	WILAYA YA MKOANI	86.	CHAMBANI	CUF	YUSSUF	Salim Hussein
		87.	KIWANI	CUF	ABDALLA	Haji Ali
		88.	MKOANI	CUF	TWAHIR	Awesu Mohammed
		89.	MTAMBILE	CUF	MASOUD	Abdalla Salim
KUSINI UNGUJA	WILAYA YA KATI	90.	CHWAKA	CCM	BHAGWANJI	Maganlal Meisuria
		91.	TUNGUU	CCM	MIMINA	Khalifa salim Suleiman
		92.	UZINI	CCM	SALUM	Mwinyi Rehani
	WILAYA YA KUSINI	93.	MAKUNDUCHI	CCM	HAJI	Ameir Haji Timbe
		94.	PAJE	CCM	JAFFAR	Sanya Jussa
LINDI	MANISPAA YA LINDI	95.	LINDI MJINI	CCM	KAUNJE	Hassani Seleman
	WILAYA YA KILWA	96.	KILWA KASKAZINI	CUF	NGOMBALE	Vedasto Edgar
		97.	KILWA KUSINI	CUF	BUNGARA	Selemani Saidi
	WILAYA YA LINDI	98.	MCHINGA	CUF	BOBALI	Hamidu Hassan

MKOA	WILAYA		JIMBO	CHAMA	JINA	MAJINA MENGINE
		99.	MTAMA	CCM	NAPE	Moses Nnauye
	WILAYA YA LIWALE	100.	LIWALE	CUF	KUCHAUKA	Zuberi Mohamedi
	WILAYA YA NACHINGWEA	101.	NACHINGWEA	CCM	MASALA	Hassan Elias
	WILAYA YA RUANGWA	102.	RUANGWA	CCM	MAJALIWA	Kassim Majaliwa
MANYARA	MJI WA MBULU	103.	MBULU MJINI	CCM	ISSAAY	Zacharia Paulo
	WILAYA YA BABATI	104.	BABATI VIJIJINI	CCM	JITU	Vrajlal Soni
	WILAYA YA KITETO	105.	KITETO	CCM	PAPIAN	Emmanuel John
	WILAYA YA MBULU	106.	MBULU VIJIJINI	CCM	FLATEI	Gregory Massay
	WILAYA YA SIMANJIRO	107.	SIMANJIRO	CHADEMA	JAMES	Kinyasi Millya
MARA	MANISPAA YA MUSOMA	108.	MUSOMA MJINI	CCM	VEDASTUS	Mathayo Manyinyi
	WILAYA YA BUNDA	109.	BUNDA	CCM	BONIPHACE	Mwita Getere
		110.	MWIBARA	CCM	KANGI	Alphaxard Lugola
	WILAYA YA BUTIAMA	111.	BUTIAMA	CCM	MKONO	Nimrod Elirehemah
	WILAYA YA MUSOMA	112.	MUSOMA VIJIJINI	CCM	PROF MUHONGO	Sospeter Mwijarubi
	WILAYA YA RORYA	113.	RORYA	CCM	LAMECK	Okambo Airo
	WILAYA YA SERENGETI	114.	SERENGETI	CHADEMA	MARWA	Ryoba Chacha
	WILAYA YA TARIME	115.	TARIME	CHADEMA	HECHE	John Wegesa
MBEYA	JIJI LA MBEYA	116.	MBEYA MJINI	CHADEMA	MBILINYI	Osmund Joseph
	MJI WA TUNDUMA	117.	TUNDUMA	CHADEMA	MWAKAJOKA	Frank George
	WILAYA YA BUSOKELO	118.	BUSOKELO	CCM	MWAKIBETE	Atupele Fredy
	WILAYA YA CHUNYA	119.	LUPA	CCM	MWAMBALASWA	Victor Kilasile
		120.	SONGWE	CCM	MULUGO	Philipo Augustino
	WILAYA YA KYELA	121.	KYELA	CCM	MWAKYEMBE	Harrison George
	WILAYA YA MBARALI	122.	MBARALI	CCM	HAROON	Mulla Pirmohamed
	WILAYA YA MBEYA	123.	MBEYA VIJIJINI	CCM	ORAN	Manase Njeza
	WILAYA YA MBOZI	124.	MBOZI	CHADEMA	HAONGA	Pascal Yohana
	WILAYA YA MBOZI	125.	VWAWA	CCM	HASUNGA	Japhet Ngailonga
	WILAYA YA MOMBA	126.	MOMBA	CHADEMA	SILINDE	David Ernest
	WILAYA YA RUNGWE	127.	RUNGWE	CCM	SAUL	Henry Amon
MJINI MAGHARIBI	WILAYA YA MAGHARIBI A	128.	MFENESINI	CCM	KANAL(MST); MASOUD	Ali Khamis
		129.	MWERA	CCM	MAKAME	Kassim Makame
	WILAYA YA MAGHARIBI B	130.	DIMANI	CCM	HAFIDH	Ali Tahir
		131.	FUONI	CCM	ABBAS	Ali Hassan

MKOA	WILAYA		JIMBO	CHAMA	JINA	MAJINA MENGINE
		132.	KIEMBE SAMAKI	CCM	IBRAHIM	Hassanali Mohamedali
		133.	MWANAKWEREKWE	CUF	ALI	Salim Khamis
	WILAYA YA MJINI	134.	KIJITOUPELE	CCM	NAHODHA	SHAMS VUAI
		135.	AMANI	CCM	MUSSA	Hassan Mussa
		136.	CHUMBUNI	CCM	AMJADI	Ussi Salum Pondeza
		137.	JANG'OMBE	CCM	KINGI	Ali Hassan Omar
MJINI MAGHARIBI		138.	KIKWAJUNI	CCM	MASAUNI	Hamad Yussuf
		139.	KWAHANI	CCM	MWINYI	Hussein Ali
		140.	MAGOMENI	CCM	JAMAL	Kassim Ali
		141.	MALINDI	CUF	ALLY	Abdullah Allysaleh
		142.	MPENDAE	CCM	TURKY	Salim Hassan Turky
		143.	SHAURIMOYO	CCM	MATTAR	Ali Salum
MOROGORO	MANISPAA YA MOROGORO	144.	MOROGORO MJINI	CCM	ABOOD	Abdul-Aziz Mohamed
	WILAYA YA MALINYI	145.	MALINYI	CCM	DKT MPONDA	H. Hussen
	WILAYA YA GAIRO	146.	GAIRO	CCM	SHABIBY	Ahmed Mabkhut
	WILAYA YA KILOMBERO	147.	KILOMBERO	CHADEMA	LIJUALIKALI	Peter Ambrose Paciens
	WILAYA YA KILOSA	148.	KILOSA	CCM	BAWAZIR	Salim Mbarak
		149.	MIKUMI	CHADEMA	HAULE	Joseph Leonard
	WILAYA YA MOROGORO	150.	MOROGORO KUSINI	CCM	MBENA	Prosper Joseph
		151.	MOROGORO KUSINI MASHARIKI	CCM	MGUMBA	Tebweta Omary
	WILAYA YA MVOMERO	152.	MVOMERO	CCM	SULEIMAN	Ahmed Saddiq
	WILAYA YA ULANGA	153.	ULANGA	CCM	MLINGA	Goodluck Asaph
MTWARA	MANISPAA YA MTWARA MIKINDANI	154.	MTWARA MJINI	CUF	MAFTAHA	Abdallah Nachuma
	MJI WA MASASI	155.	MASASI MJINI	CCM	CHUACHUA	Mohamed Rashid
	MJI WA NANYAMBA	156.	NANYAMBA	CCM	CHIKOTA	Abdallah Dadi
	MJI WA NEWALA	157.	NEWALA MJINI	CCM	MKUCHIKA	George Huruma
	WILAYA YA MASASI	158.	LULINDI	CCM	BWANAUSI	Jerome Dismas
		159.	NDANDA	CHADEMA	MWAMBE	David Cecil
	WILAYA YA NANYUMBU	160.	NANYUMBU	CCM	DUA	William Nkurua
	WILAYA YA NEWALA	161.	NEWALA VIJIJINI	CCM	AKBAR	Rashidi Ajali
	WILAYA YA TANDAHIMBA	162.	TANDAHIMBA	CUF	KATANI	Ahmad Katani

MKOA	WILAYA		JIMBO	CHAMA	JINA	MAJINA MENGINE
MWANZA	JIJI LA MWANZA	163.	NYAMAGANA	CCM	MABULA	Stanslaus Shing'oma
	WILAYA YA BUCHOSA	164.	BUCHOSA	CCM	TIZEBA	Charles John
	WILAYA YA KWIMBA	165.	KWIMBA	CCM	MANSOOR	Shanif Hirani
		166.	SUMVE	CCM	NDASSA	Richard Mganga
	WILAYA YA MAGU	167.	MAGU	CCM	KISWAGA	Boniventura Destery
	WILAYA YA MISUNGWI	168.	MISUNGWI	CCM	KITWANGA	Charles Muhangwa
	WILAYA YA SENGEREMA	169.	SENGEREMA	CCM	NGELEJA	William Mganga
	WILAYA YA UKEREWE	170.	UKEREWE	CHADEMA	MKUNDI	Joseph Michael
NJOMBE	MJI WA MAKAMBAKO	171.	MAKAMBAKO	CCM	DEO	Kasenyenda Sanga
	MJI WA NJOMBE	172.	NJOMBE MJINI	CCM	MWALONGO	Franz Edward
	WILAYA YA LUDEWA	173.	LUDEWA	CCM	NGALAWA	Deogratias Francis
	WILAYA YA MAKETE	174.	MAKETE	CCM	NORMAN	Adamson Sigalla King
	WILAYA YA NJOMBE	175.	LUPEMBE	CCM	HONGOLI	Joram Ismael
	WILAYA YA WANGING'OMBE	176.	WANGING'OMBE	CCM	LWENGE	Gerson Hosea
PWANI	MJI WA KIBAHA	177.	KIBAHA MJINI	CCM	KOKA	Silyvestry Francis
	WILAYA YA BAGAMOYO	178.	BAGAMOYO	CCM	KAWAMBWA	Shukuru Jumanne
	WILAYA YA CHALINZE	179.	CHALINZE	CCM	KIKWETE	Ridhiwani Jakaya
	WILAYA YA KIBAHA	180.	KIBAHA VIJIJINI	CCM	HAMOUD	Abuu Jumaa
	WILAYA YA KISARAWE	181.	KISARAWE	CCM	JAFO	Selemani Saidi
	WILAYA YA MAFIA	182.	MAFIA	CCM	DAU	Mbaraka Kitwana
	WILAYA YA MKURANGA	183.	MKURANGA	CCM	ULEGA	Abdallah Hamis
	WILAYA YA RUFIJI	184.	KIBITI	CCM	ALLY	Seif Ungando
		185.	RUFIJI	CCM	MCHENGERWA	Mohamed Omary
RUKWA	MANISPAA YA SUMBAWANGA	186.	SUMBAWANGA MJINI	CCM	AESHI	Khalfan Hilaly
	WILAYA YA KALAMBO	187.	KALAMBO	CCM	KANDEGE	Josephat Sinkamba
	WILAYA YA NKASI	188.	NKASI KASKAZINI	CCM	ALLYMABODI	Ally Mohamed Keissy
		189.	NKASI KUSINI	CCM	MIPATA	John Desderius
	WILAYA YA SUMBAWANGA	190.	KWELA	CCM	MALOCHA	Aloyce Ignas
	MANISPAA YA SONGEA	191.	SONGEA MJINI	CCM	GAMA	Leonidas Tutubert
	MJI WA MBINGA	192.	MBINGA MJINI	CCM	SIXTUS	Raphael Mapunda
	WILAYA YA MADABA	193.	MADABA	CCM	JOSEPH	Kizito Mhagama
	WILAYA YA MBINGA	194.	MBINGA VIJIJINI	CCM	MSUHA	Martin Mtonda
	WILAYA YA NAMTUMBO	195.	NAMTUMBO	CCM	EDWIN	Amandus Ngonyani

MKOA	WILAYA		JIMBO	CHAMA	JINA	MAJINA MENGINE
	WILAYA YA TUNDURU	196.	TUNDURU KASKAZINI	CCM	ENG. RAMO	Matala Makani
		197.	TUNDURU KUSINI	CCM	MPAKATE	Daimu Iddi
SHINYANGA	MANISPAA YA SHINYANGA	198.	SHINYANGA MJINI	CCM	MASELE	Stephen Julius
	MJI WA KAHAMA	199.	KAHAMA MJINI	CCM	KISHIMBA	Kibera Jumanne
	WILAYA YA KISHAPU	200.	KISHAPU	CCM	NCHAMBI	Suleiman Masoud
	WILAYA YA MSALALA	201.	MSALALA	CCM	MAIGE	Ezekiel Magolyo
	WILAYA YA SHINYANGA	202.	SOLWA	CCM	AHMED	Ally Salum
	WILAYA YA USHETU	203.	USHETU	CCM	KWANDIKWA	Elias John
SIMIYU	WILAYA YA BARIADI	204.	BARIADI	CCM	CHENGE	Andrew John
	WILAYA YA BUSEGA	205.	BUSEGA	CCM	DR. CHEGENI	Raphael Masunga
	WILAYA YA ITILIMA	206.	ITILIMA	CCM	NJALU	Daudi Silanga
	WILAYA YA MASWA	207.	MASWA MAGHARIBI	CCM	NDAKI	Mashimba Mashauri
		208.	MASWA MASHARIKI	CCM	NYONGO	Stanslaus Haroon
	WILAYA YA MEATU	209.	KISESA	CCM	MPINA	Luhaga Joelson
		210.	MEATU	CCM	SALUM	Khamis Salum
SINGIDA	MANISPAA YA SINGIDA	211.	SINGIDA MJINI	CCM	MUSSA	Ramadhani Sima
	WILAYA YA IKUNGI	212.	SINGIDA MAGHARIBI	CCM	KINGU	Elibariki Immanuel
		213.	SINGIDA MASHARIKI	CHADEMA	LISSU	Tundu Antiphas Mughwai
	WILAYA YA IRAMBA	214.	IRAMBA MAGHARIBI	CCM	MWIGULU	Lameck Nchemba Madelu
	WILAYA YA MANYONI	215.	MANYONI MAGHARIBI	CCM	MASSARE	Yahaya Omary
		216.	MANYONI MASHARIKI	CCM	MTUKA	Daniel Edward
	WILAYA YA MKALAMA	217.	IRAMBA MASHARIKI	CCM	ALLAN	Joseph Kiula
	WILAYA YA SINGIDA	218.	SINGIDA KASKAZINI	CCM	NYALANDU	Lazaro Samuel
TABORA	MANISPAA YA TABORA	219.	TABORA MJINI	CCM	MWAKASAKA	Adamson Emmanuel
	MJI WA NZEGA	220.	NZEGA MJINI	CCM	BASHE	Mohamed Hussein
	WILAYA YA IGUNGA	221.	IGUNGA	CCM	DR. KAFUMU	Dalaly Peter
		222.	MANONGA	CCM	GULAMALI	Seif Khamis Said
	WILAYA YA KALIUA	223.	ULYANKURU	CCM	KADUTU	John Peter
	WILAYA YA NZEGA	224.	BUKENE	CCM	ZEDI	Selemani Jumanne
		225.	NZEGA VIJIJINI	CCM	DKT. KIGWANGALLA	Hamisi Andrea
	WILAYA YA SIKONGE	226.	SIKONGE	CCM	KAKUNDA	Joseph George
	WILAYA YA UYUI	227.	IGALULA	CCM	MUSA	Rashid Ntimizi
		228.	TABORA KASKAZINI	CCM	ALMAS	Athuman Maige

MKOA	WILAYA		JIMBO	CHAMA	JINA	MAJINA MENGINE
TANGA	JIJI LA TANGA	229.	TANGA MJINI	CUF	MUSSA	Bakari Mbarouk
	MJI WA HANDENI	230.	HANDENI MJINI	CCM	KIGODA	Abdalah Omari
	WILAYA YA BUMBULI	231.	BUMBULI	CCM	JANUARY	Yusuf Makamba
	WILAYA YA KILINDI	232.	KILINDI	CCM	KIGUA	Omari Mohamed
	WILAYA YA KOROGWE	233.	KOROGWE VIJIJINI	CCM	STEPHEN	Hilary Ngonyani
	WILAYA YA LUSHOTO	234.	LUSHOTO	CCM	SHABANI	Omari Shekilindi
		235.	MLALO	CCM	SHANGAZI	Rashid Abdallah
	WILAYA YA MKINGA	236.	MKINGA	CCM	KITANDULA	Dustan Luka
	WILAYA YA MUHEZA	237.	MUHEZA	CCM	BALOZI ADADI	Mohamed Rajabu
	WILAYA YA PANGANI	238.	PANGANI	CCM	JUMAA	Hamidu Aweso

Kiambatisho Na.6

ORODHA YA WABUNGE WANAWAKE WA VITI MAALUM MWAKA 2015

A . CCM

1. Mhe. Sofia Mattayo Simba
2. Mhe. Amina Nassoro Makilagi
3. Mhe. Tauhida Cassian Galoss
4. Mhe. Rose Cyprian Tweve
5. Mhe. Ummy Ally Mwalimu
6. Mhe. Angelina Adam Malembeka
7. Mhe. Bupe Nelson Mwakang'ata
8. Mhe. Kemirembe Julius Lwota
9. Mhe. Aysharose Ndogholi Matembe
10. Mhe. Maida Hamad Abdallah
11. Mhe. Esther Lukago Midimu
12. Mhe. Dkt. Mary Machuche Mwanjelwa
13. Mhe. Faida Mohammed Bakar
14. Mhe. Lucy Thomas Mayenga
15. Mhe. Bernadetha Kasabago Mushashu
16. Mhe. Dkt. Christine Gabriel Ishengoma
17. Mhe. Mariam Nassoro Kisangi
18. Mhe. Zaynab MatituVulu
19. Mhe. Juliana Daniel Shonza
20. Mhe. Fakharia Shomar Khamis
21. Mhe. Dkt. Susan Alphonce Kolimba
22. Mhe. Jacquline Ngonyani Msongozi
23. Mhe. Annastazia James Wambura
24. Mhe. Taska Restuta Mbogo
25. Mhe. Josephine Johnson Genzabuke
26. Mhe. Vicky Paschal Kamata
27. Mhe. Hamida Mohamed Abdallah

28. Mhe. Felister Aloyce Bura
29. Mhe. Martha Jachi Umbulla
30. Mhe. Asha Mshimba Jecha
31. Mhe. Shally Josepha Raymond
32. Mhe. Munde Tambwe Abdallah
33. Mhe. Agnes Mathew Marwa
34. Mhe. Catherine Valentine Magige
35. Mhe. Angellah Jasmine Kairuki
36. Mhe. Hawa Mchafu Chakoma
37. Mhe. Khadija Hassan Aboud
38. Mhe. Dkt. Jasmine Tisekwa Bunga
39. Mhe. Ester Michael Mmasi
40. Mhe. Stella Ikupa Alex
41. Mhe. Amina Saleh Mollel
42. Mhe. Zainabu Nuhu Mwamwindi
43. Mhe. Najma Murtaza Giga
44. Mhe. Halma Abdallah Bulembo
45. Mhe. Zainabu Athuman Katimba
46. Mhe. Mariam Ditopile Mzuzuri
47. Mhe. Maria Ndila Kangoye
48. Mhe. Khadija Nassir Ali
49. Mhe. Munira Mustafa Khatib
50. Mhe. Subira Khamis Mgalu
51. Mhe. Neema William Mgaya
52. Mhe. Azza Hillal Hamad
53. Mhe. Martha Mosses Mlata
54. Mhe. Anna Richard Lupembe
55. Mhe. Asha Abdallah Juma
56. Mhe. Mwanne Isimail Mchemba
57. Mhe. Silafi Jumbe Maufi
58. Mhe. Josephina Tabitha Chagula
59. Mhe. Fatuma Hassan Toufiq

60. Mhe. Leah Jeremiah Komanya
61. Mhe. Mwantum Dau Haji
62. Mhe. Kiteto Zawadi Koshuma
63. Mhe. Sikudhani Yasini Chikambo
64. Mhe. Ester Alexander Mahawe
65. Mhe. Ritha Enespher Kabati
66. Mhe. Oliver Daniel Semuguruka

B. CHADEMA

1. Mhe. Grace Victor Tendega
2. Mhe. Sophia Hebron Mwakagenda
3. Mhe. Suzan Anselim Lyimo
4. Mhe. Anatropia Lwehikila Theonest
5. Mhe. Lucy Magereli Simon
6. Mhe. Suzanne Peter Masele
7. Mhe. Cecilia Daniel Paresso
8. Mhe. Conchesta Leonce Rwamlaza
9. Mhe. Grace Sindato Kiwelu
10. Mhe. Ruth Hiyob Mollel
11. Mhe. Devotha Mathew Minja
12. Mhe. Joyce Bitta Sokombi
13.. Mhe. Rose Kamili Sukum
14. Mhe. Yosepher Ferdinand Komba
15. Mhe. Upendo Furaha Peneza
16. Mhe. Gimbi Dotto Masaba
17. Mhe. Aida Joseph Khenan
18. Mhe. Dr. Sware Vicent Semesi
19. Mhe. Susana Chogisasi Mgonokulima
20. Mhe. Jesca David Kishoa
21. Mhe. Hawa Subira Mwaifunga
22. Mhe. Kunti Yusuph Majala

23. Mhe. Zubeda Hassan Sakuru
24. Mhe. Joyce John Mukya
25. Mhe. Mary Deo Muro
26. Mhe. Rhoda Edward Kunchela
27. Mhe. Sabreena Hamza Sungura
28. Mhe. Lathifah Hassan Chande
29. Mhe. Tunza Issa Malapo
30. Mhe. Mariam Salum Msabaha
31. Mhe. Zainab Mussa Bakar
32. Mhe. Salome Wycliffe Makamba
33. Mhe. Dr. Elly Marco Macha
34. Mhe. Lucy Michael Mlowe
35. Mhe. Anna Joram Gidarya
36. Mhe. Risala Said Kabongo
37. Mhe. Lucy Fidelis Owenya

C. CUF

1. Mhe. Savelina Silvanus Mwijage
2. Mhe. Riziki Saidi Lulida
3. Mhe. Mgeni Jadi Kadika
4. Mhe. Raisa Abdalla Mussa
5. Mhe. Salma Mohamadi Mwassa
6. Mhe. Riziki Shahari Mngwali
7. Mhe. Hadija Salum Ally
8. Mhe. Halima Ali Mohammed
9. Mhe. Saumu Heri Sakala
10. Mhe. Miza Bakari Haji

Wajumbe na Menejimenti ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi walioshiriki katika kufanikisha Uchaguzi Mkuu wa mwaka, 2015